T.C. BAŞBAKANLIK • DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI

DOKUZUNCU KALKINMA PLANI 2007 2013

BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU

YAYINCILIK ALT KOMİSYONU RAPORU

T.C. BAŞBAKANLIK DPT DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI

ANKARA 2007

T.C. BAŞBAKANLIK • DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI
YAYIN NO: DPT: 2749 - ÖİK: 696

DOKUZUNCU KALKINMA PLANI 2007 2013

BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU

YAYINCILIK ALT KOMİSYONU RAPORU

ANKARA 2007

ISBN 978 - 975 – 19 – 4159-6 (basılı nüsha)

Bu Çalışma Devlet Planlama Teşkilatının görüşlerini yansıtmaz. Sorumluluğu yazarına aittir. Yayın ve referans olarak kullanılması Devlet Planlama Teşkilatının iznini gerektirmez; İnternet adresi belirtilerek yayın ve referans olarak kullanılabilir. Bu e-kitap, http://ekutup.dpt.gov.tr/ adresindedir.

Bu yayın 500 adet basılmıştır. Elektronik olarak, 1 adet pdf dosyası üretilmiştir

ÖNSÖZ

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Türkiye Büyük Millet Meclisince 28 Haziran 2006 tarihinde kabul edilmiştir.

Plan, küreselleşmenin her alanda etkili olduğu, bireyler, kurumlar ve uluslar için fırsat ve risklerin arttığı bir dönemde Türkiye'nin kalkınma çabalarını bütüncül bir çerçeveye kavuşturan temel bir strateji dokümanıdır.

Toplumun tamamını ilgilendiren kalkınma planları, gerek hazırlık gerekse uygulama aşamasında, ilgili tüm kesimlerin katkısını ve sahiplenmesini gerektirmektedir.

Kalkınma planlaması alanında ülkemizin katılımcı ve demokratik bir planlama deneyimi bulunmaktadır. Özel İhtisas Komisyonları, bu deneyim içinde kurumsallaşmış bir katılımcılık mekanizması olarak ön plana çıkmaktadır. Kamu, özel kesim, üniversite ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan Özel İhtisas Komisyonları, 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Plan hazırlıklarında da son derece önemli bir işlev görmüştür. Bu bağlamda, 5 Temmuz 2005 tarihinde 2005/18 sayılı Baş-bakanlık Genelgesiyle başlatılan çalışmalar çerçevesinde geniş bir konu yel-pazesini kapsayacak biçimde toplam 57 Özel İhtisas Komisyonu oluşturulmuş, alt komisyonlarla birlikte bu sayı 66'ya ulaşmıştır. Bu komisyonlarda toplam 2252 katılımcı görev yapmıştır. Komisyonların oluşturulmasında ise ülkemizin kalkınma gündemini yakından ilgilendiren temel konular belirleyici olmuştur.

Özel İhtisas Komisyonlarında yapılan tartışmalar ve üretilen fikirler, planların hazırlanmasına ışık tutmakta ve plan metnine yansıtılmaktadır. Ayrıca, bu kapsamda ortaya çıkan raporlar birer referans doküman olarak, çeşitli alt ölçekli planlama, politika geliştirme ve araştırma ihtiyaçlarına da cevap vermektedir. Bu anlamda, Özel İhtisas Komisyonu raporları sadece plana katkıda bulunmamakta, müstakil olarak da basılan ve çeşitli kesimlerin istifadesine sunulan birer kaynak niteliği taşımaktadır.

Sahip oldukları birikimi katılımcı bir ortamda toplumun genel yararı için özveriyle paylaşan Komisyon üyelerinin, ülkemizin kalkınma sürecine önemli katkılar verdikleri inancıyla, emeği geçen herkese Teşkilatım adına şükranlarımı sunar, Özel İhtisas Komisyonu raporlarının ve raporların ışığında hazırlanan Dokuzuncu Planın ülkemiz için hayırlı olmasını temenni ederim.

Dr. Ahmet TIKTIK
Müsteşar

DOKUZUNCU KALKINMA PLANI BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU

YAYINCILIK HİZMETLERİ ALT KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ

BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. Abdülrezak ALTUN Ankara Üniv. İletişim Fakültesi

KOORDİNATÖRLER

Volkan Recai ÇETİN Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı

Işıl IRMAK Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı

RAPORTÖR

Erkan CAN TRT Kurumu Genel Müdürlüğü

ÜYELER

Uğur AKSOY	Türksat A.Ş.
Koray ALTINSOY	CNNTürk
İzzet BİLGİÇ	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
Burhan DİNÇ	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
Şenol GÜLGÖNÜL	Türksat A.Ş.
Recep KARAGÖZLÜ	Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
Nevin KATRANCIGİL	TRT Kurumu Genel Müdürlüğü
Kubilay KESKİN	NTV
Yrd.Doç.Dr.Ufuk KÜÇÜKCAN	Anadolu Üniv. İletişim. Fak.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR viii
1. GİRİŞ 1
2. DURUM ANALİZİ 7
2.1 Dünyada ve AB Ülkelerinde Genel Durum ve Eğilimler 7
2.1.1 Endüstrinin Yeni "Değer Zinciri" ve Yeni Dağıtım Şebekeleri 10
2.2 Dünyadan ve Ülkemizden İyi Uygulama Örnekleri 14
2.2.1 Kamu Hizmeti Yayın Kuruluşlarının Endüstrinin Yeni Yapısındaki Konumu: BBC Örneği 16
2.2.2 TRT'nin Yapısal Değişimi 22
2.3 Türkiye'de Geçmişe Dönük Değerlendirme ve Çıkarılan Dersler 24
2.3.1 1982 Anayasası ve yayıncılık sektörünün serbestleşmesi süreci 25
2.3.2 Sayısal yayına geçiş süreci 30
2.4 Uluslar arası Mukayeseli Olarak Türkiye İçin Temel Göstergeler 30
2.4.1 Karasal Yayın Sistemleri 31
2.4.2 Kablo TV Yayıncılığı 34
2.4.3 Uydu Yayıncılığı 35
2.4.4 Internet TV Yayıncılığı- Broadband TV 44
2.4.5 Avrupa'da durum 46
2.5 Uluslar arası Yükümlülükler ve Taahhütler 49
2.5.1 Avrupa Konseyi 49
2.5.2 UNESCO 54
2.5.3 Dünya Ticaret Örgütü 55
2.5.4 ITU 56
2.6 İlgili Taraflar ve Rolleri 57
2.6.1 RTÜK 57

2.6.2 Telekomünikasyon Kurumu (TK) 58

2.6.3 Haberleşme Yüksek Kurulu (HYK) 58

2.6.4 TRT 59

2.6.5 Özel Yayıncılar 61

2.7 GZFT Analizi 61

2.7.1 Türkiye'de yayıncılık sektörü için SWOT / GZFT analizi 62

3. AB'YE KATILIM SÜRECİNİN ETKİLERİ 65

2.8 Genel Hatlarıyla AB Müktesebatı 65

3.1.1 Sınır Tanımayan Televizyon Yönergesi 66

3.1.2 Amsterdam Antlaşması ve "Kamu Yayıncılığı Sistemi Hakkındaki 32nolu Protokol 69

3.1.3 Kamu Hizmeti Yayıncılığında Devlet Yardımı Kurallarının Uygulanması Hakkındaki 15/11/2001 Tarih ve C320 Sayılı Komisyon Tebliği 70

3.1.4 Elektronik İletişim Ağları ve Hizmetleri için Yasal Çerçeve (Avrupa Parlamentosunun ve Konseyin 7 Mart 2002 tarih ve 2002/21/EC sayılı Direktifi) . 73

3.2 AB Müktesebatına Uyumun Mevcut Düzeyi 74

3.2.1 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu: 75

3.2.2 3093 sayılı TRT Gelirleri Kanunu 76

3.3 Tam Olarak Uyum Sağlanması Halinde Beklenen Etkiler 81

3.4 Diğer Ülkelerin Talep Ettiği ve Aldığı Derogasyonlar 81

3.5 Ayrıntılı Etki Değerlendirmesi Yapılması Önerilen Müktesebat 81

4. GELECEĞE DÖNÜK STRATEJİ 85

4.1 2013 Vizyonu 85

4.2 Vizyona Dönük Temel Amaç ve Politikalar 85

4.3 Temel Amaç ve Politikalara Dönük Öncelikler ve Tedbirler 90

5. UYGULAMA STRATEJİLERİ 95

5.1 Mevzuat Düzenlemeleri 95

5.2 Kurumsal Düzenlemeler 96

5.3 Mali Kaynaklar 96

5.4 İnsan Kaynakları 97

6. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME 99

6.1 Temel Amaç ve Politikalar ile Öncelik ve Tedbirlerin Gelişme Eksenleri Bazında Tasnifi (Matris Şeklinde) 99

6.2 Dokuzuncu Kalkınma Planı Açısından Temel Yansımalar 105

Kaynakça 109

KISALTMALAR

AB	**Avrupa Birliği**
ADSL	**Asimetrik Sayısal Abone Hattı (Asymmetric Digital Subscribers Line)**
API	**Uygulama Programı Arayüzleri (Application Programming Interface)**
ARPU	**Kullanıcı Başına Ortalama Kar (Average Revenue Per Unit-User)**
AT	**Avrupa Topluluğu**
BBC	**Birleşik Krallık Devlet Televizyonu-British Broadcasting Corporation**
CAS	**Koşullu Erişim Sistemleri (Conditional Access System)**
CEPT	**Avrupa Posta ve Telekomünikasyon İdareleri Birliği (European Conference of Postal and Telecommunications Administrations)**
DTH	**Uydudan Doğrudan Alınan Yayın (Direct To Home)**
DTÖ	**Dünya Ticaret Örgütü**
DVB-C	**Kablodan Sayısal Televizyon Yayını (Digital Video Broadcasting-Cable)**
DVB-H	**Mobil Sayısal Televizyon Yayını (Digital Video Broadcasting-Handheld)**
DVB-S	**Uydudan Sayısal Televizyon Yayını (Digital Video Broadcasting- Satellite)**
DVB-T	**Karasal Sayısal Televizyon Yayını (Digital Video Broadcasting-Terrestrial)**
EBU	**Avrupa Yayın Birliği (European Broadcasting Union)**

http://ekutup.dpt.gov.tr/bilisim/öik696.pdf

EPG	**Elektronik Program Rehberi (Electronic Program/Programme Guide)**
ERP	**Efektif Güç (Effective Radiated Power)**
FCC	**Federal İletişim Komisyonu (Federal Communications Commission)**
FM	**Frekans Modülasyonu (Frequency Modulation)**
GATS	**Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (General Agreement on Trade in Services)**
HDTV	**Yüksek Tanımlamalı Televizyon (High Definition Television)**
HGM	**Haberleşme Genel Müdürlüğü**
IPTV	**Internet Protokol Televiyonu (Internet Protocol Television)**
IRD	**Entegre Kod Çözücü (Integrated Receiver Decoder)**
ITU	**Uluslararası Telekomünikasyon İdareleri Birliği (International Telecommunication Union)**
OECD	**Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)**
OFCOM	**Birleşik Krallık Komünikasyon Bürosu (Office of Communications)**
RRC	**Bölgesel Radyokomünikasyon Konferansı (Regional Radiocommunications Conference)**
RTÜK	**Radyo ve Televizyon Üst Kurulu**
SFN	**Tek Frekans Ağı (Single Frequency Network)**
STB	**Set Üstü Kutu (Set Top Box)**
STTD	**Sınır Tanımayan Televizyon Direktifi (Yönerge)**
T-DAB	**Karasal Sayısal Radyo Yayını (Terrestrial Digital Audio Broadcasting)**

TRT	**Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu**
UHF	**Ultra Yüksek Frekans(Ultra High Frequency)**
UMTS	**Universal Mobil Telekomünikasyon Sistemi (Universal Mobile Telecommunications System)**
UNESCO	**Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)**
VHF	**Çok Yüksek Frekans (Very High Frequency)**
VoD	**İsteğe Bağlı TV (Video On Demand)**

1. GİRİŞ

Radyo ve televizyon yayıncılığı, toplumsal bir sanattır. Esas olarak etkisinde ve amacında kamu vardır. Bireysel olarak kullanılabilir, fakat hiç bir zaman tek başına bireysel bir işlem değildir. Radyoyu veya televizyonu açmak, kamusal bir alana girmektir ve olan bitenden etkilenmek ve olan bitenin farkında olmaktır. Paylaşılan bu yaşanmışlık, sosyal sermaye olarak da adlandırılabileceğimiz kamusal bir değer olarak ortaya çıkar. Çünkü radyo ve televizyon yayınları, sadece dünya hakkındaki gerçekleri ve görüntüleri temin etmekle kalmaz, aynı zamanda bireylere, hem içinde bulunduğu toplum ile olan ilişkilerinde kendisini, hem de yakın çevresi dışında kalan dünyayı değerlendirmesine yardımcı olacak bir dizi duygu ve düşünceyi de taşır.

Her şeyin ötesinde modern demokratik bir toplum için

- *Geniş kitlelere ulaşabilen ve geniş kitleler tarafından kullanılabilen*
- *Gerek kişisel ve gerekse toplumu ilgilendiren tercihlerin, bilgiye dayalı olarak yapılmasını sağlamak için, bireylerin bilgiye erişimini mümkün kılan*
- *Herhangi bir görüşün etkisinde olmadan veya herhangi bir çıkar grubu tarafından kontrol edilmeden toplumun çoğulcu yapısını yansıtan*
- *Özgür ve demokratik toplum yapısını güçlendiren kamusal münazaraların yapılmasına zemin yaratacak özelliklere sahip kitle iletişim araçlarının mevcut olması vazgeçilmez temel bir koşulu olarak görülmektedir.*

Gerçekten, bugün, "halkın iradesine" dayanan demokratik düzenler için,

- *"Egemen siyasal iradenin" serbestçe oluşmasını sağlamada;*
- *Yerel, ulusal ve evrensel kültürü yaymada;*
- *Kitlelere bilimin verilerini ulaştırmada;*
- *Onları bir uygarlık değeri olan etik, estetik ölçüler içerisinde eğitme, öğretme ve eğlendirmede;*
- *Bireylere kişi, vatandaş olma bilinci ile birlikte "dünya insanı olma" bilincini kazandırmada "hür yayıncılığın", "doğru ve çok kaynaklı bilgiye erişimin" hâkim kılınması bir zorunluluk olmuştur.*

Kısacası, radyo ve televizyon yayıncılığının, "kültürel kimliği şekillendirici" bir rolü vardır ve dolayısıyla da başka hiçbir endüstriye benzemez; üretimi de doğası gereği özeldir ve bu endüstride diğer endüstrilerde olduğu gibi pazarda satılan ürünler üretilmez.

Bu nedenlerle de radyo ve televizyon yayıncılığı sektörü, yayıncılığın ilk yıllarından itibaren, hiç bir yerde bütünüyle, Kamu Yönetimlerinin yetki alanı dışında olmamıştır. Genellikle bütün ülkelerde, kamu yönetimleri, radyo ve televizyon yayınlarının bir kamu hizmeti şeklinde gerçekleştirilmesini sağlamak için çeşitli derecelerde etkin önlemler almıştır.

Yasal düzenlemelere konu olan bu önlemler, sadece kıt kaynak olan frekans spektrumun kullanılmasını değil, aynı zamanda sektörün kamusal kaynaklar ile finanse edilmesini veya hükümet bütçesinden destek sağlanmasını ve hatta "kamu sektörünün" sektörde tedarikçi olarak yer almasını da kapsamıştır. Sonuç olarak da "Kamu hizmeti yayıncılığı" tanımı, zamanla tüm karasal televizyon yayını yapan kurumları ve hatta yayın içeriklerini de tanımlayan bir kavram haline gelmiştir.

Ancak, 1980'lerin ortalarına gelindiğinde teknolojideki ve ekonomideki gelişmeler, yayıncılık piyasalarında köklü değişikliklerin yaşanmasına neden olmuştur.

1980'den itibaren Dünyada artan bir şekilde kabul gören Neo-liberal ekonomik-politikanın ürünü olan serbest pazar ekonomisi anlayışının yeni yayın teknolojileri ile oluşturduğu çarpık birliktelik, frekans sınırlamasını ortadan kaldırmış ve böylece, son yirmi yıl içerisinde "özel sermaye", satış gelirlerine ve/veya reklâm gelirlerine dayandırılmış yayınlar ile müşteri taleplerini karşılayarak, bu çok kanallı radyo ve televizyon yayıncılığı dünyasındaki yerini almıştır.

Dolayısıyla, radyo ve televizyon yayıncılığının bu yeni dünyasında, tüm şirketlerin ortak amacı, rakipleri tarafından engellenmeden, ürünlerini, evdeki, işyerindeki, okuldaki veya hareket halindeki seyircisine veya tüketicisine ulaştırabileceği en uygun erişim noktalarını elinde bulundurmaktır.

Görsel-işitsel sektörün, diğer hizmet sektörleriyle birlikte Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarafından ilk çok taraflı yatırım ve ticaret anlaşması olan GATS ya da Hizmet Ticareti Genel Anlaşması kapsamına alınması, 1986 yılından 1994 yılına kadar devam eden ve Uruguay Turları olarak anılan müzakereler sonucunda gerçekleşmiştir.

Diğer yandan, 2001 yılında Katar'ın başkenti Doha'da yapılan Bakanlar Konferansı'nın ardından "Doha Kalkınma Gündemi" adıyla 5 yıl sürecek yeni bir müzakere süreci başlatılmıştır. Görsel-işitsel sektörün de yer aldığı müzakerelere halen devam edilmektedir.

30 Haziran 2005'de ABD, Hong Kong, Japonya, Meksika ve Tayvan DTÖ'ne sundukları ortak bildiride diğer üye ülkelerin görsel-işitsel pazarları için taahhütte bulunmalarını istemişlerdir.

Diğer yandan, dünyanın en büyük görsel işitsel endüstrisine sahip Amerika Birleşik Devletleri ile sektördeki dış ticaret açığı 7 milyar euroya yaklaşan Avrupa Birliği ise üye devletlerin yayıncılık sektöründeki ABD'nin mevcut egemenliğine son verebilmek için Avrupa yapımlarını güçlendirmek ve Avrupa televizyon programlarının Avrupa iç pazarında serbest dolaşımını sağlayacak olan "Television Without Frontiers" direktifini ya da "Sınır Tanımayan Televizyon Yönergesi" ni çok daha önce 1989 yılında yürürlüğe koymuş idi.

Ayrıca Avrupa Birliği, Avrupa'nın 2010 yılına kadar dünyanın en rekabetçi ve en dinamik "Bilgiye Dayandırılmış Ekonomisi"ne sahip olarak, Birlik içerisinde yeni iş fırsatlarının yaratıldığı ve soysal bütünleşmenin sağlandığı tutarlı bir ekonomik büyümeyi hedeflemiştir. Bu nedenle de görsel-işitsel medyanın rolünü kamusal, demokratik, kültürel ve ekonomik bir faktör olarak kabul eden Avrupa Birliği, bir yandan piyasadaki serbest rekabet koşullarının bozulmamasını sağlamaya çalışırken, diğer yandan da kamusal finans kaynakları kullanan kamu hizmeti yayın kuruluşlarının "özerk" ve "verimli" işletme olmalarını temin edecek önlemler almıştır.

Avrupa Birliği, üye ülkelerin radyo ve televizyon yayıncılığı sektörlerinde olmazsa olmaz olarak kabul ettiği, "özerk" ve "hesap verebilir" kamu hizmeti yayın kuruluşlarının, Birlik içindeki önemini, Birliğin birincil derecedeki yasal mevzuatı içinde yer alan Amsterdam Antlaşması ve Antlaşmanın ayrılamaz eki olan "Kamu Yayıncılığı Sistemi Hakkındaki Protokol" de açıkça belirtmiştir.

Çoğu Avrupa ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de yayıncılık devlet denetimi altında başlamış ve gelişmiştir. Bugün Avrupa kıtasının her yanında iyice kökleşmiş olan kamu ve özel sektör tarafından finanse edilen "ikili sistem"e, 1993 yılında, Anayasamızın 133. maddesi değiştirilerek geçilmiştir. Bu değişiklik ile radyo televizyon yayıncılığında, bir yandan "çokçuluk/çoğulculuk" ve zorunlu olarak "izin sistemini" kabul edilirken, öte yandan, 133. maddesinin 2. fıkrasında, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumuna vazgeçilmez bazı ek nitelikler ilave edilmiştir.

Anayasa, söz konusu yayın kuruluşu için öngördüğü "kamu tüzel kişiliği" modelini, "özerklik" ve "yayınlarında tarafsızlık" ilkesi ile farklılaştırmış; bununla da yetinmemiş; ayrıca, diğer kamu kurum ve kuruluşlara benzetilemeyeceği için söz konusu yayın kuruluşuna "tek" olma özelliğini de ilave etmiş ve dolayısıyla da bu kuruluşun özel bir kanunla kurulmasını emretmiştir.

Gerçekten, Anayasanın 133. maddesinde yapılan bu değişiklikle, Anayasa, gerekleri birbirinden farklı bu iki çeşit radyo-televizyon yayıncılığını, yürütme erki içerisinde ama merkezi idare dışında "öngörmüş ve bunların "kanunla" düzenlenmesini emretmiştir.

Ancak, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu zaten daha önce 2954 sayılı Kanun ile kurulmuş olduğundan, Anayasanın, ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığını ikili bir sistem içerisinde düzenlenmesini öngören bu buyruğu, maalesef, sadece "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında" ki 3984 sayılı Kanun çıkarılarak yerine getirilmeye çalışılmıştır.

Daha sonra, sayısal yayın teknolojisindeki gelişmeler, telekomünikasyon sektöründeki özelleştirmeler ve internetin giderek yaygınlaşan bir kitle iletişim aracı olması, bu yasayı zorlamaya başlamış ve bu durum 4756 sayılı kanunla giderilmeye çalışılmıştır.

Ancak, Ülkemizde yaşanan tüm bu gelişmelere rağmen, Anayasa ile tanımlanan "ikili sistem"in olmazsa olmazı olan TRT'de ve onun 1983 yılından bu yana yürürlükte olan tekel dönemine ait 2954 sayılı yasasında bugüne kadar hiç bir iyileştirme yapılmamıştır. Ayrıca, 3984 sayılı Kanunla 2954 sayılı Kanunun birçok maddesi yürürlükten kaldırılmış, kanunun sistemi tamamen bozulmuş, maalesef yapılan değişiklik, hem eksik, hem de yetersiz olmuş, dolayısıyla değişiklik Anayasanın getirdiği yeni düzeni ifade edememiştir.

Her şeye rağmen, TRT, geç de olsa, 1998 yılında başlattığı Yapısal Değişim Programı ile söz konusu "ikili sistem" içerisindeki kamu hizmeti yayın kuruluşu olarak belirlediği temel hedeflerini gerçekleştirilmeye çalışmış, ancak 10 yılı aşkın bir süredir yaşamakta olduğu olumsuzluklardan tamamen kurtulması mümkün olamamıştır. Bunun temel nedeni, Kanunu'ndaki kısıtlamaların yanında, politik baskılar, kişisel tercih ve beğeniler nedenleriyle zaman içerisinde oluşan ve aşırı bürokratik bir düşüncenin ürünü olan mevcut organizasyonel yapının ve üretim süreçlerinin, en azından bir yayın kuruluşunda olması gereken yapıya taşınamamış olmasıdır.

Avrupa ülkelerinde yaşanan örneklerde de görülebileceği gibi kamu hizmeti yayın kuruluşlarının, kanal sayısının sınırlı olduğu analog radyo ve televizyon yayıncılığı dünyasından, çok kanallı sayısal radyo ve televizyon yayıncılığı dünyasına uygun bir yapı içinde geçmeleri uzun zaman içerisinde gerçekleşmiştir.

Bugün pek çok Avrupa ülkesinde, karasal analog yayınlarını sonlandırarak tamamen sayısal yayına geçiş, kamu hizmeti yayın kuruluşlarının önderliğinde –Birleşik Krallıkta BBC ve Almanya'da ZDF gibi- yapılmaktadır

Ülkemizde de benzer gelişmeler yaşanmaktadır. Sayısal Yayıncılığa Geçiş Konseptinin hazırlanması 1999 yılında hızlandırılmış ve uydu ve kablodan yapılan sayısal yayınların önü açılmıştır. Haberleşme Yüksek Kurulu'nun karasal sayısal deneme yayınlarına başlamak için belirlediği tarih 2006 yılıdır ve bir yıl sonra da düzenli yayınlara geçilecektir. Analog yayınların tamamen sonlandırılması ise 2014 yılında gerçekleştirilecektir.

Dolayısıyla, TRT'nin 1998 yılında başlattığı Yapısal Değişim Programı kapsamında öngörülen yeni organizasyonel yapının kısa sürede hayata geçirilmesi ve TRT'yi geleceğe hazırlayacak kısa ve uzun vadeli birçok projenin vakit geçirilmeden başlatılması, sadece TRT için değil ülkemiz medya sektörü için de hayati derecede önemlidir.

Diğer yandan, Ülkemiz 3 Ekim 2005 tarihi itibariyle bambaşka bir sürece girmiştir. Avrupa Birliğine üyelik yolunda "müzakereci ülke" statüsü alınmış ve tarama süreci başlamıştır, ardından da müzakerelere başlanacaktır. Bu kapsamda yayıncılık konusunda da tarama ve müzakere süreçleri yaşanacaktır.

Müktesebatımızın AB standartlarına uyumlulaştırılması yanında bunun uygulamaya da yansıtılması çalışmaları ve çabaları önümüzdeki yıllardaki başlıca çalışmalarımızı oluşturacaktır. Bu sürecin kamu ve özel sektör yanında düzenleyici kurumlar açısından başarılı geçirilmesi için yetkin uzmanlardan ekipler kurulması, müktesebatın hızla gözden geçirilmesi ve koordine çalışmaların aralıksız sürdürülmesi gerekmektedir.

2 Aralık 1962 tarih ve 11272 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanan Birinci Kalkınma Planından bu yana beşer yıllık hazırlanarak sürdürülen Kalkınma Planları, AB çerçevesinde Avrupa Birliği Bütçe Programları takvimi göz önüne alınarak yedi yıllık süreçler için hazırlanacaktır.

Bu plan, ilk 7 yıllık Kalkınma Planı uygulaması olacaktır. Özellikle yayıncılık gibi teknolojinin çok hızla değiştiği sektörde 7 yıllık perspektif çizmek ve 2013 yılı için sektöre

vizyon çizmenin zorluğu ortadadır. Bu nedenle, bu Raporda, özellikle teknoloji yoğun konularda kesin yargılardan ve çıkarımlardan uzak durulması bir zorunluluk olmuştur.

2. DURUM ANALİZİ

Dünyada ve AB Ülkelerinde Genel Durum ve Eğilimler

Radyo ve televizyon yayınları, yayıncılığın ilk yıllarından itibaren, kitle iletişim araçları arasında, kendine özgü nitelikleri nedeniyle özel bir konuma sahip olmuştur.

Ses ve görüntü sinyallerinin taşındığı frekans spektrumunun sınırlı bir kaynak olması ve özellikle televizyonun toplumu etkilemede diğer kitle iletişim araçlarından daha güçlü bir araç olması, bu kaynak ve araçların kamu yararı için kullanılmasını gerekli kılmıştır. Bu nedenle de bir kamu hizmeti olarak kabul edilen yayıncılık, tüm Avrupa ülkelerinde, tekel konumunda olan ve genellikle kamu hukukuna, bazen de özel hukuk kurallarına göre kurulmuş şirketler tarafından başlatılmıştır. Devletin yayın ayrıcalığı tanıdığı bu şirketlerin faaliyetleri çeşitli derecelerde özel yasalar ile düzenlenmiş olduğundan, şirketlerin kamusal veya özel nitelik taşımaları pek önemli olmamıştır.

Özellikle 1950 yılında imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Sözleşme'nin 10.maddesinde yer alan ifade özgürlüğü, radyo ve televizyon yayınlarının çoğulcu bir yapıya taşınmasında en önemli etken olmuştur.

Her ne kadar, sözleşme, "bu madde hükmünün" radyo ve televizyon yayıncılığının, izin sistemine bağlanmasına engel olmadığı hükmüne yer vermiş ise de ifade özgürlüğünün en etkin kullanım alanı, radyo ve televizyon yayınları olmuştur. İfade özgürlüğünün sağlanması, televizyonun kitle iletişim aracı olarak yaygınlaşması ile buluşunca, 1950'li yılların ortalarından itibaren bazı Avrupa ülkelerinde, birden fazla kamu ya da özel kuruluşlara yayın izni verilmeye başlanmıştır. Ancak, bu kuruluşların tamamı, kamusal kaynaklarla finanse edilen ve devlet idaresinin yetki alanı içindeki yayın kuruluşları olmuştur. Çeşitlilik sadece Birleşik Krallıkta ITV şirketinin kuruluşunda amaçlanmıştır. Diğer ülkelerde bir ikinci yayın kuruluşunun ortaya çıkışı, Almanya örneğinde olduğu gibi, ya ülkenin federal yapısından, ya da Belçika örneğinde olduğu gibi etnik ve kültürel farklılıktan kaynaklanmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise, radyo ve televizyon yayıncılığı, başlangıcından itibaren, Avrupa'dan farklı olarak, ticari bir faaliyet olarak görülmüştür. Amerikan radyo ve televizyon yayıncılığının belkemiğini yerel istasyonlar oluşturmaktadır. Ancak ülke çapındaki radyo televizyon şebekeleri, ticari şirketlerin elindedir. Bu şirketler bazı yerel istasyonlara sahiptiler ve aynı zamanda diğerleri ile de kendi programlarının yayınlaması için

anlaşmışlardır. 1999 yılı itibariyle ABD'deki toplam 1558 televizyon istasyonunun 1216 tanesi ticari televizyon şirketlerine aittir. Dolayısıyla Amerika Birleşik Devletlerinde kamusal kaynaklarla finanse edilen yayın kuruluşlarının sektördeki faaliyeti sektörün kar amaçlı yayın kuruluşlarınca yönlendirilmesini etkileyecek bir boyuta ulaşamamıştır.

Radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisinde tüm dünyada yaşanan değişim, ilk önce 1980'li yılların ortalarından itibaren yeni yayın teknolojisi olarak uydudan ve kablodan yapılabilen analog radyo ve televizyon yayınları ile görülmeye başlanmıştır.

Radyo ve televizyon yayıncılığında, özellikle uydu yayıncılığı göz önüne alındığında, ulusal sınırlar ortadan kalmış ve medyanın uluslar arasılaşması sorunu ortaya çıkmıştır. Daha da önemlisi, uydu ve kablo dağıtım teknolojisindeki gelişmeler ve yeni dağıtım yöntemleri (şifreli yayın gibi) yayıncılığın ekonomik temelini değiştirmiştir. Daha önce tamamen "kamusal mal" olma özeliklerine sahip olan radyo ve televizyon yayınları artık piyasada alınıp satılabilen bir "özel mal" a dönüşmüştür.

Ancak devrimsel nitelikteki asıl değişim, 1990 yılından itibaren, radyo ve televizyon yayın teknolojisinin, sayısal teknoloji ve telekomünikasyon teknolojisi ile yakınsaması sonucunda gerçekleşmiştir. Görsel-işitsel içeriklerin üretiminde 1990'ların başında kullanılmaya başlanan sayısal teknolojinin günümüz radyo ve televizyon yayıncılığındaki en önemli etkisi, hiç kuşkusuz, bu içeriklerin taşındığı ve sınırlı kaynak olan frekans kapasitesinin etkin kullanılarak artırılmasında görülmüştür.

Sayısal uydu ve sayısal kablo yayınları, 1996 yılından itibaren Avrupa Birliği üye devletlerinin radyo ve televizyon yayıncılığı piyasalarında hızla yaygınlaşmış ve 1999 yılı itibariyle, Avrupa ülkelerindeki mevcut analog uydu yayınlarının tamamı sayısal sisteme dönüştürülmüştür. Aynı yıl, 15 Avrupa ülkesindeki yaklaşık 50 milyon kablo, sayısal yayın yapabilecek duruma getirilmiştir.

Karasal sayısal yayıncılık pazarı, bu iki dağıtım sistemine göre daha yavaş bir gelişme göstermektedir. Birleşik Krallıkta, 1998 yılında başlayan karasal sayısal yayın, Avrupa'da gerçekleştirilen ilk karasal sayısal yayın olmuştur.

Özetlenecek olursa, radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisindeki gelişim, birbiri içine geçmiş üç ayrı aşamada gerçekleşmektedir.

Analog teknoloji, sayısal teknoloji ve nihayet bilgi teknolojileri veya yazılım teknolojisi olarak adlandırılan bu üç ayrı aşama, günümüzde Ülkemiz de dâhil pek çok Avrupa ülkesinde farklı seviyelerde, aynı anda yaşanmaktadır.

Çok kanallı sayısal radyo ve televizyon yayınlarının yer aldığı ikinci aşama doğal olarak analog yayınların yer aldığı birinci aşamanın yerini alacak ve sonuç olarak analog yayınlar sonlandırılacaktır.

Ancak ikinci aşama ile üçüncü aşama çok daha farklı bir ilişki içerisinde devam edecektir. Bu iki aşama arasındaki geçişin ne zaman başlayıp ne zaman sonuçlanacağını doğru olarak tahmin etmek ise mümkün değildir.

2.1.1 Endüstrinin Yeni "Değer Zinciri" ve Yeni Dağıtım Şebekeleri

Bugüne kadar radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründe program üreticisi ile izleyicisi ve dinleyicisi arasındaki mevcut "Değer Zinciri"nde sadece yayın şebekelerini işleten şirketler yer almaktaydı. Tamamen teknik bir hizmete dayalı olan zincirin bu halkası, ne program içeriği, ne yayın hakları ve ne de yayınlanan programın finansmanı ile ilgili idi.[1]

Ancak bugün, bilgi teknolojilerinin sağladığı imkânlar ile program içeriklerine erişen izleyicinin, erişimini kontrol eden "Erişim Kontrol Fonksiyonları" ve bu erişimin farklı cihazlar aracılığıyla yapılmasına imkân tanıyan "Yeni Dağıtım Şebekeleri", yeni ve çok önemli iki halka olarak bu geleneksel değer zincirine eklenmiştir.

Kanal çoklayıcısı, Elektronik Program Kılavuzu, Koşullu Erişim ve Abone Yönetim Sistemleri gibi Bilgi Teknolojileri tabanlı çeşitli uygulamalar, sektördeki parasal kaynakların akışını belirleyebilmekte ve aynı zamanda içerik üreticilerinin ve/veya yayın kuruluşlarının finansman yöntemlerini de değiştirebilmektedir.

Daha önce uydu ve kablo üzerinden yapılan analog yayınlarda da uygulanan "koşullu erişim"in, ara yüz uygulama yazılımlarıyla (Application Programming Interface) çeşitlendirilmesi, abonelik esasına dayalı ücretlendirilmiş yayın hizmetlerinin, ticari bir faaliyet olarak yaygınlaşmasını sağlamış ve endüstrinin yapısal değişiminde etkin bir rol oynamıştır.

Koşullu erişim, şifreli yayın ya da abonelik sistemi, hizmet sağlayıcıya -bu yayın kuruluşunun kendisi de olabilir- programlara ve/veya kanallara erişen izleyicisini kontrol etme imkânı sağlayan ve böylece, sadece, ücret ödeyenlerin hizmetten yararlanmasına izin veren sistemdir. Bu sistem, hizmet sağlayanın, abonesine sağladığı bir entegre kod çözücü

[1] A Report from the EBU Digital Strategy Group, MEDIA WITH A PURPOSE, Public Service Broadcasting in the Digital era, May 2003

(Integrated Receiver Decoder) yardımıyla çözülebilen TV sinyallerinin şifrelendirilmesi ile gerçekleştirilmektedir.

Kod çözme işleminde en yaygın olarak kullanılan teçhizat "set-üstü-kutu" olarak adlandırılan entegre bir cihazdır. Set-üstü-kutular üzerinden sağlanan bu erişim, çok yakın bir gelecekte ya kişisel bilgisayar yetenekleri ile donatılmış bir televizyon alıcısı ile ya da üzerinde sadece mültimedya hizmetlerine uygun bir işletim sisteminin yer aldığı bir kişisel bilgisayar donanımı ile gerçekleştirilecektir.

Değer zincirindeki ikinci yeni elaman sayısal yayın teknolojisinin yarattığı yeni dağıtım şebekeleridir. Sayısal radyo, sayısal televizyon ve internet üretilen içeriklerin seyirciye ulaştırılmasında yeni fırsatlar yaratmaktadır.

Internetin 4 yılda ulaştığı kullanıcı sayısına, telefonun 75, radyonun 38, televizyon ve kişisel bilgisayarın 16 yılda ulaştığı göz önüne alınırsa, Internet ve Internet ile birlikte ortaya çıkan tüm teknolojik, yasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve ticari sonuçların anlaşılması ve göz önünde bulundurulması hayati bir önem taşımaktadır.

Telekomünikasyon sektöründe en önemli gelişme, bünyesinde yüksek hızda veri transferi, internet hizmetleri ve mültimedya dâhil birçok uygulamayı barındıran ve UMTS (Universal Mobile Telecommunications System) adıyla anılan 3.nesil telsiz iletişim sistemi ile telsiz iletişiminin kullanıldığı cep telefonlarında ve avuç-içi bilgisayarlarda gerçekleştirilmiştir. Bugün Cep-TV alıcılarından (DVB-H), karasal sayısal TV yayınlarını izleme imkânı mevcuttur.

Sonuç olarak, tüketicinin seçenekleri çoğalmıştır ve çok geniş kapsamlı içerik çeşitlerine pek çok farklı iletişim medyaları üzerinden ulaşılması mümkün olabilmektedir. Tüketici, istediği hizmete, kendine en uygun olan zaman dilimi içerisinde erişebilmekte ve iki yönlü iletişimin etkileşimli olarak kullanılmasının imkânlarından yararlanabilmektedir.

Dolayısıyla bu durum, günümüz radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisini yeni bir yapıya taşımıştır. Bir başka ifade ile, sayısal teknoloji, ticari değeri olan herhangi bir içeriğin sabit veya hareketli görüntü ya da ses veya sadece metin olarak dünyanın herhangi bir yerinde üretilip, sayısal iletişim ağları üzerinden, dünyanın herhangi bir yerinde satılabileceğini göstermiştir.

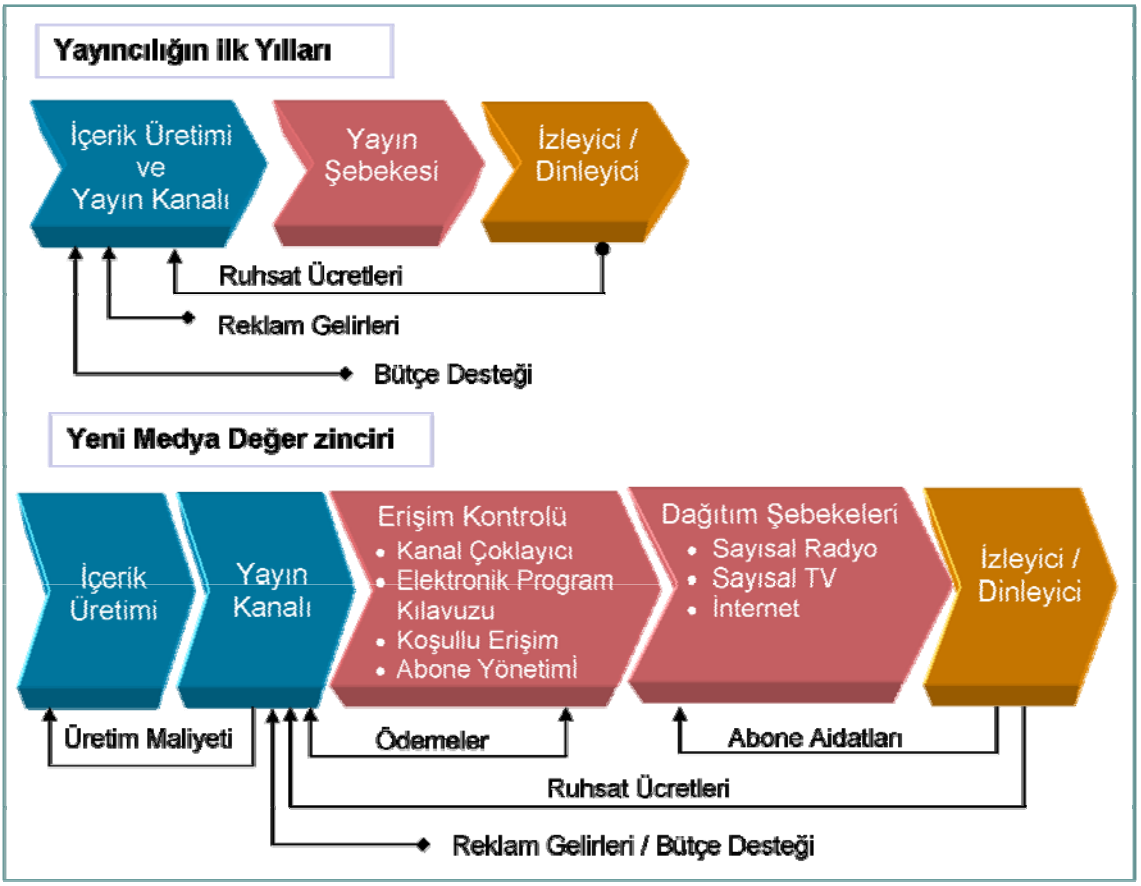

Ancak bu durum telekomünikasyon, internet ve çoklu ortam ağlarını ellerinde bulunduran ve birleştiren ABD kökenli çok uluslu şirketlerin (ATT, MCI-WorldCom, Sprint vs) dünya ticaretindeki egemenliğini daha da kuvvetlendirmiştir.

Bu egemenlik karşısında rekabet gücünü arttırmak isteyen Avrupalı yayın şirketleri de birleşmeye başlamışlardır. AB'de 100'den fazla kanalda payı olan 6 ana yayın kuruluşu (Bertelsmann-Almanya, Kirch Group-Almanya, Mediaset-İtalya, CLT-Lüksemburg, Canal Plus-Fransa, News Corp.-BSkyB- İngiltere) bulunmaktadır. Bunlar kendi ülkeleri dışında birçok kanala sahiptirler ya da ortaktırlar.

Görsel-işitsel sektörün, diğer hizmet sektörleriyle birlikte Dünya Ticaret Örgütü tarafından "çok taraflı serbestleşme" kapsamına alınması, 1986 yılında başlayan ve Uruguay Turları olarak anılan müzakereler sonucunda gerçekleşmiştir.

Hizmet sektörlerinin serbest piyasaya açılmasını sağlamak için mevcut düzenlemeleri genişleten ve yasal işlerlik kazandıran ilk çok taraflı yatırım ve ticaret anlaşması olan GATS ya da Hizmet Ticareti Genel Anlaşması ise bu müzakerelerin sona erdiği 1994 yılında son halini almış ve uygulanmasına ise 1995 yılında başlanmıştır.

Diğer yandan, 2001 yılında Katar'ın başkenti Doha'da yapılan Bakanlar Konferansı'nın ardından "Doha Kalkınma Gündemi" adıyla 5 yıl sürecek yeni bir müzakere süreci başlatılmıştır.

Halen devam etmekte olan müzakere sürecinde, Amerika Birleşik Devletleri, Hong Kong, Japonya, Meksika ve Tayvan 30 Haziran 2005'de DTÖ'ne sundukları ortak bildiride görsel-işitsel sektörle ilgili müzakereler hakkında diğer üye ülkelerin görsel-işitsel pazarlarını açmaları için taahhütte bulunmalarını istemişlerdir.

Diğer yandan, dünyanın en büyük görsel-işitsel endüstrisine sahip Amerika Birleşik Devletleri ile sektördeki dış ticaret açığı 7 milyar euroya yaklaşan Avrupa Birliği ise üye devletlerin yayıncılık sektöründeki ABD'nin mevcut egemenliğine son verebilmek için Avrupa yapımlarını güçlendirmek ve Avrupa televizyon programlarının Avrupa iç pazarında serbest dolaşımını sağlamak amacıyla "Television Without Frontiers" direktifini ya da "Sınır Tanımayan Televizyon Yönergesi" ni çok daha önce 1989 yılında yürürlüğe koymuş ve tüm bu müzakerelerde üye devletlerin görsel-işitsel sektörle ilgili her hangi bir taahhütte bulunmamalarını temin etmiş idi.

Ayrıca Avrupa Birliği, Avrupa'nın 2010 yılına kadar dünyanın en rekabetçi ve en dinamik "Bilgiye Dayandırılmış Ekonomisi"ne sahip olarak, Birlik içerisinde yeni iş fırsatlarının yaratıldığı ve sosyal bütünleşmenin sağlandığı tutarlı bir ekonomik büyümeyi hedeflemiştir.

Bu nedenle de görsel-işitsel medyanın rolünü kamusal, demokratik, kültürel ve ekonomik bir faktör olarak kabul eden Avrupa Birliği, bir yandan piyasadaki serbest rekabet koşullarının bozulmamasını sağlamaya çalışırken, diğer yandan da kamusal finans kaynakları kullanan kamu hizmeti yayın kuruluşlarının "özerk" ve "verimli" işletme olmalarını temin edecek önlemler almıştır.

Avrupa Birliği, üye ülkelerin radyo ve televizyon yayıncılığı sektörlerinde olmazsa olmaz olarak kabul ettiği, "özerk" ve "hesap verebilir" kamu hizmeti yayın kuruluşlarının Birlik içindeki önemini, Birliğin birincil derecedeki yasal mevzuatı içinde yer alan

Amsterdam Antlaşması ve Antlaşmanın ayrılamaz eki olan "Kamu Yayıncılığı Sistemi Hakkındaki Protokol" de açıkça belirtmiştir.

Sonuç olarak, ABD'de FCC'nin (Federal İletişim Komisyonu) getirdiği düzenlemeler sayesinde serbest girişimlerin ve rekabetin desteklenmesiyle Amerikan yayın kuruluşları küresel medya şirketleri haline dönüşürken (Time-Warner, Walt-Disney, Viacom, Tele-Communications, NBC, MCA), devletçi bir gelenekten gelen Avrupa ülkelerinde liderlik kamusal yayın yapan kuruluşlarda (BBC, ARD) olmuştur.

Dünyadan ve Ülkemizden İyi Uygulama Örnekleri

Radyo ve televizyon yayıncılığı sektörü, yayıncılığın ilk yıllarından itibaren, hiç bir yerde bütünüyle, kamu yönetimlerinin yetki alanı dışında olmamıştır. Genellikle bütün ülkelerde, kamu yönetimleri, radyo ve televizyon yayınlarının bir kamu hizmeti şeklinde gerçekleştirilmesini sağlamak için çeşitli derecelerde etkin önlemler almıştır.

Yasal düzenlemelere konu olan bu önlemler, sadece kıt kaynak olan frekans spektrumun kullanılmasını değil, aynı zamanda sektörün kamusal gelir kaynakları ile finanse edilmesini veya hükümet bütçesinden destek sağlanmasını ve hatta "kamu sektörünün" sektörde tedarikçi olarak yer almasını da kapsamıştır. Dolayısıyla "kamu hizmeti yayıncılığı" tanımı, zamanla tüm karasal televizyon kurumlarını ve hatta yayınlanan içerikleri de tanımlar duruma gelmiştir.

1980'li yılların ortalarından itibaren uydudan ve kablo üzerinden yapılabilen analog radyo ve televizyon yayınları ile sayısal teknolojideki gelişmeler frekans sınırlamasını ortadan kaldırmış, böylece yirmi yılı aşkın süre içerisinde "özel sermaye", satış gelirlerine ve/veya reklâm gelirlerine dayandırılmış yayınlar ile müşteri taleplerini karşılayarak, çok kanallı radyo ve televizyon yayıncılığı dünyasındaki yerini almıştır.

Ancak bu durum, radyo ve televizyon yayıncılığının, demokrasi, çoğulculuk, medya etiği, bireyin korunması ve kültürel kimliğin desteklenmesi ile ilgili bazı temel değerlerle doğrudan bağlantılı olan kamu hizmeti olma özelliğini ortadan kaldırmamıştır. Dolayısıyla, günümüzde, serbest bir piyasa içerisinde sağlanmasını beklediğimiz kamu hizmeti yayıncılığı, kamusal kaynaklarla finanse edilen yayın kuruluşlarının yaptığı yayınları kapsadığı kadar, özel sermaye tarafından yapılan radyo ve televizyon yayınlarını da kapsamaktadır.[2]

Sonuç olarak görsel-işitsel endüstride ve onun bir alt kolu olan radyo ve televizyon yayıncılığında özellikle 20 yılı aşkın bir süredir hızını artırarak devam eden teknolojik gelişmeler ve sektördeki ticaretin küreselleşmesi, Avrupa'nın, görsel-işitsel sektöre sadece ticari bir açıdan değil, kültürel açıdan da bakan yaklaşımını değiştirememiştir. Bir başka ifade ile yayıncılık ve görsel-işitsel sektör, Avrupa'nın hiç bir ülkesinde sadece ekonomik bir araç olarak görülmemiştir. Avrupa ülkelerinin görsel-işitsel politikaları, serbest piyasanın tek başına çoğulcu hizmetleri sağlayamayacağı esasına dayandırılmış ve bu nedenle de her zaman bir denge içinde olmuştur. Piyasa dinamiğini, sektörde verimlilik sağlayan bir araç olarak kullanan Avrupa, üretilen mal ve hizmetlerin kamusal değer yaratmasını garanti altına almak ve çoğulculuğu sağlamak için kamusal kaynaklarla finanse edilen kamu hizmeti yayıncılığını, yasal düzenlemelerle desteklemiştir.

Diğer taraftan AB'de görsel-işitsel alanlara mali destek sağlamak amacıyla Eurimages, Phare, Medea, Avrupa Garanti Fonu ve MEDIA programları oluşturulmuştur. Bunlardan 1991-1995 yıllarında uygulanan MEDIA I, 1996-2000 yıllarında uygulanan MEDIA II ve 2000-2005 yıllarında uygulanan MEDIA PLUS programları AB'de yapım ve dağıtım mekanizmalarının geliştirilmesi ve profesyonellerin eğitimi amacıyla çeşitli projeler geliştirmiştir.

[2] [2] "Kamu Hizmeti Yayın Kuruluşu", kamu tarafından doğrudan finanse edilen yayın kuruluşlarını, özel ticari yayın kuruluşlarından ayıran bir ifade olarak kullanılmıştır.

2.1.2 Kamu Hizmeti Yayın Kuruluşlarının Endüstrinin Yeni Yapısındaki Konumu: BBC Örneği

Dünyada özellikle kamu hizmeti yayıncılığının en başarılı örneklerinden biri kabul edilen İngiliz yayın kurumu BBC (British Broadcasting Corporation) hem yapısal özellikleri hem finansman durumu hem de televizyon programı yapımcılığı anlamında bir çok yayın kuruluşu için örnek teşkil etmiştir.

BBC'nin ilk Genel Müdürü John Reith tarafından ortaya atılan "kamu hizmeti yayıncılığı" kavramının vazgeçilmez iki temel unsuru olan idari ve mali özerklik kavramları bu yayın kuruluşu için geçerlidir. Finansmanını, devletin ve hükümetlerin müdahalesinden uzak, tümüyle halkın ödediği "yayın bedeli" ile program ve lisans satışlarından sağlayan BBC, bugün Avrupa'nın ciro anlamında 4. büyük yayın kuruluşudur.

BBC, geniş bir yelpazede program yayını yaparak ana kitleye hitap eden BBC ONE, daha çok dramatik yapımların yer aldığı ve geniş bir hedef kitlesi olan BBC TWO, genç kitleyi hedefleyen BBC THREE, belgeseller, performanslar, müzik, film ve çeşitli tematik konuların yer aldığı entelektüel ve kültürel bir kanal olan BBC FOUR, 6-12 yaş hedef kitlesi olan CBBC, okul öncesi çocukların eğitimi desteklemek amacıyla yayın yapan Cbeebies, devamlı haber yayını yapan BBC News 24 ile parlamento yayınları yapan BBC Parliament kanallarıyla hizmet sunmaktadır. BBC WORLD ise tüm dünyaya ağırlıklı haber içerikli yayın yapan global bir televizyon kanalıdır. (2004-2005 yıllarını içeren "izlenme oranları" ölçümlerinde 36,2 ile İngiltere'nin en çok izlenen televizyon kanalları olan BBC televizyonları arasında BBC ONE 24,4 ile birinci sıradaki televizyon kanalıdır. İkinci sırada ise 22,3 ile özel bir televizyon kanalı olan ITV gelmektedir).

Birleşik Krallık, karasal sayısal yayınlar da dâhil, teknolojik ve yapısal değişimlerin en yoğun yaşandığı radyo ve televizyon yayıncılığı sektörüne sahiptir. Bu nedenle de radyo ve

televizyon yayıncılığının çok kanallı yeni dünyasındaki kamu yönetimlerinin müdahalesinin en yoğun sorgulandığı ülke yine Birleşik Krallık olmuştur. Kamu hizmeti yayıncılığı tanımının serbest piyasa içerisinde yeniden değerlendirilmesi de ilk kez Birleşik Krallıkta, henüz uydudan yapılan analog yayınların başlamadığı ve kablo yayınlarının da yaygınlaşmadığı bir dönemde görülmüştür.

1986 yılında, BBC'nin gelecekteki finans kaynaklarına ilişkin bir çalışma yapmakla görevlendirilen ve Peacock[3] Komitesi olarak anılan bir komite kurulmuştur. Peacock Komitesi, değişmekte olan radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründe tüketici egemenliğinin, yönlendirici güç olarak kullanılmasının mükemmelliği üzerinde durmuş ve kamu yönetimlerinin müdahalesini, frekans spektrumun sınırlı bir kaynak olması nedeniyle ortaya çıkan "Piyasa Başarısızlığı" durumuna [4] geçici ve haklı bir cevap olarak görmüştür.

Peacok Komitesi, "Piyasa Başarısızlığı"na neden olan frekans sınırlamasının her ne kadar teknolojideki gelişmeler doğrultusunda ileride ortadan kalkacağını iddia etmiş olsa da söz konusu kavram, daha sonra, 1999 yılında – ki 1999 yılında Birleşik Krallık da dâhil tüm Avrupa ülkelerinde mevcut analog uydu yayınları, sayısal sisteme dönüşmüş ve yaklaşık 50 milyon kablo bağlantısı, sayısal yayın yapabilecek duruma gelmiş ve karasal sayısal yayın ise 2 yıl önce başlamıştı- bu kez, BBC'nin sayısal yayın teknolojisine geçişte ihtiyaç duyduğu ekstra finansman için oluşturulan komisyonun hazırladığı raporda, karşımıza çıkmıştır.

Davies Raporu [[5]] olarak da adlandırılan söz konusu raporda "*BBC'nin ne yapması gerektiğini tanımlamadan, BBC'nin ihtiyaç duyduğu ekstra paranın ne kadar olacağına,*

[3][3] Report of the Committee on Financing the BBC (1986) (Komite, Başkanı olan özelleştirme yanlısı Ekonomist olan Sir Alan Peacock başkanlığında, Thatcher hükümeti döneminde kurulmuştur.)

[4] Piyasa Başarısızlığı, gerekli ekonomik koşullar oluşmadığı zaman piyasa mekanizmasının etkin ve verimli sonuçlar üretemeyeceğine ilişkin bir teoridir. İleride ayrıntılı olarak ele alınacaktır.-

[5] The Future Funding of the BBC, Report of The Independent Review Panel Chairman: Gavyn Dvaies July 1999, Başkanın önsözü, sayfa 11

karar verilemeyeceğini" kabul eden komisyon, bunun doğal olarak, kamu hizmeti yayıncılığının yeni bir tanımının yapılması anlamına geldiğini kabul etmiş ancak bu konudaki başarısızlıklarını *"Tüm gayretlerimize rağmen 6 ay içerisinde çok kabul gören bir tanım yapamadık. Her birimizin denediği kamu hizmeti yayıncılığı tanımında, ortaya bilgilendirmek, eğitim, eşitlik, bağımsızlık, tüm nüfusun erişimi, ticari motivasyonun yokluğu gibi bazı çok tanıdık sözcükler çıkmaya başladı*" sözleriyle belirterek, "*kamu hizmeti yayıncılığı rolünün yeni ve kesin bir tanımını yapmaktansa, BBC'nin ihtiyaç duyduğu finansmanın tespiti için bazı temel prensipler belirlemeye*" karar vermiştir." Komisyon üyelerinin üzerinde anlaştıkları üç temel prensip şunlardır:

- *BBC, bir kamu sektörü yayıncısı olsa da, bu, onun her yaptığının kamu hizmeti yayıncılığı olduğu anlamına gelmez. Bu, diğer yayıncılar tarafından yapılan üretimin kamu hizmeti kavramı dışında olduğu anlamını az da olsa taşır. BBC'nin varlığının sürekliliğini, evrensel mecburi görevin mirasçısı olarak desteklemek için hem Kurum tarafından gerçekleştirilen üretimin büyük bir kısmının, kamu hizmeti kategorisi içerisinde olduğuna ve hem de özel sektör üretimlerinin tamamının bu yapıda olmasının hiç bir araçla sağlanamayacağına inanmamız gerekmektedir.*
- *"Piyasa Başarısızlığı" durumu, her hangi bir kamu hizmeti yayıncılığı kavramının kalbinde yer almalıdır. Kamu hizmeti yayıncılığı "bilgilendirmeli, eğitmeli ve eğlendirmeli" sloganını tek başına kullanmaktansa, buna "özel sektörün, yasal bir düzenleme olmadığı takdirde yapmayacağı şeklindeki bilgilendirme, eğlendirme ve eğitmeyi" eklemek mecburiyetindeyiz. Yoksa bütün olay, tamamen özel sektöre neden bırakılmasın?*
- *Tam kapsamlı bir BBC'ye inanmak için, "Piyasa Başarısızlığı"nın onarılması ve istediğimiz sonucun üretilmesi için, yasal düzenlemelerin ve özel sektörün kâr beklentilerinden oluşan kombinasyonun yetersiz kaldığını kabul etmemiz gerekir. Hepsinin ötesinde, ITV'deki kamu hizmeti yayıncılığının varlığı ve Channel 4'ün başarısı, özel sektörden makul düzeyde bir kamu hizmeti elde etmenin mümkün olabileceğini göstermektedir. Kamu hizmeti televizyonuna tahsis edilmiş pahalı bir organizasyonun varlığının devam ettirilmesini savunmak için, özel sektör ile ilgili yasal düzenlemelerin kendi başına yeterli olmayacağı hususunda tatmin olmamız gerekir.*

BBC'yi, belirlediği bu temel prensipler doğrultusunda yeniden değerlendiren komisyon, raporunda, 2006 yılında Hükümet ile BBC arasında yeni bir 10 yıl için imzalanacak "Sözleşme" öncesinde, BBC'nin kamu hizmeti yayıncılığındaki rolünün ve finansman kaynağının baştan aşağı yeniden değerlendirilmesi gerektiğini açıkça belirtmiştir.

1986 yılından günümüze kadar geçen süre içerisinde, Birleşik Krallıkta sayısal yayın alabilen hane halkının toplam nüfus içindeki oranı %58'e ulaşmış, radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili yasal düzenleme olan "Broadcasting Act" yasası da bu gelişmelere uygun olarak üç kez yenilenmiştir. Yayıncılık ve telekomünikasyon sektörlerindeki teknolojik yakınsamanın yasal zeminini hazırlayan son yasal düzenleme ise 2003 yılında yapılmıştır.

Communication Act 2003 adıyla yürürlüğe giren bu yeni yasa ile gerek yayıncılık sektöründeki "Broadcasting Act 1996" yasası, gerekse telekomünikasyon sektöründeki "Telecommunications Act 1984" yasası yürürlükten kaldırılmış ve her iki sektörde daha önce farklı amaçlarla kurulmuş olan çeşitli düzenleyici otoritelerin görevleri de, "Office of Communications (OFCOM)" (Komünikasyon Bürosu) adıyla kurulan tek bir düzenleyici otoriteye devredilmiştir.

Ayrıca, burada göz önünde bulundurulması gereken önemli bir husus da şudur: "Communication Act 2003" yasası ile radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründeki mevcut düzenleyici yasal kurullar – Yayın Standardları Komisyonu, Bağımsız Televizyon Komisyonu ve Radyo Otoritesi gibi –lağvedilerek, görevleri OFCOM'a devredilirken, "The Board of Governors" ın görevi devam ettirilmiştir.

Birleşik Krallıkta radyo ve televizyon yayıncılığı sektörüne ilişkin yapılan önemli çalışmalardan biri de, 1999 yılında BBC tarafından Mc Kinsey & Company firmasına sipariş edilen çalışmadır.

Mc Kinsey Firması'nın dört kıtada 20 ülkenin yayıncılık sektörünü inceleyerek hazırladığı ve "Dünyada Kamu Hizmeti Yayıncıları: BBC İçin Bir Mc Kinsey Raporu" başlığı altında Ocak 1999 da yayınladığı rapora göre, rekabetin devreye girmesi ile radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisi; basit ve öngörülebilir bir tekelden hızla uzaklaşıp, seyircilerin, hükümetlerin/yasal düzenleyicilerin, altyapı ve donanım tedarikçilerinin, reklamcıların, yapım şirketleri ile kamu hizmeti ve ticari yayıncıların oluşturduğu karmaşık, değişken ve istikrarsız bir ekolojiye dönüşmüştür.

Rapora göre, aşağıda açıklanan bu grupların her birinin bir diğeriyle karmaşık bir şekilde etkileşim içinde olan hedefleri ve beklentileri, sektörün genel olarak yapısını güçlendirebilmekte veya zayıflatabilmektedir.

Bu yedi grup, karmaşık bir ilişki yumağında birlikte çalışarak yayıncılık ekolojisini şekillendirmektedir.

Diğer ekolojilerde olduğu gibi, radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisindeki oyuncular da birbirlerine bağımlıdır ve birbirlerini etkilemektedirler.

Seyirci	Eğlendiren ve kendisini iyi hissetmesine yardım eden yüksek kaliteli programların arayışı içindedir. Bu programlar içerik olarak eğitsel veya tamamen eğlendirici olabilir.
Kamu Hizmeti Yayıncıları	Piyasanın sağlayamayacağı farklı ve seçkin programlar ve hizmetler yelpazesi temin ederek bilgilendirmeyi, eğitmeyi ve eğlendirmeyi amaçlamaktadırlar. Bunu, tüm seyirci kitlesini kapsayan dengeli yayın akışları sunmak suretiyle yapar.
Ticari Yayın Kuruluşları	Kar elde etmek suretiyle hissedarları için daha fazla değer yaratmanın peşindedir. Bunu doğal olarak, maliyet-yarar esasına dayandırarak, (bazen kaliteden, genellikle de tüm seyirci kitlesine hitap etmemeyi göze alarak) en karlı seyirci segmentindeki seyirci payını veya izlenme oranını maksimize etmek suretiyle yapar.
Reklamcılar	En cazip veya tüketim eğilimi en yüksek seyirci segmentinin izlediği programlarda reklam yayınlayarak, bu segmente ulaşmanın peşindedir.
Hükümetler/Yasal Düzenleyiciler	Yüksek kaliteli ve uygun standartlara sahip program içeriklerinin temin edilmesinin, yayıncılar arasında adil bir rekabet oluşturmanın ve güçlü bir ulusal program sektörü yaratılmasının ve özel sektörde makul karları özendirmenin peşindedir.

Altyapı ve Teçhizat Sağlayıcılar	Yayın kuruluşları ile seyirci arasında vazgeçilmez bir halka oluşturarak, gelirlerini maksimize etmenin peşindedir.
Yapım Şirketleri	Karını maksimize etmek, yaratıcılığı test etmek ve yapımlarının geniş seyirci kitleleri tarafından beğenildiğini görmek isterler.

Dolayısıyla, eğer sektördeki Kamu Hizmeti Yayıncısı güçsüz ise, ticari oyuncular, ekolojiyi, hissedarlarının çıkarlarına uygun olarak şekillendirme eğilimi içinde olacaklardır. Fakat bu, genellikle de yayıncılık pazarının genel yapısındaki kalitesine zarar verecek şekilde olacaktır.

Çünkü tüketici egemenliğine dayalı serbest piyasa mekanizması uygulamada, her zaman çeşitlilik ve yaratıcı çaba oluşturmamaktadır. Serbest piyasa genellikle uyum düzeni sağlamaktadır. Bu uyum düzeninde piyasaya sürülen ürün çeşitliliği azalmakta ve rekabet, birbirine benzer ürünlerin en ucuza sağlanması ile sınırlı kalmaktadır.

Bu husus, söz konusu raporda ayrıntılı olarak ele alınmış ve incelenmiştir. Sonuç olarak, Mc Kinsey firması, dört kıtada 20 ülkenin yayıncılık sektörünü inceleyerek hazırladığı raporda. Kamu tarafından finanse edilen başarılı yayın kuruluşlarının sadece farklı ve kaliteli programlar üreterek değil aynı zamanda rakiplerini de benzer program üretmeye zorladıkları zaman başarılı olduklarını tespit etmiştir.

Bir başka ifade ile pazar için risk olabilecek yeni program türlerini izlenir kılan kamu hizmeti yayın kuruluşlarının bulunduğu radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründe, ticari televizyonların da bu tür programların arzı konusunda cesaretlendiği ve bu şekilde oluşan piyasa dinamiği ile sektörün toplam kalitesinin yükseldiği görülmektedir.

Sonuç olarak "iyi' yi izlenir kılan, "İzleneni" ise "iyi" yapabilen bir Kamu Hizmeti Yayın Kuruluşunun bulunduğu ülkelerde, ticari televizyonların daha özenli bir yayın içeriği üretmeye mecbur kaldığı tespit edilmiştir.

2.1.3 TRT'nin Yapısal Değişimi

Çoğu Avrupa ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de yayıncılık, kamu idaresinin denetimi altında başlamış ve izlediği tarihsel gelişim sonucunda da bugün yeni bir endüstri, bağımsız bir yatırım alanı ve rekabeti çok yüksek düzeyde yaşayan bir "pazar" olarak biçimlenmiştir.

Böyle bir ortamda, TRT'nin tekel döneminden gelen gücü, kısa sürede erozyona uğramış, izleyici payının ticari yayıncılar lehine yitirilmesi durdurulamamış ve TRT, kamu hizmeti yayın kuruluşu olarak sektörün biçimlendiricisi olma işlevini giderek yerine getiremez olmuştur.

Bu durum, 2000 yılında TBMM'de kabul edilen "Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık (2001-2005) Kalkınma Planı"nda "Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun yeniden yapılandırılması ve sağlıklı bir mali yapıya kavuşturulması kapsamında gerekli hukuki düzenlemeler yapılacaktır." şeklinde yer almıştır.

Buna rağmen, Ülkemiz medya sektöründe 1990lı yılların başında başlayan ve hızını artırarak devam etmekte olan değişim, hükümetler düzeyinde maalesef 2003 yılında ele alınabilmiştir.

2003 yılının Şubat ayında Ankara'da 4 ayrı komisyon olarak düzenlenen İletişim Şurası'nda, "Kamu Yayıncılığı ve TRT Komisyonu, Şura Genel Kurulu'na sunduğu raporunda, TRT Kurumunun, Avrupalı diğer kamu yayın kuruluşlarında olduğu gibi, güvenli ve şeffaf bir finansman kaynağına kavuşturulmasının ve mevcut mevzuatın tümden yenilenmesinin, Amsterdam Protokolü, Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu'nun mevcut tavsiyeleri ve kararları göz önüne alınarak bir an önce yapılabileceğinin mümkün olduğuna

karar vermiştir. Komisyon, bu raporu ile hem tüm TRT mevzuatının yenilenmesi gerektiğini, hem de yenilenmenin ne şekilde olması gerektiğini açıkça belirtmiştir. [6]

Diğer yandan, Anayasanın 133. maddesinde yer alan ilkelerin bilincinde olan TRT Yönetim Kurulu, yukarıda açıklanan Ülkemiz medya sektörünün bu yeni dünyasında, Kurumun lider konumda kalmasını sağlayacak bir yapısal değişim programını 1998 yılında başlatmak mecburiyetinde kalmıştır.

Program içeriklerinden, yayın akış planlamalarından başlayıp, organizasyonel yapının değiştirilmesine ve yasal düzenlemelere kadar uzanan ve TRT'nin bir kısmının özelleştirilmesi ve işgücünün azaltılmasına kadar gidebilecek önemli değişikliklerin yapılmasını içeren bu kapsamlı projenin hayata geçirilmesi amacıyla, Kurum bünyesinde "Değişim Ofisi" adıyla bir çalışma grubu oluşturulmuş ve Ofis'in görevleri ve çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

TRT imajının yenilenmesi için, kaliteden ve etik değerlerden ödün vermeden, TRT'yi, daha iyi tanımlayıp, farkının daha belirgin hale getirilmesine ilişkin çalışmalar başlatılmış ve TRT, 2001 yılında yeni yayın dönemine "sizin için değişiyoruz, sizinle değişiyoruz" sloganı ile başlayarak, tüm topluma kendisini yenileyeceği sözünü vermiştir.

Değişim Ofisi'nin görevlerinden olan "Organizasyonel Yapının Geliştirilmesi ve Üretim Süreçlerinin Yeniden Tanımlanması" çalışmaları, dört ay süreyle Mc Kinsey & Company firması ile birlikte ortak bir proje olarak yürütülmüştür

Ancak, her ne kadar bu çalışma, 2954 sayılı yasanın 16. maddesinin son fıkrasında yer alan "Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun her seviyedeki teşkilatlanma değişikliği (lağv, tensik, yeni kuruluş) Genel Müdürün teklifi, Yönetim Kurulunun tasvibi ve Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulunun onayı ile yapılır" ifadesi ile Kurumun organizasyonel

[6] İletişim Şurası (20-21 Şubat 2003), Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü,(Sayfa: 401-438 II.Oturum)

yapısının yenilenmesi yetkisinin Yönetim Kuruluna tanındığı düşüncesi ile başlatılmış olsa da, yeni organizasyonel yapının Kurumun tamamında uygulanması aşamasında Danıştay İdari İşler Kurulu, 12/07/2001 tarihli kararı ile Yönetim Kurulu'nun yetkilerinin sınırlı olduğu hükmüne varmıştır. [7].

Bu durumda TRT Yönetim Kurulu, 2002/59 sayılı kararı ile onayladığı Koordinasyon Kurulu tarafından hazırlanan 2954 sayılı Yasanın 14.maddesinin 1. fıkrası ile 16.maddesinin tamamını değiştiren yasa taslağını Başbakanlığa göndererek değişimin yasal sürecini de başlatmıştır.

Ancak 3 Kasım 2002 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimi nedeniyle taslağın yasalaşması mümkün olmamıştır.

.Sonuç olarak, ne öngörülen yeni organizasyonel yapının, ne de bu yapı üzerine kurulacak, yarar-maliyet esasına dayalı yeni iş süreçlerinin hayata geçirilmesi bugüne kadar mümkün olamamıştır.

Türkiye'de Geçmişe Dönük Değerlendirme ve Çıkarılan Dersler

Ülkemizde ilk düzenli radyo yayınları, İçişleri Bakanlığı ile 8 Eylül 1926 tarihinde imzaladığı sözleşme doğrultusunda 10 yıl süreyle radyo istasyonlarını işletme imtiyazına sahip olan Telsiz Telefon Türk Anonim Şirketince 6 Mayıs 1927 tarihinde gerçekleştirilmiştir

Günümüzde Birleşik Krallık başta olmak üzere pek çok Avrupa ülkesinde Kamu hizmeti yayıncılığında halen uygulanmakta olan "imtiyaz ilişkisine" dayalı model Ülkemizde 10 yıl süreyle başarıyla uygulanmıştır.

[7] Danıştay Birinci Dairesi'nde (Esas No:2001/66 ve Karar No: 2001/71) "2954 sayılı Kanunun 16ıncı maddesinin son fıkrasında yasal değişikliğe gidilmeden, aynı maddenin son fıkrasında Kuruma tanınan yetkiye dayanılarak yapılmasının mümkün olduğu sonucuna oy çokluğuyla varılarak, dosyanın Danıştay Başkanlığına sunulmasına" 14.06.2001 tarihinde karar verilmiştir. Bu karar, Tetkik Hakimi'nin görüşüne uyularak 4 de 1 oyçokluğu ile alınmıştır.

Ancak, 1936 yılına gelindiğinde şirketin süresi biten sözleşmeyi uzatma talebi reddedilmiş ve radyo yayınları, önce idarenin bir organı olan PTT'ye, daha sonra 1940 yılında da Başbakanlığa bağlı Matbuat Umum Müdürlüğü'ne (Basın Yayın ve Turizm/Enformasyon Genel Müdürlüğüne) teslim edilmiştir.

Çok partili dönemde, özellikle 1950 yıllarından sonra radyo, hükümetin yayın organı olmanın da ötesine geçerek, daha çok iktidar partisinin bir yayın organı haline getirilmiştir.

1961 Anayasası, geçmişte yaşananları da göz önünde bulundurarak, 121.maddesinde Ülkemiz radyo-televizyon yayıncılığını yeni bir düzenlemeye kavuşturmuştur.

Daha sonra 1964 yılında, 359 sayılı Kanun ile Türkiye-Radyo Televizyon Kurumu, söz konusu Anayasanın emri gereğince genel idarenin dışında, "özerk" ve "yayınlarında tarafsız" bir yayın kuruluşu olarak kurulmuştur.

Ancak bu dönemde, önce 20 Eylül 1971'de Anayasa'nın 121.maddesindeki "özerklik" ifadesi kaldırılarak "Radyo ve televizyon istasyonları, ancak Devlet eliyle kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde kanunla düzenlenir. Kanun, yönetim ve denetimde ve yönetim organlarının kuruluşunda tarafsızlık ilkesini bozacak hükümler koyamaz." şeklinde değiştirilmiş, daha sonra da 29 Şubat 1972'de 1568 sayılı yasa ile 359 sayılı TRT yasasında değişikliklere gidilmiştir.

1982 Anayasası da radyo-televizyon yayıncılığını, "yürütme erki" içinde "İdarenin" bir unsuru saymış, ancak "merkezi" idarenin dışında tutarak, 133. maddesinde, kendine özgü bir "yerinden yönetim" biçiminde düzenlemiştir.

Bu dönemde, değişiklikleriyle halen yürürlükte bulunan, 11 Kasım 1983 tarihinde Milli Güvenlik Konseyince kabul edilen ve 14 Kasım 1983 de yürürlüğe giren 2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanunu çıkarılmıştır.

2.1.4 1982 Anayasası ve yayıncılık sektörünün serbestleşmesi süreci

2954 sayılı kanunun, TRT Kanunu olmasının yanı sıra, bir diğer özelliği de ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığında TRT tekeli devam ederken ve sektörün özelleştirilmesi henüz telaffuz bile edilmezken, kuruluş amacı "Yurt içine yapılacak radyo ve televizyon yayınları için milli siyasete uygun ilkeleri tespit etmek, bu Kanunda belirtilen görev ve esasların uygulanmasının gözetim, denetim ve değerlendirilmesini yapmak" olarak tanımlanan Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu'nu kurmuş olmasıdır.

1980 li yılların sonlarına doğru, Ülkemizde her hangi bir düzenlemeye dayanmayan özel radyo-televizyon yayıncılığının başlaması sıkıntıları da birlikte getirmiştir. Bu bağlamda olmak üzere, Anayasanın 133. maddesi 8.7.1993 - 3913/1 Sk. ile değiştirilmiştir.

Bu değişiklik ile, Anayasa, radyo televizyon yayıncılığında, bir yandan "çokçuluk/çoğulculuk" ve zorunlu olarak "izin sistemini" kabul ederken, öte yandan, 133. maddesinin 2. fıkrasında, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumuna vazgeçilmez bazı ek nitelikler ilave etmiştir.[8]

Anayasa, söz konusu yayın kuruluşu için öngördüğü "kamu tüzel kişiliği" modelini, "özerklik" ve "yayınlarında tarafsızlık" ilkesi ile farklılaştırmış; ancak bununla da yetinmemiş; diğer kamu kurum ve kuruluşlara benzetilemeyeceği için söz konusu yayın kuruluşuna "tek" olma özelliğini de ilave etmiş ve dolayısıyla da bu kuruluşun özel bir kanunla kurulmasını emretmiştir.

Ancak, Anayasa hükmünün gereğine uyan ve kamu hizmeti yayıncılığı yapmakla yükümlü "tek" radyo-televizyon kuruluşu olan Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu zaten daha önce 2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanunu ile kurulmuş olduğundan, Anayasanın, Ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığını ikili bir sistem içerisinde düzenlenmesini öngören bu buyruğu, maalesef sadece 3984 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında" Kanun çıkarılarak yerine getirilmiştir. Halbuki, Anayasanın 133. maddesi hükmünün esaslı bir değişikliğe uğraması, 2954 sayılı Kanunun da değiştirilmesini zaten zorunlu kılmış idi.

Daha da önemlisi, 3984 sayılı kanun, 2954 sayılı Kanun ile kurulan Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulunu lağvetmiştir.

[8] Prof. Dr. Zeki Hafızoğulları, Ahmet Arif Tarakçıoğlu, Nasıl Bir TRT ve Bir Kamu Tüzel Kişisi Olarak TRT'nin Özerkliği ve Tarafsızlığı Meselesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1998 Cilt:47, Sayı:1–4

Ancak, Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu'nun 2954 sayılı yasada belirlenen görevleri, kurulda görev yapacak üye sayısı ve üyelerinin taşıdığı özellikler ve seçilme esasları göz önüne alındığında, Kurulun, olmayan bir piyasanın düzenleyicisi olarak değil, o tarihte ulusal yayın yapan ve işi yayıncılık olan tek kurum olarak var olan TRT'yi yarattığı kamusal yarar açısından değerlendirecek bir guvernörler kurulu olarak kurulduğu kolayca anlaşılmaktadır. Bu nedenle de Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu'nun lağvedilmesi doğru olmamıştır.

Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu'nun 2954 sayılı yasa ile belirlenen görevi sadece "*Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu Yönetim Kurulu için on iki, Genel Müdürü için üç aday tespit ederek Bakanlar Kuruluna sunmak*" la sınırlı tutulmamıştır. Öyle olsaydı, Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu'nun seçim yöntemi, doğal olarak TRT Yönetim kurulu ve onun başkanını seçmek için kullanılabilirdi.

Yasa, Kurula ayrıca,

- Yurt içine yapılacak radyo ve televizyon yayınları için bu Kanunun 5inci maddesinde belirlenen yayın esaslarına uygun ilkeleri tespit etmek ve
- Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun yayın, denetim, reklâm yayınları gibi yayına ilişkin konulardaki yönetmelik tasarılarını, yıllık genel yayın plan ve özel yayın esaslarını inceleyerek tavsiyelerde bulunmak

gibi görevler de vererek, Kurumun kısa, orta ve uzun vadeli stratejik hedeflerinin ve bu hedefleri gerçekleştirecek plan ve politikaların, "Danışma Kurulları" da dahil olmak üzere "Koordinasyon Kurulu", "Yönetim Kurulu" ve "Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu'" olarak oluşturduğu bir sistem içerisinde ele alınmasını gerekli görmüştür.

Dolayısıyla, TRT'nin guvernörler kurulu olarak çalışan Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulunu lağvederek, söz konusu Kurulun bir kısım görevlerini sektörün düzenleyici otoritesi olarak kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nu veren 3984 sayılı Kanun maalesef, 2954 sayılı yasanın sistematiğini bozmakla kalmamış, aynı zamanda 35. maddesi ve Ek Geçici 8. maddesi ile de Anayasanın 133. maddesine açıkça ayrılık oluşturmuştur.

Her ne kadar RTÜK'ün TRT kurumu üzerinde bir tür "vesayet kurumu" olmasına izin veren 35. madde, 4756/18 sayılı Kanunla kaldırılmış ise de, Ek Geçici 8.madde ile TRT Kurumunun idari teşkilatlanmasına ilişkin bazı işlemlere Üst Kurulun "onay vermesi" halen devam etmektedir.

Ayrıca, bu dönemde 21.10.1989 tarihinde yürürlüğe giren 3517 sayılı yasa ile verici istasyonlarının kurulması ve işletilmesi görevi, TRT'den alarak PTT'ye verilmiştir. Ancak, bu yasa, Anayasa Mahkemesi'nin 18.05.1990 tarih ve 1989/9 E., 1990/8 K. sayılı Kararıyla, Anayasa'nın 133. Maddesine aykırı bulunarak, iptal edilmiştir.

Bu karar esas olmak üzere 06.07.1999 tarihinde kabul edilen ve 10.07.1999 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4397 sayılı yasa ile verici istasyonları Türk Telekomünikasyon A.Ş'den (telefon ve verici istasyonları işletmeleri PTT'den ayrılarak Türk Telekomünikasyon A.Ş. olarak kurulmuştu) alınarak tekrar TRT'ye verilmiştir.

Muhtemelen yaşanmakta olan frekans karmaşasını ve frekans kirliliğini önlemek amacıyla, verici istasyonları ile ilgili yeni bir düzenleme 3984 sayılı Kanunun bazı maddelerinde değişiklik yapan ve 21/05/2002 de yayınlanarak yürürlüğe giren 4756 sayılı Kanunla oluşturulmuştur.

Kanun, Ek 1.maddesinde "Bu Kanuna göre yayın izni verilen özel radyo ve televizyon kuruluşlarının, kendilerine tahsis edilen TV kanal ve radyo frekansından yapacakları yayınlarını, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun veya bu amaçla özel yayın kuruluşlarıyla ortak kuracağı şirketin görev ve sorumluluğunda işletilen verici tesislerinden yapmaları asıldır. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu, verici tesislerinin kurulması, işletilmesi, yenilenmesi ve bu tesislerde değişiklik yapılması sırasında özel yayın kuruluşlarının ihtiyaçlarını da göz önünde tutar. Kurulmasına izin verilen tesislerin bu Kanunda ve izin belgesinde öngörülen amaçlar için kullanılıp kullanılmadığı Üst Kurul tarafından denetlenir. Özel radyo ve televizyon yayın kuruluşlarının Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun verici tesislerinden yararlanma usul ve esasları ile yıllık kira bedelleri Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu tarafından belirlenerek Üst Kurulun onayıyla yürürlüğe konulur." diyerek, verici tesislerini, bir ayrıma gerek duymadan, yeni bir esasa bağlanmasını istemiştir.

Ülkemizde özel kanallar ile 3984 sayılı kanunun 24. maddesi gereğince yayın yapan Polis Radyosu, Meteoroloji Radyosu ve Radyo ve Televizyon Bölümleri bulunan İletişim Fakültelerinin radyo ve televizyon kanalları yayın yapmaktadır. Kanal sayısı olarak da yerel, bölgesel ve ulusal anlamda yaklaşık 1100 radyo ve 230 dolayında da televizyon yayıncısı mevcuttur. Bu kanallar ile birlikte Ülkemizdeki TV verici sayısı 8000 dolayında, FM radyo vericisi de 2500 dolayındadır.

RTÜK 1994 yılında 3984 sayılı yasa ile teşkil edildikten sonra derhal, yasa gereğince frekans planlamalarını yaptırıp ihale çalışmalarına girişmiş, ancak çeşitli nedenlerle bu güne kadar özel yayıncılara ihale yoluyla frekanslar tahsis edilemediğinden, özel yayıncılar halen yayın izni ve lisansına sahip değildir. Bu yayıncılar, halen RTÜK Kanununun Geçici 6. maddesi doğrultusunda yayınlarını sürdürmektedir. Bu durum nedeniyle, özel yayıncılar kamuya ait sınırlı frekans spektrumunu kullandıkları halde bedelini ödememekte ve de-facto (fiili) durum yaratarak yayın yapmaktadırlar.

Kapasitenin sınırlı olması, buna karşın da yayıncı sayısının çok yüksek olmasının doğal sonucu olarak, yayınlar birbirlerini bozmakta, yani enterfere etmektedirler. Enterferansın etkisini en aza indirmek ya da yok etmek için de yayıncılar daha güçlü vericilerle yayın yapma çabası içine girilmesinin yarattığı sıkıntılar yaşanmaktadır.

Gerek radyo ve gerekse de televizyon ortamında yaşanan bu kaosun, esasen kısa sürede giderilmesi beklenmemektedir. Bu aşamada yapılması öngörülen çalışma, 7 Ekim 2005 tarihli Haberleşme Yüksek Kurulu'nda (HYK) alınan karar doğrultusunda; tüm vericilerin standartlara uygun yayın yapıp yapmadığının bakım-onarım yetki belgesine haiz şirketlerce denetlenmesi ve uygun bulunmayanların yayın faaliyetlerinin durdurulması yönünde olacaktır. Bu çalışma özellikle bant dışına taşan zararlı sinyallerden dolayı özellikle seyrü-sefer sistemlere olan olumsuz etkilerinin önlenmesini sağlayacaktır.

Aynı Yüksek Kurul kararı gereğince, bir diğer çalışma ve karar da yine 3984 sayılı kanunun geçici 6. maddesi doğrultusunda yayıncılardan kullandıkları verici güçlerine ve hitap ettiği bölgeye (nüfusa) bağlı olarak ücret alınması, yani bir başka deyişle frekans kullanıcılarından yıllık frekans kullanım bedeli alınması olacaktır. Aynı kararda, spektleri uygun olmayan yayın ve iletim teçhizatlarının kapatılacağı da yine karar altına alınmıştır.

Sonuç olarak, ne 3984 sayılı Kanun, ne de 3984 sayılı Kanunun bazı maddelerinde değişiklik yapan ve 21/05/2002 de yayınlanarak yürürlüğe giren 4756 sayılı Kanun maalesef, Anayasanın getirdiği yeni düzeni ifade edememiş, aksine radyo ve televizyon yayıncılığı sektörünün doğası gereği karmaşık olan yasal düzenlemesini daha da karmaşık hale getirmiştir.

2.1.5 Sayısal yayına geçiş süreci

Diğer yandan, Ülkemizde analog yayıncılıktan sayısal yayına geçişle ilgili olarak idari, mali, teknik hususların değerlendirildiği bir çalışmanın yapılması 1998 yılında Başbakanlık talimatına bağlanmıştır.

Bu talimata uygun olarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığı koordinatörlüğünde 32 kamu kurum ve kuruluşundan temsilcilerin iştiraki ile oluşturulan komisyonca yapılan çalışmalar sonucu, kısaca "Konsept Dokümanı" olarak adlandırılan rapor hazırlanmıştır. Söz konusu raporu 2002 yılında onay için Haberleşme Yüksek Kuruluna sunulmak üzere sekretaryası olan Haberleşme Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir, ancak bu güne kadar Yüksek Kurulda onaylanmamıştır. Bu rapor sayısal yayıncılığı (Sayısal radyo ve TV yayıncılığı) teknik olarak tarif etmek dışında Ülkemizin dönüşüm için yaşayacağı süreci (Eylem Planı), maliyeti ve sosyal etkileri de içermektedir.

Rapordaki sayısal yayına geçiş sürecinden deneme yayınları ve düzenli yayınlara geçiş bölümü daha sonra 29 Mart ve 7 Ekim 2005 tarihli Haberleşme Yüksek Kurulu toplantılarında belirlenmiş ve karar altına alınmıştır. Buna göre, 2006 yılında Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde deneme yayınları yapıldıktan sonra düzenli yayınlara, özel kanalların da katılımı ile geçilecek ve 2014 yılında da Ülkemizde vericilerden analog TV yayınlarına son verilecektir. Haberleşme Yüksek Kurulu Kararlarında vericilerden sayısal radyo yayınına (T-DAB) ilişkin bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle Ülkemizde sayısal radyo yayınlarına geçişle ilgili bir takvim ya da uygulama planı da mevcut değildir.

Uluslar arası Mukayeseli Olarak Türkiye İçin Temel Göstergeler

Günümüzde sektörde, üretilen içeriklerin, seyirciye ve/veya izleyiciye ulaştırılmasında yaygın olarak üç farklı platform – karasal, uydu ve kablo - kullanılmaktadır.

Diğer yandan, mevcut telefon hatlarında yüksek hızda internet erişimi sağlayan ADSL teknolojisi ile bugün artık evlere söz konusu bu hatlar üzerinden görsel-işitsel materyallerin, video-on-demand gibi, geniş band hizmetleri olarak taşınması mümkün kılınmıştır.

Ayrıca, UMTS teknolojisi kullanabilen üçüncü nesil cep telefonları da, yakın bir gelecekte, internet erişimi ve bazı televizyon yayın içerikleri de dâhil olmak üzere, pek çok geniş band hizmetini taşıma becerisine sahip olacaktır.

Bu bölümde uluslar arası mukayeseli olarak Türkiye için temel olabilecek göstergeler ele alınırken özellikle, sektörde üretilen ürünlerin tüketiciye ulaştırılmasında kullanılan teknoloji ve iş modelleri esas alınmıştır.

2.1.6 Karasal Yayın Sistemleri

2.1.6.1 Radyo ses yayıncılığı

Ülkemizde ve dünyada yaygın olarak kullanılan dört farklı radyo yayıncılığı tekniği mevcuttur. Bunlar; vericiler vasıtasıyla gerçekleştirilmekte olan ve 1900'lü yıllardan bu yana kullanılan Orta,-Uzun ve Kısa Dalga Radyo Vericileri üzerinden gerçekleştirilen yayınlar ile yine vericilerden Ülkemizde 1970'li yıllardan bu yana gerçekleştirilen FM yayıncılığıdır. Bunlara 1994 yılından bu yana Türksat uydularının atılması ile başlanan uydular üzerinden radyo yayıncılığının da eklenmesi gerekir.

Bu ortamlardan gerçekleştirilen yayınlara kısaca bakmak gerekirse; Orta ve Uzun Dalga Radyo Yayıncılığı 150 kHz ile 3500 kHz arasındaki banttan elektromanyetik dalgaların taşıyıcı olarak kullanıldığı ve frekansın düşük olmasından dolayı yüksek güçlü ve genlik modülasyonu ile çalışan vericilerle gerçekleştirilmektedir. Bu yapıdaki vericilerle yayınların orta ve uzun dalgada 1000-2000 km çaplı alanlar içinde ulaştırılması mümkün iken yayılımın atmosferden yapılması nedeniyle kısa dalga yayıncılıkta da yayınlar kıtalar ötesine ulaştırılabilmektedir.

FM Radyo Yayıncılığı ise, yüksek frekanstan yayın yapılması nedeniyle (87,5-108 MHz) daha dar kapsamlı alanlara (yerel, bölgesel amaçlı olarak) daha düşük güçlü vericilerle FM modülasyonu ile Orta-Uzun ve Kısa Dalga Radyo Yayıncılığına kıyasla daha yüksek kalitede ulaştırmak mümkündür.

Ülkemizde uydular üzerinden doğrudan çanak anten sistemi ile radyo yayıncılığı Türksat 1B uydusunun hizmete girmesi ile mümkün olmuştur. Analog olarak başlatılan yayınlar bugün artık sayısal olarak gerçekleştirilmektedir. Uydu üzerinden radyo programlarının nakli, doğrudan uydu alıcıları vasıtasıyla dinleyicilere ulaştırılması yanında, radyo yayınlarının daha çok portatif ve araç tipi alıcılarla dinlenmesi sebebiyle, vericilere yayın ulaştırmak için de kullanılmaktadır.

Yukarıdaki bilgiler ve veriler ışığında IX. Kalkınma Planı süresince; şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da Orta-Uzun ve Kısa Dalga Bantlar üzerinden yurt içi ve dışına

yapılmakta olan radyo yayıncılığının, yine TRT tarafından ve aynı teknikle yapılmasının devam etmesi beklenmektedir. Ancak, radyo verici tekniklerindeki gelişmelere paralel olarak mevcut vericilerin yenilenmesi, ses işleme tekniklerinin geliştirilmesi ve mevcut modülasyon ve yayın teknikleri çerçevesinde daha kaliteli ses iletimi konusunda çalışmaların sürmesi beklenmektedir. Bu bantta özel yayıncıların yayın talebi olmadığından ve olması da beklenmediğinden frekans ihalesi ya da tahsis işlemleri öngörülmemektedir.

Buna karşın, FM radyo frekansları sınırlı olup, kullanıcı sayısı da özel yayıncılar da dahil olmak üzere çok fazladır. Bu nedenle, bu banttaki yayınlar için öncelikle mevcut verici envanterlerinin çıkartılması ve bu vericilerin teknik kalitelerinin belirli bir seviyeye getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, halen yapılmakta olan analog FM radyo yayıncılığının IX. Kalkınma Planı süresince de devam etmesi, bu tekniğin alternatifi olan sayısal vericiler üzerinden radyo yayıncılığının (T-DAB), özellikle yeni ve daha pahalı radyo alıcısına ihtiyaç duyulması nedeniyle, çok gelişmemesi, yayıncıların alıcı sayısındaki sayısala dönüşümün yavaşlığına paralel olarak analog mevcut FM yayınlarının sürdürülmesi beklenmektedir. Bu nedenle FM radyo frekansının RTÜK tarafından düzenlenmesi, ve her vericiden frekans kullanım bedeli alınması yanında belirli bir süre sonra da arzın çok üzerinde olan talep nedeniyle ihale yapılarak yayıncılara süreli olarak frekansların ihale yoluyla tahsisi beklenmekte ve gerekmektedir.

2.1.6.2 Vericilerden Televizyon Yayıncılığı

Ülkemizde ile TV yayını 31 Ocak 1968 tarihinde TRT tarafından Ankara'da başlatılmıştır. Yayınlar önce paket programlar şeklinde, sonra da Ankara-Merkezden radyolink sistemleri ile iletilmiştir.

Bu analog yayın sisteminde TV vericileri kullanılmakta, genlik modülasyonu ile sinyal kuvvetlendirilmektedir. Yayın sistemi olarak da yine Avrupa ile paralel olarak VHF (174-230 MHz aralığı) ve UHF (470-862 Mhz aralığı) bantlarında VHF için 7 Mhz'lik kanallar, UHF bandı için de 8'er Mhz'lik kanallar kullanılmaktadır.

Yayınların ilk yıllarında az sayıda verici ile çok geniş alanları kapsamak ve vericilerle aktarıcılara program iletmek amacıyla vericiler yüksek dağ tepelerine kurulmuştur. Böylece birbirlerine doğrudan sinyal ulaştırabilen vericiler sayesinde ayrıca iletim sistemleri kurulmadan geniş kitlelere ve alanlara yayın ulaştırılabilmiştir.

Daha sonraları iletim sistemi olarak radyolinklerin kurulması ile farklı mekanlardan yayın hazırlamak ve iletmek imkanı doğmuştur.

Ülkemiz çok dağınık nüfus yapısına sahip olması (38.000'den fazla yerleşim birimi) yanında her yıl milyonlarca nüfusun hareket etmesi ve çok dağlık yapısı nedeniyle yayıncılık açısından zor bir yapıya sahiptir. Bütün bu durumlar karşısında yüksek dağ tepelerinden şemsiye gibi yayın ulaştırma geçmişte olduğu gibi, günümüzde de kullanımı gerekli bir yöntemdir.

1980'li yılların sonlarından itibaren vericilere program iletimi uydular (Intelsat) üzerinden yapılmaya başlanmış, 1994 ve 1996 yıllarında yerleştirilen Türksat uydularımız ile de bu imkan çok gelişmiş, ayrıca izleyicilere uydularımızdan doğrudan program iletme imkanı da doğmuştur.

Uyduların çoğalması ile birlikte kapasite kiraları da azalmış ve sınır tanımayan yapısının ve kalitesinin getirdiği üstünlük sayesinde uyduda yayıncılık hızla gelişmiş ve özellikle de 1990'lı yıllardan sonra Ülkemizde de kanal sayısı çok artmıştır.

Kablo TV'den yapılan yayınlar hızla artan uydu kanalları nedeniyle özellikle Avrupa'da vericilerden yayın izlemeyi azaltmıştır. Öyle ki, 2003 yılında Almanya-Berlin'de vericilerden analog yayınlara son verildiğinde, bu ortamdan yayın izleme oranı yüzde 5 idi.

Frekans kapasitesini farklı hizmetlere kaptırmamak ve maliyetleri düşürerek cazibeyi artırmak için karasal vericilerden sayısal yayın yapılması fikri 1990'lı yıllarda tartışılmaya başlanmıştır.

Avrupa Yayın Birliği (EBU), Avrupa Posta ve Telekomünikasyon İdareleri Birliği (CEPT) ve Uluslar arası Telekomünikasyon İdareleri Birliği (ITU) bünyesinde yürütülen çalışmalar neticesinde sayısal TV yayın standardı (DVB) oluşturulmuş ve Avrupa için bu yayınların uydu (DVB-S), kablo (DVB-C) ve vericilerden (DVB-T) yapılan bölümleri için tavsiye kararları alınmıştır.

1997 yılında Chester-İngiltere'de yapılan toplantıda, Avrupa yayın alanında karasal vericilerden sayısal TV yayını (DVB-T) için VHF bandı (174-230 MHz) ile UHF (470-862 MHz) bandlarının tamamının kullanılabileceği kararlaştırılmıştır.

2004 yılında ITU tarafından, Avrupa ve Afrika Yayın Alanlarında tüm VHF ve UHF bandlarında Sayısal Karasal TV ve Radyo Frekans Planlarının yapılacağı Bölgesel Radyokomünikasyon Konferansı (RRC-04/06) çalışmaları başlatılmıştır ve 2006 yılında da

sonuçlandırılacaktır. Bu konferans sonunda Avrupa ve Afrika'da karasal vericilerden sayısal yayın için ihtiyaç duyulacak frekanslar uluslar arası anlamda paylaşılmış olacaktır ve aynı zamanda bu sistem ve frekans paylaşımı için teknik parametreler ve kurallar da ortaya konulmuş olacaktır.

Bu çalışmalar takip edilirken, 7 Ekim 2005 tarihli Haberleşme Yüksek Kurulunda alınan karar doğrultusunda Ülkemizde 2006 yılında, TRT ve özel kanalların iştiraki ile İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde deneme DVB-T yayınlarına başlanacaktır.

Bu deneme yayınlarının sonuçları ve RRC'04/06 konferansının sonuçları dikkate alınarak Ülkemizde tüm TV yayın bantlarını içine alacak şekilde sayısal TV frekans planları yapılacak ve daha sonra da yayıncılara tahsis edilecektir.

DVB-T Sistemine kısaca bakmak gerekirse, avantajlarını;

- *Daha kaliteli ses ve görüntü,*
- *Diğer enterferans kaynaklarından daha az etkilenme nedeniyle daha kaliteli yayın alış,*
- *SFN (Tek Frekans Ağı) yayın sistemi sayesinde; birden çok verici aynı kanaldan yayın yapabileceğinden, frekans spektrumundan büyük tasarruf,*
- *Bir UHF yada VHF kanalından analog yayında 1 TV program kanalı yayınlanabilirken, DVB-T'de bu sayının 5 program kanalına kadar çıkrılabilmesi,*
- *Aynı kanal içinde programla birlikte çeşitli veriler de iletilebilmesi,*
- *Elektronik Program Rehberi (EPG),*
- *Etkileşimli (Interactive)TV, imkanlarını sayabiliriz.*

2.1.7 Kablo TV Yayıncılığı

Kablo-TV'nin ülkeler arası dağılımı, medya politikasından doğrudan etkilenmesi nedeniyle büyük farklılıklar göstermektedir. Avrupa'da 217 milyon TV hane sahibinin 67 milyonu kablo-TV abonesidir, iletim ortamı itibariyle dağılım %31 kablo, %25 uydu, %44 karasal-TV şeklindedir. OECD ülkelerinde ise 500 milyon TV sahibi hane vardır, iletim ortamı itibariyle dağılım %35 kablo, %22 uydu, %43 karasal-TV şeklindedir.

Türkiye, Avrupa'da TV sahibi hane adedi açısından 5. büyük ülkedir. Türkiye'de kablo-TV'den TV izlenme oranı (%8) olup, Avrupa (%31) ve OECD ortalamalarının (%35) çok altındadır.

Dünyada 1950'lerde başlayan kablo TV yayıncılığı, Türkiye'de 1988'de Ankara-Çankaya bölgesinde PTT tarafından başlatılmıştır. 1991 yılında PTT tarafından bu sistem 9 büyük ile yaygınlaştırılmış, 1997 yılında bu 9 il ile birlikte 11 yeni ilde kablo TV hizmeti gelir paylaşımı ortaklığı modeli ile genişletilmiştir. 2005 yılında Kablo TV hizmeti Türk Telekom'dan ayrılarak Türksat A.Ş.'ye devredilmiştir. Halen 21 ilde bulunan kablo TV, ortalama 60 TV yayını ile 1.200.000 aboneye hizmet vermekte olup, 2.500.000 haneye hizmet verebilecek kurulu kapasiteye sahiptir.

Analog yayınlar frekans bandını verimli kullanamamaktadır. Ayrıca yayın kalitesi; sinyal zayıflaması ve enterferans nedenleriyle sınırlı kalmaktadır. Tümüyle analog olan Kablo TV yayınlarının sayısala geçiş yatırımına başlanmış olup 2006 yılında sayısal yayınların başlaması planlanmıştır.

Kablo TV yayıncılığı, Telekomünikasyon Kurumu'nun Kablo TV işletmeciliği lisanslarını vermesi ile birlikte devlet tekelinden çıkacaktır. Nüfusun yoğun olduğu bölgelerde Kablo TV'nin gelişmesi devam edecektir.

Kablo TV'nin tüm dünyada olduğu gibi en büyük rakibi uydu yayıncılığıdır. Bu rekabetin diğerini tamamen yok etmesi yerine paylaşımlı şekilde devam etmesi beklenmelidir.

Ülkemizde mevcut Gelir Paylaşımı Ortaklığı (GPO) modeli Kablo TV'nin yayılmasına ve yeni hizmetler verilmesine uygun değildir. GPO modeli, lisansların verilmesi ile daha önce veya en geç 2008 Şubat ayında sona erecektir.

Türksat A.Ş., bugün için GPO'ya ait bölgelere yatırım yapma hakkına sahip olmadığı gibi sayısal yayın, VOIP vb gibi hizmetleri de verme hakkına sahip değildir. Ancak Türksat A.Ş. öncelikle kendine ait bölgelerde (yaklaşık %30) ve anlaşmaya varılması halinde tüm bölgelerde 2006 yılında sayısala geçişi tamamlamak, VOIP hizmetini başlatmak ve kablo üzerinden internet hizmetlerini de yaygınlaştırmak amacındadır. Kablo internet fiyatlarında indirim yapılarak ADSL ile rekabet tekrar sağlanmıştır. VOIP konusunda ise 2006 yılında hizmet vermek üzere gerekli altyapı ve arabağlantı sözleşmeleri tamamlanmaktadır.

2.1.8 Uydu Yayıncılığı

Uydular üzerinden ticari televizyon yayıncılığı, karasal TV yayıncılığının başladığı 1950'lerden sonra 1972 yılında atılan ilk ticari jeosenkron uydu olan Anik 1 üzerinden 1973 yılında başlamıştır. Sonraki yıllarda uydu üzerinden TV yayıncılığı, uyduların geniş bölgelere yayın yapabilmesinden dolayı hızlı bir şekilde yaygınlaşmıştır.

Türkiye'de de karasal yayıncılık 1968 yılında başlarken, uydular üzerinden TV yayıncılığı, TRT tarafından, o yıllarda PTT tarafından günümüzde ise Türksat A.Ş. tarafından işletilen Gölbaşı yer istasyonundan 1984 yılında ilk canlı yayın çıkılarak, 1986 yılında ise Intelsat uydusundan tüm Türkiye'ye yayın yapılmasıyla başlatılmıştır. 1990 yılında Star televizyonunun Eutelsat F-5 uydusu üzerinden başlayan iletimi ile özel TV yayıncılıkta yeni bir dönem başlamıştır.

1989 yılında zamanın Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın öncülüğü ile Türksat projesi başlatılmıştır.. 1994 yılında ilk uydumuz Türksat 1A fırlatma sırasında düşmüş ancak aynı yıl Türksat 1B ve 1996 yılında Türksat 1C uyduları başarı işletilmeye başlanmıştır. 2001 yılında ise Türk Telekom ve Alcatel ile ortak olarak kurulan Eurasiasat şirketi üzerinden Eurasiasat-1 uydusu, Türksat 1C ile beraber 42 derece doğu lokasyonunda hizmet vermeye başlamış, 2004 yılında ise uydu hizmetleri, tüm uydular ve yer istasyonları Türk Telekom bünyesinden ayrılarak Türksat A.Ş. adlı yeni kurulan bir şirkete devredilmiştir. Yurtdışı uydularından yayın yapan TV şirketleri kısa zamanda Türksat uydularına geçmiştir.

TV yayınları başlangıçta analog formatta olup uydu üzerinde yaklaşık 26MHz yer kaplamakta idi. 1997 yılından sonra sayısal yayıncılık standartı olarak DVB'nin yaygınlaşması ile televizyonlar sayısal yayına geçmeye başladı. Sayısal yayın görüntü kalitesi ile son kullanıcı tarafından, uyduda 4-5 MHz kapasiteye ihtiyaç duyması sebebi ile de yayıncılar tarafından hızla tercih edildi. 2005 yılında tüm kanallar sayısala geçişi tamamladı. 42 derece doğu lokasyonundaki Türksat 1C ve Eurasiasat-1 uyduları üzerinden 120'nin üzerinde TV ve 60'ın üzerinde radyo sayısal yayın yapmaktadır.

Türkçe yayın yapan televizyonların 42 derece doğu lokasyonundaki Türksat uydularında toplanması da kullanıcılara tek bir anten ile tüm TV ve Radyo yayınlarını izleme imkanı vermiştir. Son kullanıcının yayınlara ücret ödediği sayısal yayın platformlarının (Cine-5, Star Dijital, Digitürk) yayına başlaması ve futbol maçlarının yayın ihalelerini alarak hızlı bir gelişim göstermesi de uydu üzerinden TV yayıncılığının yaygınlaşmasında etkin olmuştur. Uydu anten ve sayısal alıcıların fiyatlarının düşmesi de kullanıcıların uydu yayınlarını tercih etmesini sağlamıştır.

Kırsal bölgelerde ise, nüfusun yoğun olmaması sebebi ile TRT dışındaki özel televizyonlar karasal verici yatırımı yapmamaktadır. Karasal yayınlar halen analog olarak devam etmekte, gerekli frekans tahsislerinin de RTÜK tarafından yapılamamasından dolayı oluşan karşılıklı bozmalar (enterferans) yüzünden kaliteli görüntü elde edilmesi mümkün

olamamaktadır. Bütün bu sebeplerden dolayı 2000 yılından sonra adeta uydu yayınlarında patlama olmuştur ve hızla gelişmeye devam etmektedir.

Uydu alış antenlerinde bir kanuni düzenleme olmaması sebebi ile zamanla artan görüntü çirkinlikleri oluşmaktadır. Belediyeler tarafından gerekli düzenlemelerin yapılması ve denetlenmesi ile bu görüntü kirliliğine çözüm bulmak mümkündür ve zaman kaybetmeden yapılmasında fayda vardır. Diğer yandan, uydu TV alıcıları herhangi bir frekans ve elektromanyetik kirliliğine sebep olmamaktadır. Türksat uydularının teknik performansı sebebi ile Türkiye içinde 60 cm'lik küçük antenler ile her yerden yayın alınabilmektedir.

Uydu üzerinden TV ve radyo yayıncılığı önümüzdeki yıllarda da hızla gelişmeye devam edecektir. Uydu yayın maliyetlerinin düşmesi sebebi ile, Türksat ve diğer uydular üzerinden daha fazla yerel TV ve radyo yayın yapmaya başlayacaktır. Uydu yayıncılığının alternatifi olarak Kablo TV yayıncılığının şehir merkezlerinde ve nüfusun yoğun olduğu bölgelerde gelişmesi beklenmelidir. Ancak Kablo TV merkezlerine yayın ulaşımı yine uydular üzerinden olacaktır.

Tablo-1: DVB-T'nin Avrupa'daki durumu.

ÜLKE (ITU Code)	VERİCİ SAYILARI				Belirtilen sayıdaki multipleksleri alabilen veya yakın gelecekte alacak olan hanelerin yüzdesi						DVB-T (satılan veya kiralanan Alıcıların *(STB)* sayısı)	Güncellemeye tarihi
	Kullanımda olan		bir yıl sonraki tahmini toplam									
	e.r.p. < 1kW	e.r.p. > =1kW	e.r.p. < 1kW	e.r.p. >=1kW	1 MPX	2 MPX	3 MPX	4 MPX	5 MPX	>= 6MPX		
AUT	-	2	-	-	5	-	-	-	-	-	200	10-02-05
BEL	1	9	1	12	80	40	0	0			10000	06-10-2005
BIH	0	0	0	0							0	17-

ÜLKE	VERİCİ SAYILARI										DVB-T (satılan veya kiralanan	
	Kullanımda olan		bir yıl sonraki tahmini toplam		Belirtilen sayıdaki multipleksleri alabilen veya yakın gelecekte alacak olan hanelerin yüzdesi							
(ITU Code)	e.r.p. < 1kW	e.r.p. > =1kW	e.r.p. < 1kW	e.r.p. >=1kW	1 MPX	2 MPX	3 MPX	4 MPX	5 MPX	>= 6MPX	Alıcıların *(STB)* sayısı)	Güncellemeye tarihi
												10-03
BUL	1	1	7		26	12					bilinmiyor	06-10-2005
CZE		5(1)			>10	>10					~2000	06-10-2005
D	19	208	29	298							> 3.000.000	29-09-2005
DNK	0	2	0	17	>90						>15000	29-09-2005
EST		1		2	40							27-09-2005
F		17									500 000	03-10-2005
FIN	77	97	120	100	99	99	85				>500 000	03-10-

ÜLKE (ITU Code)	VERİCİ SAYILARI				Belirtilen sayıdaki multipleksleri alabilen veya yakın gelecekte alacak olan hanelerin yüzdesi						DVB-T (satılan veya kiralanan Alıcıların *(STB)* sayısı)	Güncellemeye tarihi
	Kullanımda olan		bir yıl sonraki tahmini toplam									
	e.r.p. < 1kW	e.r.p. > =1kW	e.r.p. < 1kW	e.r.p. >=1kW	1 MPX	2 MPX	3 MPX	4 MPX	5 MPX	>= 6MPX		
												2005
GRC					15							10-06-03
HNG	2	3	2	3								06-10-2005
HOL	25	96		136	25	25	25	25	25			06-10-2005
HRV		3		7	40							28-09-2005
I	700	900	800	1000	60	50	25	10	5		>1.000.000	04-10-2005
IRL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26-09-2005
LTU	-	1	-	≥1	25	-	-	-	-	-	>10	06-10-2005

ÜLKE (ITU Code)	VERİCİ SAYILARI										DVB-T (satılan veya kiralanan Alıcıların *(STB)* sayısı)	Güncellemeye tarihi
	Kullanımda olan		bir yıl sonraki tahmini toplam		Belirtilen sayıdaki multipleksleri alabilen veya yakın gelecekte alacak olan hanelerin yüzdesi							
	e.r.p. < 1kW	e.r.p. > =1kW	e.r.p. < 1kW	e.r.p. >=1kW	1 MPX	2 MPX	3 MPX	4 MPX	5 MPX	>= 6MPX		
LVA	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	~ 2500	06-10-2005
LUX		3		4	-	-	-	-	-	-	-	06-10-2005
MDA	-	2	-	2	10	-	-	-	-	-	3	17-10-03
MLT		5	~8	~56						100	-	23-09-2005
NOR		5		6	30	22						06-10-2005
POL	1	4	1	16	~21	~16					> 20 000	27-09-2005
POR	0	0	0	0								06-10-2005
ROU												16-

ÜLKE (ITU Code)	VERİCİ SAYILARI										DVB-T (satılan veya kiralanan Alıcıların *(STB)* sayısı)	Güncellemeye tarihi
	Kullanımda olan		bir yıl sonraki tahmini toplam		Belirtilen sayıdaki multipleksleri alabilen veya yakın gelecekte alacak olan hanelerin yüzdesi							
	e.r.p. < 1kW	e.r.p. > =1kW	e.r.p. < 1kW	e.r.p. >=1kW	1 MPX	2 MPX	3 MPX	4 MPX	5 MPX	>= 6MPX		
												09-03
RUS	1	4	1	5								06-10-2005
S	34	249	~80	~277	90	90	90	90	50		550,000	04-10-2005
SUI	114	13	201	21	20			5			15000	26-09-2005
SVK		3		7	17						5500	04-10-2005
SVN	-	2	-	2	15	-	-	-	-	-	20	06-10-2005
TUR												28-09-99
UK	231	267	231	267	81	80	78	79	76	74	5,180,000	30-09-2005

ÜLKE (ITU Code)	VERİCİ SAYILARI				Belirtilen sayıdaki multipleksleri alabilen veya yakın gelecekte alacak olan hanelerin yüzdesi						DVB-T (satılan veya kiralanan Alıcıların *(STB)* sayısı)	Güncellemeye tarihi
	Kullanımda olan		bir yıl sonraki tahmini toplam									
	e.r.p. < 1kW	e.r.p. > =1kW	e.r.p. < 1kW	e.r.p. >=1kW	1 MPX	2 MPX	3 MPX	4 MPX	5 MPX	>= 6MPX		
UKR		1		1	< 1							06-10-2005

Kaynak: http://www.dvb.org/, DVB Konusundaki Resmi İnternet Sayfası

Tablo 2- Kablo TV, Uydu ve Karasal Yayıncılığın Avrupa'da Dağılımı

ÜLKE	KABLO	UYDU	KARASAL
Belçika	91%	7%	2%
Hollanda	89%	9%	2%
Lüksemburg	76%	24%	0%
İsviçre	72%	23%	5%
Romanya	67%	2%	31%
Slovenya	57%	13%	30%
Macaristan	56%	16%	28%
Bulgaristan	54%	6%	40%

ÜLKE	KABLO	UYDU	KARASAL
Danimarka	54%	22%	25%
Almanya	53%	43%	4%
Estonya	49%	9%	42%
İsveç	49%	22%	30%
Latvia	48%	9%	43%
Norveç	46%	29%	25%
Slovakya	39%	21%	40%
Avusturya	37%	49%	14%
Belarus	36%	4%	60%
Polonya	36%	18%	46%
Finlandiya	35%	9%	56%
Portekiz	33%	14%	53%
Litvanya	32%	5%	64%
İrlanda	30%	29%	42%
Sırbistan	29%	9%	62%
Çek Cumhuriyeti	17%	12%	71%
Hırvatistan	15%	34%	51%
İngiltere	15%	30%	55%
Fransa	13%	27%	60%

ÜLKE	KABLO	UYDU	KARASAL
Türkiye	8%	32%	60%
Bosna	8%	40%	53%
İspanya	7%	18%	75%
İtalya	1%	24%	76%
Yunanistan	0%	6%	94%

Kaynak: European Cable Survey 2005 / Solon Management Consulting Astra Household Coverage Report 2005 / Astra

2.1.9 Internet TV Yayıncılığı- Broadband TV

İnternet kullanımı ülkemizde 1995 yılında Türk Telekom A.Ş. tarafından Tur-net altyapısı üzerinden başlatılmıştır ve sonraki yıllarda çok hızlı bir gelişme göstererek, hayatımızın vazgeçilmez araçlarından biri haline gelmiştir. Türk Telekom A.Ş., son kullanıcılara, ilk yıllarında telefon hattı üzerinden sınırlı hızlarla dial-up internet bağlantısı sağlarken, son yıllarda xDSL teknolojisinin kullanılmaya başlanmasıyla, hızlar GByte'lara ulaşmış ve 2005 yılı sonu itibariyle xDSL abone sayısı 1.500.000'un üzerine çıkmıştır.

Dünyada, telekom teknolojilerinin hızla gelişmesi, internet altyapısında yüksek hızda ses ve görüntü aktarımını yapılabilir hale getirmiştir. Bu da, internet altyapısı üzerinden broadband TV (IPTV) yayıncılığının başlamasını sağlamıştır.

Dünyada IPTV denemeleri bitmek üzeredir ve tamamen ticari kullanımlara başlanmıştır. 2005 Yılı sonu itibariyle dünyada 2.7 milyon IPTV abonesi mevcuttur. 2010 Yılında ise; abone sayısının 26 milyona ve net karın ise 4.5 milyar Euro (ARPU (Kullanıcı başına ortalama kar) 35 Euro) ulaşacağı tahmin edilmektedir. IPTV Sektöründeki ilk 10 ülke Hong Kong, ABD, Fransa, İtalya, Kanada, Japonya, Almanya, Tayvan, İngiltere ve İspanya'dır.

Örneğin, İtalya'da Telecom İtalya (Rosso Alice) broadband marketinin %70'ini elinde bulundurmaktadır. 2005 Haziran'ında Roma, Palermo, Milan ve Bologna'da linear TV ve Video on Demand (VoD)'u aynı anda başlatmıştır ve yıl sonunda yaklaşık 4 milyon aboneye

ulaşması beklenmektedir. İçerik olarak canlı "futbol-soccer" maçlarını ve 600 farklı filmi vermektedir.

İtalya'da, Telecom-İtalya dışında 5 ayrı broadband sağlayıcısı, Fransa'da ise 7 ayrı broadband sağlayıcısı mevcuttur.

Avrupa Yayın Birliği'nin konuya bakışı ise şöyledir;

- *Yayıncılar, gerek kalite gerekse de çeşitlilik açısından çok iyi içerik üretmek durumundadırlar. Ana yayın kanalları ve spor, müzik kanalları gibi tematik kanalların içerikleri lineer içerik olarak,; "On-demand" (push ve pull), filmler, magazin programları, oyunlar, EPG, tele-alışveriş, eğitim, sağlık programları içerikleri ise non-lineer içerik olarak kabul edilmektedir.*
- *Kaliteli içerik ucuza üretilemez ve yayıncılar bu içeriği üretme kapasitesine sahip olmalıdır.*
- *Programların kaynaktan alıcıya telif yönünden içeriklerinin de güvenliği sağlanmalıdır.*
- *Yeniden dağıtım için içeriğin kopyalanması önlenmelidir.*
- *İçerik farklı formatlara çevrilebilmelidir.*
- *Servis sağlayıcıları ile yayın kuruluşları, az maliyetle cazip projeler geliştirmek için yakın işbirliği içinde çalışmalıdırlar.*

IPTV'nin kitlelere ulaştırılabilmesi için; sayısal içerik zenginliğinin ve çeşitliliğinin sağlanması ve aynı zamanda sürdürülmesi gereklidir.

Ülkemizde, halen sayısal içerik sağlayıcı hizmet sektörü gelişmemiştir. Ancak telekom alt yapılarındaki gelişmeler ve beraberindeki talep, sayısal içerik üretimini de zorunlu kılacaktır. İnternet Televizyonculuğu ile birlikte, izleyiciye, etkileşimli eğitim, kültür, sağlık, seyahat, eğlence, finans, haber, hava, yol durumu gibi veri servislerinin sağlanması ve ayrıca isteğe bağlı medya, ileri izleme (seçimlik), öde izle, mobil cihazlara iletim gibi diğer internet hizmetlerinin bütünleşik olarak verilmesi sonucunda, IPTV hizmeti verilmekte olan ülkelerde olduğu gibi, izleyici sayısı hızla artacaktır. Ancak bunun izleyiciye cazip fiyatlarla sunulması da gerekmektedir.

IPTV üzerinden yayıncılılık hizmetinde gerekli hukuksal düzenlemelerin yapılması şarttır. Telif haklarının korunması, faturalandırma, sayısal içeriğin toplanması ve güvenliğinin sağlanması (şifrelenmesi, kopyalanmasının önlenmesi) gereklidir. Buna paralel olarak, içeriğin sunulan teknolojiye ve sonraki gelişmelere (farklı formatlara) uyumlu olması, sektörde rol üstlenenlerin uyumlu çalışması ve kurumsal sözleşmelerle bu çalışmaların desteklenmesi

gerekmektedir. Bu konular, IP üzerinden yayıncılığın ülkemizdeki gelişiminde ve başarısında büyük önem taşımaktadır.

2.1.10 Avrupa'da durum

Önümüzdeki yıllarda Avrupa'da uydudan doğrudan yayın izleme (DTH: Direct to Home) gelişim trendinin, piyasanın doyuma ulaşması nedeniyle yavaşlaması beklenmektedir. Bunun yerine karasal vericiler üzerinden şifresiz olarak sunulan/sunulacak sayısal televizyon yayınlarının (DTT yada DVB-T) izlenme trendinde de artışların olması beklenmektedir.

DVB-T'de 2009 Yılı itibariyle en geniş ağa ve kullanıcı sayısına ulaşacak ülke olarak d İtalya öngörülmekte olup, kullanıcı sayısının yaklaşık 13 milyon hane olması, bu ülkeyi de sırasıyla İngiltere ve Almanya'nın takip etmesi beklenmektedir.

Avrupa'da yayınların alıcılara ulaştırılmasında sayısala dönüşüm bakımından (kablo TV, uydu ve vericilerden) yine İngiltere'nin en önde olması ve 2009 yılı itibariyle bu oranın yüzde 86 olması beklenmesine karşın, hükümetin vericilerden analog yayınları sonlandırmak için öngördüğü yüzde 95'lik oranın, bu tarih itibariyle yakalanamayacağı görülmektedir.

Diğer bazı ülkelerin de; Finlandiya (%85), İtalya (%83) ve İspanya'nın (%77) yüzde 80'ler seviyesinde vericilerden sayısal yayın ulaştırma oranlarını 2009 itibariyle yakalayabileceği, buna karşın Yunanistan'ın ise yüzde 10'ların altında kalacağı öngörülmektedir.

Avrupa'nın kablo TV sisteminde, analogtan sayısala dönüşümün, analog yayın aboneliğine göre sayısal (şifreli) yayınlara aboneliğin çok pahalı olması nedeniyle yavaş olması beklenmektedir.

Karasal vericilerden sayısal TV yayınları düzenli olarak Avrupa'da 7 (Almanya, İrlanda, Finlandiya, İngiltere, İtalya, İsviçre, Belçika) ülkede yapılmaktadır ve bunlardan Almanya, bazı eyaletlerinde sayısala yayına geçişle birlikte analog yayınları kapatma kararı ile dikkat çekmiş ve tam dönüşümü sağlayabilmiştir.

Çeşitli abonelik denemelerinden ve bunun başarısızlığının görülmesinden sonra, Avrupa, DVB-T yayınlarına geçişte, spor müsabakaları ve çok özel kanallar hariç, ancak kanalların şifresiz olarak halka ulaştırılması ile karasal vericilerde analogdan sayısala dönüşümün gerçekleştirilebileceği konusunda karar kılmıştır.

2009 Yılı itibariyle Avrupa'da DVB-T yayınlarını alan hane sayısının 55 Milyona ulaşacağı, bunun hane bazında yayınları sayısal izleme oranı bakımından yüzde 55'e karşılık geleceği, bunun TV seti olan tüm haneler bazında ise DVB-T'nin yüzde 30'luk bir pastaya sahip olma anlamına geleceği araştırmalarda görülmektedir. Hemen hemen tüm Avrupa ülkelerinin gelecek 5 yıl içinde DVB-T sistemlerine geçeceği ya da dönüşüme başlayacağı öngörülmüştür.

Eutelsat, yayıncılık alanında gelişimin 4 göstergesi olan alış tipi (kablo veya uydu), analog alış ile sayısal alış arasındaki oran, ödemeli TV'deki gelişme ve evlerde TV yayını için internet ve bilgisayar kullanımına ilişkin son durumun tespiti için Eylül-2002'de bir piyasa araştırması yapmıştır. Araştırma, Doğu ve Batı Avrupa, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da 38 ülkede kablo/uydudan yayın alan nüfusun %80'ini temsil eden 21 ülkedeki toplam 26.400 evde, standart bir anket formu kullanılarak yapılmış olup araştırma sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

38 ülkede 132 milyon hane kablo veya uydudan yayın alış imkanına sahiptir. Bu sayı TV yayını alan hanelerin %43'üne denk gelmektedir. 2001 yılında bu sayı 122 milyon ile %41'e denk gelmekte olup yıllık artış %2 olarak hesaplanmaktadır.

2001 yılında kablodan yayın alan hanelerin sayısı 70.2 milyon iken bu sayı 2002 yılında 72.1 milyona çıkmıştır. Uydudan yayın alan evlerin sayısı ise 2001 yılında 54.3 milyon iken bu sayı 2002 yılında 61.9 milyona çıkmıştır. Bu rakamlar kablonun halen başlıca yayın alma metodu olduğunu, bununla birlikte uydudan yayın alan hane sayısının kablodan yayın alan hane sayısına göre 5 kat daha hızlı artmış olduğunu göstermektedir.

Tablo-3 Avrupa'da Kablo TV/Uydu Gelişimi

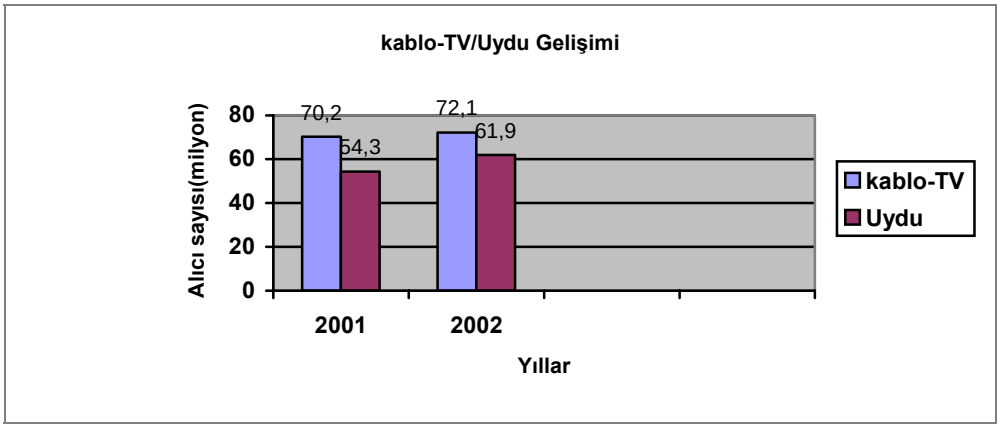

Kaynak :Eutelsat Uydu Organizasyonunun 2002 yılı araştırmasından alınmıştır.

Doğu ve Batı Avrupa'daki 114 milyon kablo/uydudan yayın alan haneden %25'i (28.9 milyon hane) dijital yayın alış imkanına sahiptir. Haziran 2001'den Eylül 2002'ye artış oranı %26'dır. Sayısal yayın alış imkanı olan evlerin %17'si kablodan(5 milyon ev), %83'ü (23.9 milyon ev) uydudan yayın almaktadır. 2001 yılında bu oranlar kablo için %19, uydu için %81'dir. Uydudan sayısal yayın alan 28.9 milyon evin 18.3 milyonunda ödemeli-TV aboneliği bulunmakta, geri kalan 5.6 milyon ev serbest yayınları (free-to-air) almaktadırlar.

Tablo- 4 Avrupa'da Dijital Yayın Alış Oranları

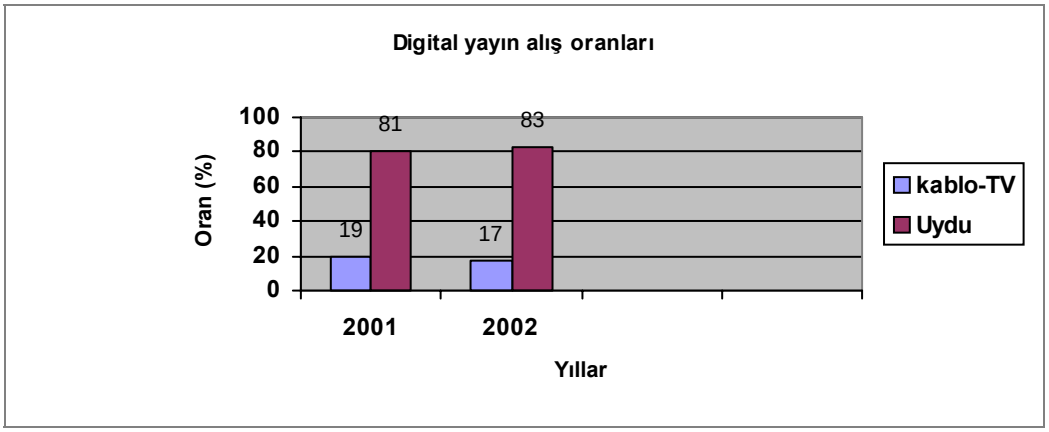

Kaynak :Eutelsat Uydu Organizasyonunun 2002 yılı araştırmasından alınmıştır.

Doğu ve Batı Avrupa'daki kablo/uydudan yayın alan 114 milyon evin 23.3 milyonu dijital ödemeli-TV'ye abonedir. Bu evlerin %36'sı İngiltere'de bulunmakta, Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz ve Almanya / Avusturya'daki evlerin toplam oranı %50'ye ulaşmaktadır. Geleneksel olarak kablodan yayın alışının ağırlıklı olduğu Almanya'da, dijital uydu ile dijital kablo şu anda marketi yaklaşık yarı yarıya uydu ile paylaşmaktadır (%49.4/%50.6)

Ödemeli-TV'nin son 2001-2002 yılları arasında artış hızı %17 olmuştur. 2000-2001 yılları arasında bu hız %47'dir.

Araştırmanın yapıldığı 21 ülkede (Avusturya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İtalya, Portekiz, İspanya, İsviçre, İngiltere, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Çek Cum., Macaristan, Polonya, Rusya, Slovakya, Fas, Suudi Arabistan, Suriye, Tunus, Türkiye) kablo veya uydudan yayın alan evlerin %52'sinde kişisel bilgisayar (PC), %37'sinde ise internet erişimi bulunmaktadır.

Araştırma sonucu,özetle, 2001-2002 yıllarında uydudan yayın alışın kablodan yayın alışına göre 5 kat hızla arttığını, sayısal yayın alışın toplam marketin %25'ine ulaştığını,

ödemeli-TV'ye aboneliğin önceki 2 yıla göre yavaşladığını göstermektedir. Avrupa'daki DVB-T durumu özet tablo olarak raporun son bölümünde Tablo-1'de verilmektedir.

Uluslar arası Yükümlülükler ve Taahhütler

Sayısal teknolojideki gelişmeler ve medya pazarındaki küreselleşme, radyo ve televizyon yayıncılığının doğası gereği karmaşık olan yasal çerçevesini, bugün daha da karmaşık hale getirmiştir. Diğer yandan görsel ve işitsel endüstri ve onun bir alt kolu olan radyo ve televizyon yayıncılığına ilişkin. Avrupa Konseyi'nin uluslar arası sözleşmeleri ve/veya tavsiye kararları ile benzer olan Avrupa Birliği'nin uluslar üstü direktifleri de kolayca birbirine karıştırılabilmektedir.

Gerek bu karışıklığı önlemek, gerek 46 Avrupa ülkesinin oluşturduğu Avrupa Konseyi'nin görsel-işitsel sektöre yaklaşımını daha net ortaya koyabilmek ve özellikle görsel-işitsel sektörü her bir toplumun demokratik, sosyal ve kültürel ihtiyaçları ile doğrudan bağlantılı bir hizmet sektörü olarak gören Avrupa yaklaşımı ile bu yaklaşıma zıt olan ve görsel-işitsel sektörü, diğer hizmet sektörleriyle birlikte "çok taraflı serbestleşme" kapsamına alan Dünya Ticaret Örgütü'nün yaklaşımı arasındaki farklılığı belirgin hale getirebilmek için bu bölümde uluslar arası yükümlülükler ve taahhütler, söz konusu bu kuruluşlar esas alınarak incelenmiştir.

2.1.11 Avrupa Konseyi

Türkiye'nin de kurucu üyesi olduğu Avrupa Konseyi bünyesinde, kuruluş yılı olan 1949 yılından bu yana medya yasaları ve politikaları alanında 40ın üzerinde tavsiye kararı alınmış ve uluslar arası yükümlülüğü olan bir dizi sözleşme imzalanmıştır. Avrupa Konseyi'nin 50 yılı aşkın bir süredir devam eden tüm bu çalışmalarının temelinde Avrupa düzeyinde ve ulusal düzeyde medya politikalarındaki bilgiye erişim hakkının güçlendirilmesi ve korunması amacı yer almaktadır.

Avrupa Konseyi'nin medya politikalarına ilişkin çalışmaları, 1990'lı yılların başından itibaren iki ana süreç tarafından şekillendirilmiş ve yönlendirilmiştir. Bunlar, Orta ve Doğu Avrupa'daki politikaların değişmesi ve bu ülkelerde bağımsız ve çoğulcu medyanın inşa edilmesi ile bilgi toplumu'na geçiş süreçleridir. Bu nedenle kamu hizmeti yayıncılığına yönelik Avrupa Konseyi düzeyindeki resmi destek, 1990'lı yıllardan itibaren daha da güçlenmiştir.

Konseyin radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili yasal yükümlülüğü olan ve Türkiye'nin de imza koyduğu iki önemli sözleşme vardır. Bunlar 4 Kasım 1950 tarihinde kabul edilen ve 9 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe giren "İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi" ile 1989 yılında imzalanan "Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi"dir.

2.1.11.1 İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi:

Ülkemiz de dâhil pek çok Avrupa Ülkesinde "anayasal hükümler" olarak bir "iç hukuk hükmü" halini almış bulunan Sözleşme, "Haklar ve Özgürlükler" başlığı altında üye ülke vatandaşlarına, tek veya toplu olarak tekelsiz öğrenme, öğretme, bilgilenme, düşünce, inanç ve kanaatlerini açıklama, yayma, doğru haber alma, "devlet sırrı" olmamak kaydıyla, "devletin organlarının icraatlarını" öğrenmek, değerlendirmek, eleştirmek ve bu suretle kamuoyu oluşturarak genel ve yerel siyasi organları, idareleri dolaylı yoldan denetlemek, gütmek, uyarmak, hukuka uygun icraatların yapılıp yapılmadığı konusunda halkı bilgilendirmek, vs. "insan temel hakkını" tanımıştır.

Ancak, Sözleşme, aynı başlık altında yer alan 10.maddesinde demokratik bir toplumun temel ilkelerinden biri olarak tanımladığı "ifade özgürlüğü"nün radyo ve televizyon yayınlarının izin sistemine bağlanmasına engel teşkil etmediği hükmüne yer vermiştir.

2.1.11.2 Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi

Sözleşme, üye ülkelerde radyo ve televizyon yayıncılığına ilişkin yasal mevzuatın toplu bir uyumunu sağlamak yerine belirli bazı temel alanlarda sınır ötesi yayınların minimum kurallarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu alanlar; küçüklerin korunması, cevap hakkı, yayın kuruluşlarının kendi programlarına ilişkin sorumlulukları, reklâm ve tele-alışveriş ile sponsorluk ve Avrupa kaynaklı programların özendirilmesidir. Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 5 Mayıs 1989 tarihinde imzaya açılmıştır. 1 Mayıs 1993 tarihinde yürürlüğe giren Sözleşme, daha sonra sektördeki teknolojik, ekonomik ve politik gelişmeler dikkate alınarak 1998 yılında yeniden düzenlenmiştir. Sözleşmenin düzenlenmiş olarak yürürlüğe giriş tarihi ise 1 Mart 2002'dir. Sözleşmenin, Avrupa Birliği'nin görsel-işitsel sektörle ilgili mevzuatının temelini oluşturan Sınır Tanımayan Televizyon Direktifi ya da orijinal adıyla "Television Without Frontiers Directive" (Bölüm-3 de AB mevzuatı kapsamında ele alınacak) ile paralellik sağlanarak hazırlandığı göz

önüne alındığında, yeniden düzenlemeye esas teşkil eden politik gelişmelerin en önemlisi, AB'nin 1997 yılında söz konusu direktif üzerinde yaptığı revizyon olmuştur.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Tavsiye Kararları: Avrupa Konseyi, yasal bağlayıcılığı olan sözleşmeler dışında radyo ve televizyon yayıncılığının düzenlenmesi ile ilgili olarak üye devletlere önermelerde ve tavsiyelerde de bulunmaktadır. Yüksek düzeyde hükümet katılımı olan Konseyin Bakanlar Komitesi'nin söz konusu tavsiye kararları, uluslar arası sözleşmelere de esas teşkil ettiğinden yasal bağlayıcılığı en az sözleşmeler kadar önemlidir. Radyo ve televizyon yayıncılığın üye devletlerde düzenlenmesine ilişkin tavsiye kararlarından bazıları şunlardır.

2.1.11.3 Kitle İletişimi Politikası Hakkında 4. Avrupa Bakanlar Konferansı'nın 1'nolu Kararı:

7-8 Aralık 1994 tarihinde Prag'da yapılan Konferans sonucunda "Kamu Hizmeti Yayıncılığı'nın Geleceği" başlığı altında imzalanan 1nolu Karar'da, 1986 yılında Viyana'da yapılan Kitle İletişim Politikası'nda 1.Avrupa Bakanlar Konferansında kabul edilen Avrupa'nın kamu ve özel yayıncılığının prensipleri de dikkate alınarak, üye ülkelerdeki kamu hizmeti yayıncılığına ilişkin politikaların temel çerçevesi tanımlanmıştır. Söz konusu temel çerçeve, kamu hizmeti yayıncılığının mecburiyetlerini, finansmanını, bağımsızlığını, hesap verebilirliğini ve yeni iletişim teknolojilerinin kullanımını kapsamaktadır.

2.1.11.4 Kamu Hizmeti Yayıncılığının Bağımsızlığının Garanti Altına Alınması [Tavsiye No: R(96)10] :

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa'daki politik, ekonomik ve teknolojik değişimlerin yarattığı gelişmelerin ışığında Kitle İletişimi Politikası Avrupa Bakanlar Konferansı'nda (Prag, 7-8 Aralık 1994) imzalanan 1no.lu Kararı'nda tespit edilen kamu hizmeti yayıncılığının bağımsızlığına ilişkin prensiplerin daha da geliştirilmesine duyulan ihtiyacı ve bu gelişmelerin ışığında, kamu hizmeti yayıncılığının bağımsızlığının ulusal düzeyde açık ve net bir biçimde, faaliyetin tüm boyutlarını kapsayan bir yasal mevzuat ile garanti altına alınması gerekliliğini göz önünde bulundurarak; üye ülkelerin hükümetlerine "Kamu hizmeti yayın kuruluşlarının faaliyetlerini belirleyen ulusal yasa veya araçlara, bu tavsiye kararının ekinde sıralanan yönergeler doğrultusunda, söz konusu kuruluşların bağımsızlığını garanti altına alan hükümlerin ilave edilmesini ve bu talimatları kamu hizmeti

yayın kuruluşlarını denetleyen yetkililere ve kamu hizmeti yayın kuruluşlarının yönetici ve çalışanlarına bildirmeyi" tavsiye etmektedir.

2.1.11.5 Medyada Çoğulculuğu Teşvik Edecek Tedbirler: [Tavsiye No R(99)1]

Avrupa Konseyi'nin medya yoğunluğu ve çoğulculuğu sorununa olan ilgisi, Konseyin, Avrupa'daki kültürel çeşitliliğin korunmasına ve ifade özgürlüğüne olan taahhütleri ile çok yakından ilgilidir. Bu nedenle de üye ülkelere bu alanda uygun bir altyapının tanımlanmasında yardımcı olabilmek için, çoğulculuğun teşvik edilmesini ve Avrupa düzeyinde medya arzındaki çeşitliliğin minimum düzeyde sağlanmasını amaçlayan bir dizi yönlendirici ilkenin belirlenmesi gerekli görülmüştür. Medya altyapısı ve yasal düzenlemeler açısından üye ülkeler arasındaki farklılıklar dikkate alınarak, bu tavsiye kararının genel amacı, üye ülkelere kendi ulusal kurallarını belirlerken çoğulculuğun korunmasında ve yoğunluğun sınırlanmasında yardımcı olabilecek ve sıkı kurallar şeklinde olmayan bir dizi politik tedbirlerin ve prensiplerin ana çizgilerini belirlemek olarak sınırlandırılmıştır.

Konsey kararındaki çoğulculuk kavramını iki özellik oluşturur. Bunlar, "politik çoğulculuk", ki bu çeşitli politik düşüncelerin ve farklı bakış açılarının medyada temsil edilmesidir, ve "kültürel çoğulculuk", yani toplumdaki çeşitliğinin yansıması olarak kültürel farklılığın medyada ifade edilmesidir.

Radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili olarak, Konseyin tavsiye kararı, demokrasi, insan hakları ile bilginin ve düşüncenin serbest dolaşımı kavramlarının, kamu hizmeti yayıncılığı kavramı ile ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğunu kabul etmektedir. Dolayısıyla, komisyon, çoğulculuğun kamu tarafından finanse edilen ticari olmayan yayın kuruluşlarının varlığı ile en iyi şekilde sağlandığını bu nedenle de kamu hizmeti yayın kuruluşlarının bağımsızlığının garanti altına alınması hakkındaki (96)10 nolu tavsiye kararının önemini bu kararında da tekrarlamıştır.

2.1.11.6 Yayıncılık Sektörünün Düzenleyici Kuruluşların İşlevleri ve Bağımsızlığı [Tavsiye No: R(2000) 23] :

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, üye ülkelerin, kendi yasal sistemleri ve demokratik ve kültürel gelenekleri uyarınca düzenleyici kurulları farklı şekillerde oluşturduklarını ve bunun sonucunda bağımsızlığın, etkinliğin ve şeffaflığın sağlanma şeklinin ve sınırlarının arasında farklılıklar bulunduğunu vurgulayarak; üye ülke hükümetlerinin:

- *Henüz yapmamışlarsa, yayıncılık sektörü için düzenleyici bağımsız otoritelerini oluşturmasını;*
- *Yasalarında ve politikalarına ilişkin önlemlerinde gerekli olanakları sağlayarak, yayıncılık sektörü için düzenleyici otoritelerin görevlerini ulusal yasalarla tanımlanan ve bu önerinin ekinde belirtilen yol gösterici ilkelere uygun şekilde, etkili, bağımsız ve şeffaf bir şekilde yapabilmelerini sağlayacak yetkilerle donatılmasını sağlayacak önlemleri almasını;*
- *Bu yol gösterici ilkeleri yayıncılık sektörü için düzenleyici otoriteye, kamu yetkililerine ve ilgili profesyonel gruplara ek olarak halkın bilgisine sunmasını ve bunu yaparken düzenleyici otoritelerin çalışmasına müdahale edilmesi açısından yeterli saygı gösterilmesini güvence altına almaya dikkat etmesini;*

tavsiye eder.

2.1.11.7 Sayısal Yayınların Demokratik ve Sosyal Katkısını Artırmak Üzere Alınması Gereken Önlemler [Tavsiye Kararı (2003)9] :

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, üye ülkelerin, kamu hizmeti yayıncılarına, yeni sayısal ortamda, üye ülkeler tarafından kendilerine verilen görevi başarmaları için, gereken araçları garanti altına alacak şekilde, uygun ve güvenli bir finansman çerçevesini devam ettirmeleri ve ihtiyaç olduğu takdirde, böyle bir çerçeveyi kurmaları gerektiğini hatırlatarak; üye ülkelerin hükümetlerine, Karar ekinde yer alan ilkeleri dikkate alarak, aşağıdaki hususları tavsiye eder:

- *Yayın hizmetlerinin çoğulculuğunu ve çeşitli ve geniş seçme şansı sunan kaliteli program yayınlarına kamunun erişimini garanti altına alacak şekilde, sınır ötesi televizyon yayınlarının sürdürülmesi ve mümkün olduğu takdirde genişletilmesi de dahil olmak üzere, sayısal yayıncılığın gelişimi için yeterli hukuki ve ekonomik şartları oluşturmayı,*
- *Medya sektöründe artan yoğunlaşmaya karşı denge sağlamak amacıyla medya çoğulculuğunu korumayı ve gerektiği takdirde geliştirmek ve garanti altına almak üzere etkin önlemler getirmeyi,*
- *Çok çeşitli içeriğe erişim sağlanabilen sayısal ortamda; küçüklerin ve insan onurunun korunması ile şiddet ve nefret duygularını özendirmeme konularına özel önem göstermeyi,*

- *Kamu hizmeti yayıncılarının programlarına bireyler tarafından evrensel erişim temin edilerek ve kamu yayıncılarına, oynadığı diğer rollerin yanı sıra, karasal sayısal yayınlara geçişte merkezi bir rol verilerek, kamu hizmeti yayıncılığının yeni sayısal ortamda, demokratik toplum anlayışının temel faktörü olarak, sürdürülmesini garanti altına almayı,*
- *Kamu hizmeti yayıncılarının görev anlayışlarını, Avrupa Konseyinin önceki dokümanlarında ortaya konulan ilkeleri göz önüne alarak, gerektiğinde araçlarını yeni sayısal ortama adapte edip, bu görevlerini mümkün olduğunca iyi bir biçimde yerine getirebilmelerini sağlayacak mali, teknik, vb. şartları oluşturarak yeniden değerlendirmeyi,*
- *Bu tavsiye kararının ekinde yer alan temel ilkeleri, kamu otoriteleri, meslek kuruluşları ve ilgili endüstri çevrelerinin dikkatine sunmayı ve bu ilkelerin uygulamadaki etkinliğini düzenli bir şekilde değerlendirmeyi.*

2.1.12 UNESCO

Görsel-işitsel sektörü, sıradan ekonomik bir faaliyetin çok ötesinde bir faaliyet olarak değerlendiren ve sektörün, özellikle radyo ve televizyon yayıncılığının, toplumda çok önemli bir rol oynadığını kabul eden UNESCO, kuruluşundan bu yana yayıncılığın kültürel boyutuyla ilgili pek çok kararlar almış ve deklarasyonlar yayınlamıştır. Bunlardan hiç kuşkusuz en önemli olanı, Ekim 2005'de UNESCO Genel Kurulu'nda ezici bir çoğunlukla kabul edilen "Kültürel İfade Çeşitliğinin Korunması ve Teşvik Edilmesi" hakkındaki sözleşmedir.

Genel Kurul'da ABD'nin ve İsrail'in dışında 148 üye ülkenin oyuyla kabul edilen taslak metin, 2 yıl süren yoğun müzakereler sonucunda Haziran 2005'de yapılan üçüncü Hükümetler Arası Toplantıda nihai halini almıştır. Nihai metinde, yayıncılar açısından yer alan en önemli iki husus, kültürel çeşitlilik ile medya çoğulculuğu arasında doğasından kaynaklanan bir bağ olduğunun tanınması ve "kamu hizmeti yayıncılığı da dâhil olmak üzere medya çoğulculuğunun geliştirilmesi amacına yönelik teşvikler" in üye ülkelerin ulusal düzeyde alacağı kamu politika teşvikleri listesinde açıkça ifade edilmesidir. (Madde 6 – Ulusal düzeyde tarafların hakları)

Sözleşme, eğer yürürlüğe girmesi için gerekli olan 30 ülkenin onayını da alırsa, kültürel ve görsel-işitsel politikalar için dünya ölçeğinde genel kabul görmüş standartları da sağlamış olacaktır.

2.1.13 Dünya Ticaret Örgütü

Dünya Ticaret Örgütü'nü kuran anlaşma, ekleriyle birlikte 29 adet yasal metinden oluşmaktadır. Bunların yanında 25 adet bildirim, karar ve mutabakat metninde DTÖ üyelerinin yükümlülükleri belirtilmektedir.

Türkiye'nin de kurucu üye olarak imza koyduğu ve 1 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe giren Nihai Senet 25 Şubat 1995 tarihinde TBMM'nde onanmış ve 26 Mart 1995 itibarıyla ülkemizin DTÖ'ne üyeliği resmi olarak ilan edilmiştir.

Dünya Ticaret Örgütünü Kuran Anlaşma'nın ekinde yer alan anlaşmalardan biri de Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (General Agreement for Trade in Services-GATS) dır. 15 Nisan 1994 tarihinde Marakeş'de imzalanan Uruguay Raund Sonuç Belgesi (Nihai Senet) kapsamında yer alan Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS), uluslararası hizmet ticaretine ilişkin temel kavram, kural ve ilkeleri ortaya koyan ilk çok taraflı anlaşmadır.

GATS, birincisi tüm taraflarca uygulanması gereken temel kurallar, ikincisi bazı hizmet sektörlerinin özel durumlarına ilişkin ekler ve kararlar, üçüncüsü de ülkelerin üstlendikleri özel yükümlülükleri gösteren taahhüt listeleri olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Görsel-işitsel sektörle ilgili en önemli kural Sözleşme'nin birinci bölümünde 2. madde olarak yer alan, "En Çok Kayrılan Ülke" kuralıdır. "En Çok Kayrılan Ülke (Most Favoured Nation-MFN)" kuralı, üye ülkeler tarafından kendilerinde hizmet üretimi yapan diğer DTÖ üyesi ülke hizmet sunucuları arasında ayırım yapılmaması ve bir ülke hizmet sunucusuna tanınan haklardan diğer üye ülke hizmet sunucusunun da yararlandırılması gerekliliğine ilişkin hususları içermektedir. Bir üye ülke tarafından, bazı uygulamalar için söz konusu maddeden muafiyet almak ancak, o uygulamanın Anlaşmanın "II. Maddenin Muafiyetleri Hakkında Ek"indeki şartları taşıması ve Ek kapsamında oluşturulan Madde II Muafiyetleri Listesine (Derogasyon Listesi) yazılmasıyla mümkün bulunmaktadır.

Avrupa Birliği, görsel-işitsel sektörün Hizmet Ticareti Genel Anlaşması kapsamına alınmasının Avrupa'nın kültürel çıkarlarına zarar vereceğini belirterek, müzakereler sırasında, üye devletlerin görsel-işitsel sektörle ilgili her hangi bir taahhütte bulunmamalarını temin

etmiştir. Buna ilaveten Avrupa Birliği, "En Çok Kayrılan Ülke" prensibinden geniş muafiyetler elde ederek, birlik bünyesindeki "MEDIA", "Euroimages" gibi öncelikli ortak yapım sözleşmelerini korumuştur..

Birlik ayrıca, aday konumunda olan ülkeleri de, Türkiye örneğinde olduğu gibi, bulundukları taahhütlerle ilgili olarak, değerlendirme raporları aracılığıyla açıkça uyarmıştır.[9] .

Görsel-işitsel sektörün de yer aldığı müzakerelere halen devam edilmektedir. 30 Haziran 2005'de ABD, Hong Kong, Japonya, Meksika ve Tayvan görsel-işitsel sektörle ilgili müzakereler hakkında diğer üye ülkelerin görsel-işitsel pazarlarını açmaları için taahhütte bulunmalarını isteyen ortak bir bildiriyi DTÖ'ne sunmuştur.

2.1.14 ITU

1961 Yılında İsveç-Stockholm'de bir araya gelen Avrupa ülkeleri, TV yayınları için frekans spektrumunun paylaşımını yapmışlar ve aynı zamanda paylaşımın kullanımı ve sonraki yeni kayıt altına alınacak ya da iptal edilecek TV istasyonlarının esas ve usullerini de içerecek şekilde bir Anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşma kısaca Stockholm'61 anlaşması olarak anılmaktadır.

Bu anlaşmadan sonra, 1984 yılında FM radyo verici istasyonlarının frekanslarının kullanımı ve paylaşımına esas olarak, kısaca Cenevre'84 olarak adlandırılan bir anlaşma ile de Avrupa'da FM radyo frekans spektrumunun paylaşımı ve kullanımı düzenlenmiştir.

Bu anlaşmalar yürürlükte iken, gelişen teknoloji çerçevesinde TV yayıncılığına ayrılan frekans spektrumunun bir bölümü ile uydudan doğrudan yayınlara ayrılan frekans spektrumunun bir bölümünü vericiler üzerinden sayısal radyo yayını yapılmasına imkan tanıyacak yeni frekans spektrumu tahsis ve paylaşımı ile teknik kriterlerine dair bir anlaşma

[9] 2002 REGULAR REPORT ON TURKEY'S PROGRESS TOWARDS ACCESSION COM(2002) 700 final (syf. 109)

1995 yılında Almanya-Wiesbaden'de imzalanmıştır. Bu anlaşmaya taraf Avrupa Yayın Alanında bulunan ülkeler, T-DAB sistemlerini hangi parametrelere göre ve hangi frekanslardan gerçekleştirecekleri konusunda paylaşım ve geliştirme durumundaki kurallarını içerecek şekilde anlaşma ile somutlaştırmışlardır.

Son olarak 2004 Yılı Mayıs ayından itibaren ITU bünyesinde başlatılan çalışmalar kapsamında Stockholm'61 ve Cenevre'89 (Afrika Bölgesi için frekans paylaşım ve kullanım anlaşması) anlaşmalarının sayısal TV yayınlarına göre revize edilmesi ve bu bölgeler (Avrupa ve Afrika) ile İran'ı kapsayacak şekilde yeni sayısal televizyon frekans planı hazırlanması ve frekansların kullanımına dair planlama ve anlaşma metni hazırlama çalışmaları yapılmaktadır. Çalışmaların 17 Haziran 2006 tarihinde sonuçlandırılması ve sonunda hazırlanan anlaşmanın da üye devletlerin ilgili idarelerince imzalanması (Türkiye adına Telekomünikasyon Kurumu) gerekmektedir.

Yeni hazırlanmakta olan Avrupa-Afrika bölgelerarası sayısal frekans planı paylaşım ve kullanımına dair anlaşma kapsamında, mevcut analog TV frekanslarının belirli bir süre korunması (2015 yılına kadar ya da 2028 ile 2038 yılları arası) garanti altına alınmakta ancak kararlaştırılacak bir tarihten itibaren de gerek Stockholm'61 gerekse de Cenevre'89 anlaşmalarının tamamen iptal edilmesi öngörülmektedir. Bu çalışmalar kapsamında 2004 yılındaki ilk konferansta alınan karar gereğince ülkelerin frekans spektrumuna eşit erişim ve paylaşım hakkı temel olarak kabul edilmiştir.

İlgili Taraflar ve Rolleri

2.1.15 RTÜK

Ülkemizde yayıncılık sektörünü düzenleyen kurum 1994 Yılında 3984 sayılı Kanunla teşkil edilen RTÜK'tür. 9 Üst Kurul üyesi TBMM'nde grubu bulunan siyasi partilerin milletvekili sayıları ile orantılı olarak gösterecekleri adaylar arasından TBMM Genel Kurulu tarafından seçilir.

RTÜK'ün görevleri, 3984 sayılı yasanın 8. maddesinde sayılmış olup, özetle;

- *frekans tahsislerini yapmak, bu frekanslar üzerinden yayın yapmak üzere tesis edilecek vericilerin kurma ve işletme izinlerini vermek ve takiplerini yapmak,*
- *yayıncılara yayın izni ve lisansı vermek,*

http://ekutup.dpt.gov.tr/bilisim/öik696.pdf

- *yayıncıların yayın ilkelerini ve koşullarını belirlemek ve denetlemek, uyulmaması durumunda da verilecek idari cezaları belirlemek,*
- *uydu yayınlarının ulusal ve uluslararası kurallara ve ilkelere uygunluğunu gözetmek olarak sayılabilir.*

RTÜK tarafından, en önemli görev olan frekans tahsislerinin yapılamamış ve dolayısıyla da lisanların verilmemiş olmasından dolayı, sektörün tam olarak regüle edildiğini ve denetim altına alındığını söylemek mümkün değildir. Ayrıca, frekans tahsis ücretleri, yıllık kira vb. gibi gelirler de elde edilememiştir.

2.1.16 Telekomünikasyon Kurumu (TK)

2813 Sayılı kanun ile kurulan Telsiz Genel Müdürlüğü, 2000 yılı başında 4502 sayılı yasa ile lağvedilip, yerine Telekomünikasyon Kurumu kurulmuştur.

Bu Kurum, genel anlamda tüm frekans spektrumundan ulusal ve idare sıfatıyla uluslar arası anlamda sorumludur. Ancak, RTÜK tarafından frekans planlarının yapılarak yayıncılara tahsislerinin gerçekleştirilememesi nedeniyle, 15 Mayıs 2002 tarihli 4756 sayılı yasa ile yayıncılar için frekans planlama görevi RTÜK'ten alınıp, TK'ya verilmiştir. Böylece, frekans planlama çalışmalarına yasa gereğince derhal yeniden sıfırdan başlanmış ve süresi içinde Haberleşme Yüksek Kuruluna onaya sunulmuş, ancak çeşitli gerekçelerle halen frekans planları onaylanmamıştır.

2.1.17 Haberleşme Yüksek Kurulu (HYK)

4756 sayılı yasa, frekans planlaması ve tahsisleri konusunda tek yetkili olan RTÜK yerine üçlü mekanizmayı kabul etmiştir. Buna göre, TK tarafından frekans planlamalarının RTÜK ve TRT ile işbirliği içinde hazırlanması ve daha sonra da onay için HYK'na sunulması gerekmektedir. HYK, planları aynen onaylayabileceği gibi, yeniden değerlendirilmek üzere geri gönderme hakkına da sahiptir. HYK, planları onaylaması halinde, yasa gereğince öncelikle TRT, Polis Radyosu, Meteoroloji Radyosu ve Radyo ve Televizyon Bölümleri bulunan İletişim Fakültelerine frekans tahsislerinin yapılması gerekmektedir. Sonra da geriye kalan frekanslar yine HYK'nın belirlediği şekilde ve sayıda ulusal, bölgesel ve yerel yayıncılara frekansların tahsisi için ihale yapılmak üzere RTÜK'e göndermesi gerekmektedir.

HYK, 29 Mart ve 7 Ekim 2005 tarihlerinde yaptığı toplantılarda, Ülkemizde sayısal yayına geçişle ilgili ve sonunda analog yayınları sonlandırma takvimini kabul etmiş, aynı

zamanda da sayısal deneme yayınlarındaki tecrübelerden ve Avrupa'da analog frekans planlarının yerine yapılmakta olan yeni sayısal planlardaki teknik kriterler çerçevesinde yeni planlamaların 2006 yılı ikinci yarısından itibaren yapılmasını öngörmüştür.

HYK, 2002 yılı itibariyle, yayıncılık sektörüne gerek planlama gerekse de yeni teknolojiler yönüyle yön veren konumdadır. Sekreteryasını Haberleşme Genel Müdürlüğü yapmaktadır.

2.1.18 TRT

Anayasamız, kamu yayıncılığını yürütecek tek radyo ve televizyon kuruluşunun, yani TRT'nin, özerk olacağını, yayınlarında tarafsız olacağını ve kamu tüzel kişiliği şeklinde yapılandırılacağını öngörmektedir. Anayasamızın getirdiği sistem açısından bu özellikleri tek tek incelediğimizde TRT'nin özel konumu daha iyi ortaya çıkacaktır.

2.1.18.1 Teklik

Anayasamızın devletçe kamu tüzel kişiliği olarak kurulan "tek" yayın kuruluşuna atıfta bulunarak kamu yayın kuruluşu TRT'yi Anayasal sistem açısından, kuruluş ve yayınları 3984 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun" ile devletçe düzenlenen diğer özel yayın kuruluşlarından ayırması; yalnızca "tek radyo televizyon Kurumu"nun kamu tüzel kişiliği taşımasını, tarafsızlığını ve özerkliğini" hükme bağlamış olması kamu yayıncılığına verilen önemi ve TRT'nin Anayasal sistem içindeki yerini vurgulamaktadır.

2.1.18.2 Özerklik

Anayasamızın İkinci Bölümü içinde "yürütme" erkinin düzenlenmesinde, idarenin kuruluşu, Merkezi ve Mahalli İdareler olarak yapılandırılmış; kamu hizmeti gören; ancak işlevleri gereği merkezi idare ve mahalli idareler içinde yer almaları mümkün olmayan kamu iktisadi kuruluşları ve diğer tüzel kişilikler için ayrı bir düzenleme getirilmiştir. Yüksek Öğrenim Kurumları ve Üst Kuruluşları, Radyo ve Televizyon İdaresi ve Kamuyla ilgili haber ajansları ayrı, ayrı düzenlenmiştir.

Burada Anayasanın TRT'yi herhangi bir devlet dairesinden farklı gördüğü ortaya çıkmaktadır. Toplumsal, kültürel ve iktisadi nitelikleri bulunan, tamamen kendine özgü bir hizmet olan kamu hizmeti yayıncılığını yürütmesi öngörülen TRT, hükümetin, siyasi

partilerin, iktisadi ve toplumsal diğer bütün baskı ve çıkar gruplarının etkilerine karşı, yalnızca kamu yararını gözetebilmesi için özerklikle donatılmıştır.

Özerklik bir yönüyle TRT'nin teşkilat yönünden merkezi idare dışında tutularak siyasi otoritenin baskılarından uzak olmasıdır. Ancak bunun gerçekleşebilmesi için bir ön şart olarak TRT'nin mali açıdan ne hükümete, ne de iktisadi ve toplumsal baskı ve çıkar çevrelerine bağımlı olmadan, kanunla düzenlenmiş ve kendisine yetecek, istikrarlı ve güvenilir bir gelir kaynağına, yani mali özerkliğe sahip olması gerekir.

2.1.18.3 Tarafsızlık

Anayasada tek radyo televizyon kuruluşunun tarafsızlığı ilkesinin özellikle vurgulanması, bu hizmetin kamu için, yani bütün yurttaşlar için, kamu gücü ve kamusal kaynaklar kullanılarak yürütülmesinden kaynaklanmaktadır. Bütün yurttaşların ödediği vergi niteliğindeki kaynaklardan finanse edilen bu hizmet, hiçbir ayrım yapmadan, Anayasadaki eşitlik ilkesi gereği bütün yurttaşları kapsamalı, hükümetin, siyasi partilerin ,iktisadi ya da toplumsal baskı ve çıkar gruplarının değil, tüm toplumun sesi olabilmeli, ülkedeki her rengi, her sesi, tüm zenginlikleri yansıtabilmelidir.

TRT hükümet, siyasi partiler, iktisadi ve toplumsal baskı ve çıkar gruplarının dışında, tüm yurttaşlarına eşit mesafede, tarafsız, yalnızca kendisine bu görevi veren Anayasa ve çağdaş demokratik rejimden ve hukukun üstünlüğünden yana taraf olan bir kuruluştur.

Anayasanın 133.maddesinde belirtilen tarafsızlık ve herkese eşit mesafede durma gerekliliğinden dolayı Hükümet bildirileri ve konuşmaları, hükümetin uygulamalarının tanıtılması ve hükümet ve siyasi parti açıklamalarının ve faaliyetlerinin yansıtılması konularında, bunların ne şekilde gerçekleştirileceği Kanunla düzenlenmiştir.(2954 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kanununun 18, 19 ve 20. maddeleri)

2.1.18.4 Kamu Tüzel Kişiliği

TRT dışındaki özel yayın kuruluşlarının faaliyetlerinin de devlet tarafından kanunla düzenlenmesine ve bu kuruluşların da bir kamu hizmeti gerçekleştirmelerine karşın, bunların kamu tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Oysa TRT, kamu hizmeti yayıncılığını Anayasadan ve 2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanunu'ndan aldığı yetkiye göre, kamusal erk kullanarak ve kamu kaynaklarından finanse edilerek yürütmektedir.

Anayasamızdaki sisteme göre TRT özerktir; ancak özerk olan yüksek öğrenim kuruluşlarından farklı olarak, TRT'nin faaliyetinin iktisadi bir niteliği de vardır. Bu yüzden, TRT'nin hizmeti ne şekilde yürüteceği, sermayesi, gelir kaynakları ve kamuya ait olan frekansları kullanması, kanunla düzenlenmiştir.

2.1.19 Özel Yayıncılar

Radyo ve televizyonda ulusal, bölgesel ve yerel bazda bugün için 1300'lere ulaşan yayıncı sayılarına ve reklam pazarının büyüklüğüne bakıldığında, tüm yayıncıların reklam gelirleri ile hayatta kalmaları mümkün görülmemektedir. Ayrıca, reklam gelirlerinin çok önemli bir bölümü (%75 dolayında) dört ulusal özel yayıncı tarafından paylaşılmakta olup, geriye kalanlar, TRT de dahil olmak üzere diğer yayıncılar tarafından paylaşılmaktadır.

Özel yayıncılar RTÜK'e halihazırda sadece reklam gelirlerinden pay ödemektedirler, ayrıca kullanılan frekanslar için herhangi bir ödeme yapmamaktadırlar. Başka bir deyişle, RTÜK ve TK'ya frekans adı altında herhangi bir ödeme yapmayan özel yayıncılar, kamuya ait bu kıt kaynağı, bedava kullanmaktadır.

Özel yayıncılık, yaklaşık 15 yıllık geçmişi ile Ülkemizde hayatımızın vazgeçilmezi haline gelmiştir. Bu ikili sistemin sağlıklı zemine oturması ve öncelikle frekans tahsislerinin yapılarak yayıncılara lisans verilmesi, bu sistemin sağlıklı işlemesi açısından kaçınılmazdır.

GZFT Analizi

SWOT analizi, rekabetçi bir ortamda faaliyet gösteren kuruluş, işletme ve sektörlerin, kendilerini, rekabet ilişkisi içinde bulundukları başka kurum, işletme ve sektörlere göre değerlendirmesi sürecidir.

Bu nedenle, öncelikle, Türkiye yayıncılık sektörü için rekabet ilişkisi içinde bulunulan rakiplerin durumuna bakmak gerekmektedir. Yayıncılık sektörü kavramı, Türkiye'de, kamu ve özel sektör, ya da uygulayıcı ve düzenleyici kurum ayrımı olmaksızın bu alanda faaliyet gösteren bütün kurum-işletme-yapıları kapsadığından, rekabet ilişkisinin, bunlar arasında değil, adına "Türkiye Yayıncılık Sektörü" dediğimiz ve kendi iç dinamik ve ilişkileri ile birlikte "bir bütün olarak kabul ettiğimiz" bu yapı ile Türkiye dışındaki başka ülkelerin yayıncılık sektörleri arasında yaşandığı varsayılarak yapılabilir.

Bir başka rekabet ilişkisi de, yayıncılık sektörünün günümüzdeki durumu ile, gelecekte ulaşması gereken/düşünülen nokta (hedef) arasında kurulabilir. Bu açıdan

yaklaşıldığında ise, güçlü ve zayıf yanlar, bugünkü durumda elde varolan imkanlar ile, gelecekte ortaya çıkacak yeni durumlar arasındaki ilişkiden yola çıkılarak tanımlanabilir.

Aşağıda belirtilen hususlar, bu iki noktadan yola çıkılarak oluşturulmuştur.

2.1.20 Türkiye'de yayıncılık sektörü için SWOT / GZFT analizi

2.1.20.1 Güçlü yanlar

Bölgesel ilişkiler açısından düşünce ve ifade özgürlüğüne nispeten daha yatkın bir sosyal ortamda işliyor olmak,

Yayın kuruluşlarının sahip olduğu teknolojik altyapı ve kurumsallaşma deneyimi,

Yetişmiş insan gücü,

Gelişen ekonomik yaşama bağlı olarak büyüyen reklâm pastasının, yayıncılık hizmetlerinin finansmanına sağladığı katkılar,

Yayıncılık hizmetlerinin halk tarafından kullanılmasını sağlayan teknolojik ürünlerin geliştirilmesini ve üretimini sağlayan sanayinin durumu,

Yayın aktarma teknolojisi açısından sahip olunan haberleşme uyduları,

Bulunduğumuz coğrafya çerçevesinde değerlendirildiğinde, Türk kültür ve dilinin etkisinin yoğunluğu.

Yapısal Değişim süreci içindeki kamu hizmeti yayın kuruluşu TRT'nin varlığı.

2.1.20.2 Zayıf yanlar

Sektörde ölçekleri ve özellikleri birbirinden çok farklı çok sayıda yayıncı kuruluşun bulunması, bu nedenle başta finansman olmak üzere yayıncılık hizmetleri için gereken kaynakların verimsiz kullanımı,

Yayıncılıkta kullanılan teknolojiyi üretememek,

Dünya yayıncılık pazarına ihraç edilebilecek nitelikte program ve formatlar üretememek,

Sektörel işgücünün iş güvenliği ve diğer özlük hakları ile örgütlenmesindeki eksiklik ve sorunlar,

Sektörün sorunlarını öngören kapsayıcı ve esnek bir mevzuat yapısının olmayışı,

Sektör oyuncularının kamu ile ilişkilerini belirleyen düzenlemelerdeki eksiklik ve belirsizlikler,

2.1.20.3 Fırsatlar

Teknoloji ile birlikte yayıncılık hizmetleri ile sunulacak sosyal ve ekonomik değişime hızla ayak uyduracak büyük, genç ve dinamik bir nüfus yapısının varlığı,

Program üretim (içerik) ve pazarlama olanakları açısından kültürel benzerlikler taşıyan ülke ve toplulukların yaşadığı geniş bir coğrafyada bulunmak,

İçerik üretimi ile ilgili yetişmiş işgücü ve yapım endüstrisinin durumu,

Ortadoğu, Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya ve Doğu Avrupa'da ortaya çıkan yeni devletlerde, her alanda olduğu gibi yayıncılık alanında da Türk sermayeli şirketlerin girişebileceği yeni yatırımlar.

2.1.20.4 Tehditler

İçerik üretimindeki yetersizlikler nedeniyle başvurulan dış yapımların yarattığı kültür emperyalizmi tehdidi,

Sayısal yayıncılık gibi yeni teknolojilerin uygulanmaya başlanmasıyla, teknolojik dönüşüm ihtiyaçlarının yaratacağı sosyo-ekonomik temelli sorunlar,

Teknolojik gelişmelerin, yayıncılık sektöründeki değerlendirme yetersizlikleri nedeniyle, rasyonel koşullar oluşmadan ithali ve uygulanma çabaları,

3. AB'YE KATILIM SÜRECİNİN ETKİLERİ

Avrupa Birliği'nin görsel-işitsel sektörle ilgili temel politikası, kültürel çeşitliliği ve farklılığı koruyarak, yayıncılığı, "her bir toplumun demokratik, sosyal ve kültürel ihtiyaçları ve çoğulcu medyanın korunması ihtiyacıyla doğrudan bağlantılı olan vazgeçilmez hizmetler" olarak kabul etmektir.

Görsel-işitsel sektörün sıradan ekonomik bir faaliyetin çok ötesinde bir faaliyet olarak değerlendiren ve sektörün toplumda hayati bir rol oynadığını kabul eden bu temel politika, kültürel kimliğin korunması ve özendirilmesi, kişi haklarına saygı, medya etiği, çoğulculuk ve demokrasi gibi evrensel değerler olarak tüm batı Avrupa ülkelerinde yayıncılığın ilk yıllarından itibaren zaten paylaşılmakta idi.

Bu nedenle Avrupa düzeyinde uzun bir geçmişe ve geleneğe sahip olan bu yaklaşım, görsel işitsel pazarlar arasındaki pek çok farklılığa rağmen, tüm batı Avrupa ülkelerindeki görsel-işitsel sektörle ilgili temel kamusal politikaların birbirine benzemesini sağlamıştır. Bu benzerlik, bugün Avrupa Birliğine üye olan veya Birliğe katılmak için başvuruda bulunan doğu ve orta Avrupa ülkelerinde de görülmektedir.

Avrupa Birliği üye ülkelerinde her ne kadar çeşitli yayıncılık modelleri olsa da, Lüksemburg dışında hiç bir ülkede radyo ve televizyon yayıncılığı sektörü tek başına ticari yayın kuruluşuna bırakılmamıştır. Dolayısıyla Avrupa Birliği için radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründe uygulanan model, Lüksemburg hariç, tüm üye ülkeler tarafından uygulanmakta olan "ikili bir sistem"dir.

Sonuç olarak, bu "ikili sistem" ve sistem içindeki "denge", 1999 yılında Avrupa Komisyonu tarafından "Avrupa Birliği'nin Sayısal Çağda Görsel-işitsel Politikası" adıyla yayınlanan raporda "görsel-işitsel medyadaki kamusal politikalara ilişkin herhangi bir sorgulamanın yapılması için, sektörün toplumda oynadığı özel rolünün ve genel kamu yararının korunması ile pazarın serbest güçleri arasındaki dengenin sağlanması mecburiyetinin ön koşul olarak kabul edilmiş olması gerekir " ifadesi ile Avrupa Birliği'nin görsel – işitsel sektördeki temel politikası olarak açıkça tanımlanmıştır.

Genel Hatlarıyla AB Müktesebatı

Hem özel sermaye, hem de kamusal finans kaynakları ile finanse edilen görsel-işitsel sektördeki Avrupa Birliği müktesebatı, genel olarak, çatışan talepler arasında bir denge

kurarak, piyasadaki serbest rekabet koşullarının bozulmamasını sağlamaya çalışırken, diğer yandan kamu hizmeti yayın kuruluşlarının "özerk" ve "verimli" işletmeler olmalarını temin edecek önlemler almaya çalışmaktadır. [10] Bu nedenle Avrupa Birliği'nin sektörle ilgili müktesebatını bu iki açıdan değerlendirmesi için öncelikle ele alınması gereken yasal düzenlemeler şunlardır:

-"Sınır Tanımayan Televizyon Direktifi" olarak (89/552/EEC) 1989 yılında Avrupa Birliğince kabul edilen ve "üye devletlerdeki televizyon yayın aktivitelerinin yasa, yönetmelik ve idari işlemlerle takibine ilişkin bazı tedbirlerin koordinasyonu" hakkındaki Konsey Direktifi,

-1 Mayıs 1999 tarihinde Avrupa Birliği'nin Kuruluş Anlaşması'na Amsterdam Antlaşması'nın ayrılamaz eki olan "Kamu Yayıncılığı Sistemi Hakkındaki Protokol"

-Bağlantılı olarak da, Avrupa Birliği Komisyonu'nun 15 Kasım 2001 tarih ve C320 sayılı "Kamu hizmeti yayıncılığında devlet yardımı kurallarının uygulanması " hakkındaki Tebliği"

3.1.1 Sınır Tanımayan Televizyon Yönergesi

Avrupa Birliği, üye devletlerin toprakları arasında sadece sermayenin, malların ve kişilerin serbestçe dolaşımını değil, aynı zamanda yayınların da sınırsız olmasını sağlayacak gerekli koşulları oluşturmanın yollarını araştırmaktadır. Bu kapsamda Sınır Tanımayan Televizyon Direktifi Avrupa Birliği içerisindeki televizyon aktivitelerinin yasal çerçevesini oluşturur. Söz konusu direktif, genellikle Avrupa yayıncılık politikasının temel taşı olarak kabul edilmiştir. Direktifin temel hedefi, Birlik içindeki televizyon yayıncılığı ve ilgili

[10]Norman Molsk,, European Public Broadcasting in the Digital Age; Financial Times. Media & Telecoms. 1999 FT Business Limited

hizmetler için bir iç pazarın engellerinin ortadan kaldırılabilmesi için üye devletlerin ulusal yasalarının koordinasyonudur.

89/552/ECC sayılı söz konusu direktif, 1989 yılında yürürlüğe konulmuş, teknolojide ve pazardaki gelişmeler doğrultusunda, 1997 yılında yeniden düzenlenmiştir. 97/36/EC sayılı yeni direktifin 2. maddesi, üye ülkeleri, aşağıda belirtilen hususların garanti altına alınmasını temin edecek yasal düzenlemeleri 30 Aralık 1998 den geç olmamak kaydıyla yapmaya mecbur kılmıştır [11]. Bunlar,

- *Televizyon programlarının, Avrupa pazarı içerisinde serbest dolaşımına herhangi bir engelin bulunmaması,*
- *Televizyon kanallarının, mümkün olan zaman dilimi içerisinde, yayın saatlerinin en az yarısını Avrupa yapımı film ve programlar için ayırması,*
- *Kültürel farklılık gibi belirli bazı önemli kamu yararı hedeflerini koruyacak güvencelerin sağlanması,*
- *Erişimi sadece abone ve ücretlendirme esaslı televizyon kanalları ile sınırlandırılması mümkün olmayan önemli olaylar için hükümetlerin, geniş kitlelerin erişmesini garanti altına alacak girişimlerde bulunması; (Bu madde esas olarak; olimpiyat oyunları, dünya futbol şampiyonası ve benzerlerini kapsar.)*
- *Hükümetlerin, şiddet ve pornografik programlar karşısında küçükleri korumak için bu programların gece geç saatlerde yayınlanmasını ve/veya bu programların erişimini TV kumanda cihazları içine monte edilebilen teknik araçlar üzerinden sağlanmasını temin edecek önlemler alması,*

[11] The 'Europeanisation' of Public Service Broadcasting Policy in Brtian : An Examination, 1979 to 2004, Estaban Arribas Reyes, Universidad Europe de Madrid, June 2004

- *Televizyon yayınlarında hakkaniyet ölçüleri dışında eleştirilen tarafların cevap hakkına sahip olmaları*
- *Kanalların reklâm yayınları için tahsis ettiği sürelerin, günlük ve saatlik olarak öngörülen limitler içinde kalmasının sağlanmasıdır.*

Sınır Tanımayan Televizyon Direktifi'nin üye ülkelerdeki uyarlaması ile ilgili değerlendirme çalışmaları halen devam etmektedir.

.Diğer yandan görsel-işitsel servislere ilişkin kuralların modernizasyonu, STT yönergesinin 2001-2002 yılları arasındaki uygulamasını değerlendiren Komisyonun 4. raporunda (COM(2002)778) ele alınmıştır. Söz konusu komisyon raporunda gözden geçirme süreci sonunda genel olarak STTD'nin radyo ve televizyon yayıncılığı hizmetlerinin birlik içerisinde serbestçe dolaşımına olumlu katkı sağladığına, ancak yeni iyileştirmelerin yapılmasına ihtiyaç duyulduğuna karar verilmiş ve bu amaçla kısa ve orta vadeli olmak üzere iki aşamalı bir çalışma önerilmiştir.[12]

Kısa dönemde, Direktifin yeni bir revizyonunu gerektirmeyecek şekilde televizyon reklâmcılığını yorumlayan ve özellikle direktifin yeni reklâm tekniklerinin uygulanmasına açıklık kazandıracak bir bildirge ile daha fazla yasal belirginliğin sağlanması önerilmiştir. Söz konusu bildirge, 2004 yılında "STTD'inde televizyon reklâmcılığı hakkındaki hükümlerin belirli bazı yönlerden yorumlayan bildirge"[13] adıyla yayımlanmıştır. Bildirge aynı zamanda küçüklerin korunması ve insan haysiyetine ilişkin tavsiye kararının da güncellenmesini kapsamaktadır.

[12] (Communication on the future of European regulatory audiovisual policy (COM(2003)784 final)

[13] C (2004) 1450 - 23.04.2004 - Commission interpretative Communication on certain Aspects of the Provisions on televised Advertising in the "Television without Frontiers" Directive

Orta vadede çalışma için ise STTD'nin daha ilerde yeniden düzenlenmesini gerektirecek bir takım hususlar belirlenmiştir. Bildiride, orta vadeli bu çalışma için Komisyonun görsel-işitsel içeriklerin düzenlenmesi, reklam ve bilgi edinme hakkı konularında uzman görüşlerinden yararlanmasını veya reklam düzenlemesinin etkileri, televizyon programlarının üretimi ve dağıtımının özendirilmesini içeren tedbirlerin etkisi ve medyada yasal düzenleme ile ilgili iş birliği hakkında bağımsız bir çalışma grubunun oluşturulması önerilmiştir.

Söz konusu orta vadeli çalışmalar, Eylül 2005 de düzenlenen Liverpool Görsel-işitsel Konferansı'nda ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Komisyonun 2005 yılı sonu itibariyle STTD'nin revizyonu için taslak bir metni kabul etmesi beklenmektedir.

3.1.2 Amsterdam Antlaşması ve "Kamu Yayıncılığı Sistemi Hakkındaki 32nolu Protokol

Amsterdam Protokolü olarak da anılan ve 02.10.1997 tarihinde düzenlenen ve 1 Mayıs 1999 tarihinde Avrupa Birliği'nin Kuruluş Anlaşması'na eklenen Amsterdam Antlaşması'nın ayrılamaz eki olan "Kamu Yayıncılığı Sistemi Hakkındaki Protokol (Protokol–32), aşağıda yer aldığı gibi, kısa bir metin olmasına rağmen çok önemli bir belgedir.

"SÖZLEŞMEYİ İMZALAYAN (SAYIN) TARAFLAR,

Üye Ülkelerde kamu yayıncılığı sisteminin, her topluluğun demokratik, sosyal ve kültürel gereksinimleri ve çoğulcu medyanın korunması gereksinimi ile doğrudan ilişkili olduğunu göz önünde bulundurarak,

Avrupa Topluluğu Kuruluş Anlaşması'na eklenecek olan aşağıdaki yorumlayıcı hükümler üzerinde ANLAŞMA SAĞLAMIŞLARDIR:

Avrupa Topluluğu Kuruluş Anlaşması hükümleri, söz konusu finansmanın her bir üye Devlet tarafından tevdi edildiği, tanımlandığı ve düzenlendiği şekilde kamu hizmeti görevinin yerine getirilmesi için yayın kuruluşuna tahsis edilmesi ve ayrıca kamu hizmeti gereksinimlerinin sağlanması da göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu finansmanın, topluluktaki ticaret ve rekabet şartlarını ortak yarara aykırı olabilecek düzeyde etkilememesi koşulu ile, Üye Devletlerin kamu hizmeti yayıncılığı finansmanını sağlama yetkisine zarar verici etki yapmayacaktır.

Avrupa Birliği'nin "ikili sisteminin" olmazsa olmazı olan kamu hizmeti yayın kuruluşlarının finansmanı konusunda üye devletlere ön koşulsuz yetki veren Protokol, bunu

yaparken kamu kaynağı ile finanse edilecek olan kamu yayıncılığının her bir üye devlet tarafından tanımlanmasını, düzenlenmesini ve verilen kamu yayıncılığı görevlerinin açık ve net olarak belirlenmesini istemektedir. Bu da bugüne kadar ne Avrupa ülkeleri arasında ne de Avrupa ülkelerinde üzerinde pek durulmayan veya zaten ihtiyaç da duyulmayan bir tanımlamanın formüle edilmesini gerektirmektedir. Kanal sayısının sınırlı olduğu ve bir kaç yayın kuruluşunun bulunduğu radyo ve televizyon yayıncılığının ilk yıllarında kamu hizmeti yayıncılığının ve görevlerinin tam bir netlikle tanımlanması ve sınırlarının çizilmesi çok önemli değilken ve ne kamu yayın kuruluşunun hizmet tanımı ne de finans kaynağı, rekabet kuralları açısından pek de merak edilmezken , şu anda izleyici payında bugüne kadar yaşanan en güçlü rekabetin yaşanıyor olması, çokuluslu medya endüstrisinin gelişimini ve medyada çoğulcuğun yeni yapısını tamamen değiştirmiştir.

Bu artan rekabet sektörde devlet tarafından finanse edilen operatörlerin varlığı ile birleşince, sektörle ilgili kaygıların büyümesi ve bu kaygıların ticari operatörler tarafından Avrupa Komisyonunun dikkatine taşınması sonucunu doğurmuştur. Şikâyetlerin çok büyük bir kısmında, devlet yardımı olarak kabul edilen kamu finansman yapısının kamu hizmeti yayın kuruluşları lehine Avrupa Topluluğu Antlaşması'nın 87. maddesini ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

Ancak, kamu hizmeti yayıncılığında devlet yardımı kurallarının uygulanmasında, Avrupa Birliği mevzuatında mevcut pek çok farklı hususun göz önünde bulundurulması gerekir.

Bu nedenle de aşağıda yer alan 15.11.2001 tarihli Komisyon Bildirisi, kamu hizmeti yayıncılığında devlet yardımı uygulanmasında Komisyon tarafından takip edilecek prensipleri belirlediği için, Avrupa Birliği'nin sektörle ilgili mevzuatındaki önemi büyüktür.

3.1.3 Kamu Hizmeti Yayıncılığında Devlet Yardımı Kurallarının Uygulanması Hakkındaki 15/11/2001 Tarih ve C320 Sayılı Komisyon Tebliği

Komisyon, kamu hizmeti yayıncılığında devlet yardımı kurallarının uygulanması hakkındaki tebliğinde, bir yandan kamu hizmeti yayın kuruluşlarına devlet tarafından sağlanan finansmanın bir devlet yardımı olduğunu kabul ederken, diğer yandan da, kamu hizmeti yayıncılığını genel ekonomik yarar hizmetleri olarak kabul etmektedir.

Bu nedenle de komisyon uygulamada takip edilecek prensipleri belirlerken sadece Avrupa Topluluğu Antlaşması'nın devlet yardımını tanımlayan 87 ve 88 inci maddelerinden

değil, aynı zamanda rekabet kurallarının ve Antlaşma kurallarının, özellikle genel ekonomik yarar hizmetlerine uygulanmasını düzenleyen 86.maddenin 2. fıkrasından da yararlanmıştır.

Bildiri, Avrupa Topluluğu'nun 87. maddesinin 1. fıkrasının[14] uygulanmasında devlet yardımının mevcudiyetini her bir vaka için ayrı değerlendirilmesi mecburiyetini ve öncelikle, söz konusu finansman yapısının adı geçen Antlaşmanın 88.maddesinin 1. fıkrasında tanımlanan "var olan yardım" kapsamına girip girmediğinin anlaşılması gerektiğini kabul etmektedir.

Bildiri, Kamu yayıncılarına yapılan devlet yardımının, yardımın ortak pazar ile uyumlu olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla Komisyon tarafından incelenmesi gerektiğini belirterek, Antlaşma'nın 87. maddesinin 2 ve 3 fıkralarında yer alan derogasyonların veya muafiyetlerin, uygun bulunduğunda, uygulanabilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bildiride ayrıca, Topluluğun, Maastricht Antlaşması'nın 151. maddesinin 4. fıkrası doğrultusunda Antlaşma'nın diğer hükümlerinin uygulanmasında, özellikle kültürel çeşitliliğin desteklenmesine özen gösterilmesi amacıyla, kültürel yönün göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtilmiştir.

Komisyon, devlet yardımlarının, Avrupa Topluluğu Antlaşmasının rekabet kurallarını uygulanmasını tanımlayan 86.maddesinin 2.fıkrası ile uyumunu değerlendirirken, Avrupa Birliği'nin temel hedeflerinin ulaşılmasında "genel ekonomik yarar hizmetlerinin" rolünü göz ardı etmemiştir.

Avrupa Topluluğu Antlaşmasının 86. maddesinin 2. fıkrası "Genel ekonomik yarar hizmetleri faaliyetlerinin yürütülmesi ile görevlendirilmiş veya bir mali tekel karakterine

[14] Madde 87.1: " Bu Antlaşmada aksine bir hüküm olmadıkça, her ne şekilde olursa olsun, belirli işletmelere veya belirli malların üretimine yarar sağlayarak rekabeti bozan veya bozulmasına tehdit oluşturan, Üye Ülke tarafından veya Devlet kaynakları üzerinden her hangi bir yapıda verilen herhangi bir yardım, Üye ülkeler arasındaki ticareti etkilediği sürece, ortak Pazar ile uyuşmaz.

sahip işletmeler, bu Antlaşmada yer alan kurallara ve özellikle rekabet kurallarına, söz konusu kuralların uygulanması, kendilerine kanunen veya fiilen yüklenen muayyen görevlerinin performansına engel teşkil etmediği sürece, tabi olacaktır. Ticaretin geliştirilmesi, Topluluk yararına çelişki oluşturabilecek bir düzeyde etkilenmemelidir" denilmektedir.

Bu hüküm, genel ekonomik yarar hizmetleri dikkate alınarak Avrupa Topluluğu Antlaşmasının 16 Maddesi ile de teyit edilmiştir. Söz konusu madde " madde 73, 86 ve 87 saklı kalmak şartıyla ve Birliğin paylaşılan değerlerinde olduğu kadar, onların sosyal ve bölgesel bütünlüğü teşvik eden rolündeki genel ekonomik yarar hizmetleri tarafından angaje edilmiş alanlar dikkate alınarak, Topluluk ve üye devlet, her biri kendi yetki sınırları içerisinde ve bu Antlaşmanın uygulama kapsamının sınırları içerisinde, bu tür hizmetlerin, misyonlarını layığı ile yerine getirmesini muktedir kılan prensipler ve şartlar esasında yerine getirilmesine özen gösterecektir." denilmektedir.

Komisyon, bildirisinde, Madde 86.2'nin uygulanmasında kamu hizmeti görevinin resmi bir tanımının yapılmasına ihtiyaç olduğunu ve üye devletlerin yetki alanı içinde olan bu tanımın, söz konusu bildiride tanımlanan "genel ekonomik yarar hizmetleri" kavramı dikkate alınarak yapılması gerektiğini ve radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründeki kamu hizmeti tanımı söz konusu olduğunda, Komisyonun rolünün "bariz hatanın" kontrolü ile sınırlı olduğu belirtmiştir.

Sonuç olarak, üye devletler kendi kamu yayın sistemlerini, tanımlamak ve örgütlemekle, -keza Amsterdam Protokolü ile- finansman sağlamakta özgür olsalar bile, "finansman düzenlemeleri konusunda iki temel kıstasın uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır: Bunlar "ölçülülük" ve "açıklık"tır. Ölçülülük, kamusal fonların sadece kamu hizmeti faaliyetleri için sağlanması ve bu bakımdan gerekli olan neyse onun verilmesi ve ötesine geçilmemesi gerektiğini; açıklık ise, üye devletlerin kamu hizmeti görevinin ne olduğunu açık bir şekilde tarif etmeleri, mali açıklığın sağlanması ve kamu sektörü işletmecilerinin tamamen ticari olan faaliyetlere girdiği yerlerde ayrı hesapların tutulması gerekliliğini ima etmektedir.

Bu husus, Avrupa Birliği dönem başkanı Hollanda tarafından düzenlenen ve 1-3 Eylül 2004 tarihleri arasında Amsterdam'da yapılan "21. yy. Avrupa Toplumunda Kamu Hizmeti yayıncılarının Anahtar Rolü" konferansının sonuç bildirgesinde yer almaktadır. Altı ayrı başlıkta yer alan Konferansın sonuç bildirgesinin son maddesinde "Kamu hizmeti yayıncılarının, yarattıkları değerlerin, ülkelerindeki toplum tarafından açıkça görülmesini

sağlamak görevleri vardır. Söz konusu hizmetlerin ya da değerlerin maliyet etkenliğinde temin edildiğinin açıkça ortaya çıkmasını sağlayan çağdaş ve şeffaf muhasebe yöntemlerinin kullanılması da bu görevin içindedir." denilmektedir.

Ayrıca, günümüzde radyo ve televizyon yayıncılığı, telekomünikasyon ve bilgisayar endüstrilerindeki teknolojik farklılıklar ortadan kalkmış ve bu durum, üç farklı endüstrinin yakınsaması sonucunu doğurmuştur. Geleneksel olarak yazılı basında yer alan metin ve fotoğraf, telefon kablosundaki ses ile havada taşınan müzik ve görüntüler, bugün artık "bit" lere dönüştürülüp "1"ler ve "0"lar halinde, farklı elektronik iletişim ağları üzerinden, çeşitli alıcı cihazlarına iletilebilmektedir. Bu durum, farklı platformlar ve iletişim araçları üzerinden bilgiye erişimi mümkün kılmakta ve özellikle genç kuşaklar arasında, kitle iletişim araçlarının kullanım alışkanlıklarını değiştirmektedir.

Bu nedenle de Avrupa Birliği tarafından 2002 yılında kabul edilen ve üye ülkeler tarafından Temmuz 2003 'e kadar uygulanması öngörülen, Elektronik İletişim Yasal Çerçevesi – Elektronik İletişim Ağları ve Hizmetleri için Yasal Çerçeve kapsamında "Çerçeve Direktifi", "Erişim Direktifi" ve "Evrensel Hizmet Direktifi" hususlarının da değerlendirilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

3.1.4 Elektronik İletişim Ağları ve Hizmetleri için Yasal Çerçeve (Avrupa Parlamentosunun ve Konseyin 7 Mart 2002 tarih ve 2002/21/EC sayılı Direktifi)

"Çerçeve Direktif" olarak da anılan direktif, "Telekomünikasyon Paketi"nin, elektronik iletişim sektörünü daha rekabetçi bir ortama taşımak için telekomünikasyonun mevcut yasal çerçevesini yeniden şekillendiren kısmını oluşturmaktadır.

Teknolojilerdeki yakınsamaya cevap olarak hazırlanan bu yeni çerçeve artık sadece telekomünikasyon ağları ve hizmetlerini değil aynı zamanda tüm elektronik iletişim ağları ve hizmetlerini de kapsamaktadır. Bu kapsamın içinde elektronik iletişim hizmetlerinde kullanılan sabit ve mobil telekomünikasyon ağları, kablo veya uydu televizyon ağları ve elektrik şebekeleri de yer almaktadır. Yeni yasal çerçeve söz konusu bu direktif (2002/21/EC) ile aşağıda yer alan 4 direktiften oluşmaktadır. Bunlar:

- *Elektronik iletişim ağları ve hizmetleri hakkında direktif ("Yetkilendirme Direktifi") 2002/20/EC*
- *Elektronik iletişim ağlarına ve ilişkili tesislere erişim ve bunların birbirine bağlantısı hakkında direktif ("Erişim ve Ara Bağlantı Direktifi") 2002/19/EC*

- *Evrensel hizmetler hakkında direktif ("Evrensel Hizmetler Direktifi) 2002/22/EC*
- *Kişisel bilgilerin işlenmesine ilişkin direktif ("Mahremiyet ve Elektronik İletişim Direktifi", 2002/58/EC) dir.*

Ayrıca, söz konusu yasal çerçeve radyo spektrumu politikası için düzenleyici çerçeve hakkında "Radyo Spektrumu Kararı" adıyla bir kararı (676/2002/EC) da içermektedir.

3.2 AB Müktesebatına Uyumun Mevcut Düzeyi

Ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığının yasal düzenlemesinin, Avrupa Birliği'nin görsel-işitsel sektörle ilgili müktesebatına uyumunun mevcut düzeyini değerlendirmeden önce doğal olarak Anayasaya bakılması ve Ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığını düzenleyen 133.maddesinin bu açıdan değerlendirilmesi gerekmektedir.

Hukuk düzenimizde, her çeşit hakkın ve hürriyetin sınırı, Anayasanın, 1., 2., ve 3. maddelerinde yer almış olan "cumhuriyetçilik" , "demokratiklik" ve "millilik" ilkeleridir. Anayasamız, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile paralel olarak, haklar ve hürriyetlerin kullanımının "mutlak" olmadığını ve tüm haklar ve hürriyetlerin kısıtlanabilir olduğunu kabul etmiştir. Böyle olunca, ülkemizde, radyo-televizyon yayıncılığı, Anayasanın 1.,2., ve 3. maddeleri hükmüne aykırı olarak örgünleşemez, yani kurumlaşamaz, mal ve hizmet üretiminde ve yayın faaliyetinde bulunamaz.

Diğer yandan, Avrupa Birliği Müktesebatında ifade özgürlüğünün bir tezahürü olarak kabul edilen ancak izin sistemine bağlanmasına engel bulunmadığı ifade edilen radyo-televizyon yayıncılığı, Anayasamızda da izin sistemine bağlanmış ve bu nedenle de basın hürriyetinden farklı olarak "kişinin hakları ve ödevleri" arasında yer almamış, "Yürütme erki" içinde "İdarenin" bir unsuru olarak sayılmış, ancak "merkezi" idarenin dışında tutularak, 133. maddede, kendine özgü bir "yerinden yönetim" biçiminde düzenlenmiştir. Dolayısıyla radyo ve televizyon yayıncılığımızın Anayasal konumunun, Avrupa Birliği Müktesebatına uyumsuz olduğu iddia edilemez. .

Ancak, Anayasamızın 133.maddesi doğrultusunda ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığı sektörünü düzenleyen yasalara –11.11. 1982 tarih ve 2954 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kanunu, 4.12.1984 tarih ve 3093 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Gelirleri Kanunu ve nihayet 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluşu ve Yayınları Hakkındaki Kanun ile aynı Kanunun bazı maddelerini değiştiren kanunlar- bakıldığında aynı

şeyi söylemek mümkün değildir. Söz konusu yasaların Avrupa Birliği Müktesebatına uyum düzeyi, aşağıda sırasıyla ele alınmıştır.

3.2.1 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu:

3913 sayılı Anayasa Kanunu ile Anayasanın 133. maddesi hükmünün esaslı bir değişikliğe uğraması, 2954 sayılı Kanunun da değiştirilmesini zaten zorunlu kılmış idi. Ayrıca, 3984 sayılı Kanunla 2954 sayılı Kanunun birçok maddesi yürürlükten kaldırılırken, kanunun sistemi tamamen bozulmuş, maalesef yapılan değişiklik, hem eksik, hem de yetersiz olmuş, dolayısıyla Anayasanın getirdiği yeni düzeni ifade edememiştir.

Diğer yandan 3984 sayılı yasanın bazı maddeleri, sektörün düzenleyici otoritesini, özerk kamu hizmeti yayın kuruluşunun üzerinde bir "vesayet kurumu" haline getirmiştir. Bu nedenle de söz konusu yasadaki 35.maddenin 4756/18 sayılı Kanunla kaldırılarak, RTÜK'ün TRT Kurumu üzerinde bir tür "vesayet kurumu" olmaktan çıkarılması, doğru ve yerinde bir düzenleme olmuştur. Ancak Ek Geçici 8.madde ile TRT Kurumunun idari teşkilatlanmasına ilişkin bazı işlemlerinin "tekemmülünün" Üst Kurulun "onay vermesi" idari işlemine bağlanması devam etmektedir.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği Müktesebatı içinde kamu hizmeti yayın kuruluşlarının sektörün düzenleyici otoritesi ile ilişkilerini düzenleyen bir yasal düzenleme bulunmamasına rağmen, bu husus, Anayasanın 133. maddesine açık aykırılık oluşturmakta ve 2954 sayılı Kanunun 8. maddesi hükmü ile de çelişmektedir.

Diğer yandan, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin, Üye Ülkelere Yayıncılık Sektörünün Düzenleyici Kurullarının İşlevleri ve Bağımsızlığı hakkındaki 2000(23) no.lu tavsiye kararında "Kamu Hizmeti Yayıncılarına İlişkin Yetkiler" başlığı altında "Düzenleyici kurullar, çoğunlukla kamu hizmeti yayın kuruluşlarının belirli denetim organlarına ait olan işlevleri, bu kuruluşların redaksiyon bağımsızlığına halel getirmeden ve onların kurumsal özerkliğini zedelemeden yerine getirmek üzere görevlendirilebilirler" denilmiş olsa da kamu hizmeti yayın kuruluşlarının "denetim organlarının" düzenlemesi, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin "Üye Ülkelerde Kamu Hizmeti Yayıncılığının Bağımsızlığın Garanti Altına Alınması" hakkındaki 96(10) no.lu tavsiye kararında ayrıntılı olarak yer almıştır.

Avrupa Birliği Müktesebatı içerisinde yer alan "Kamu Yayıncılığı Sistemi Hakkındaki Protokol" birincil düzeyde bir mevzuattır. Yukarıda detaylı olarak açıklanan söz konusu Protokol, "üye ülkelerde kamu yayıncılığı sisteminin, her bir toplumun demokratik, sosyal ve

kültürel ihtiyaçları ve çoğulcu medyanın korunması ihtiyacı ile doğrudan bağlantılı olduğunu" kabul etmiş, ancak her üye devletin kamu hizmeti yayın kuruluşlarının görevlerini net ve açık olarak tanımlaması gerektiğini belirtmiştir. Bu husus kamu hizmeti yayın kuruluşun gelirlerinin ne düzeyde olacağın tespit edilmesi ve dolayısıyla da sektörün rekabet kuralları açısından önemlidir.

Avrupa Birliği Müktesebatına rekabet kuralları açısında bakıldığında ise kamu hizmeti yayıncılığında devlet yardımı kurallarının uygulanması hakkındaki tebliğinde, Avrupa Birliği Komisyonu, Madde 86.2'nin uygulanmasında kamu hizmeti görevinin resmi bir tanımının yapılmasına ihtiyaç olduğunu ve üye devletlerin yetki alanı içinde olan bu tanımın, bildiride tanımlanan "genel ekonomik yarar hizmetleri" kavramı dikkate alınarak yapılması gerektiğini ve radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründeki kamu hizmeti tanımı söz konusu olduğunda, Komisyonun rolünün "bariz hatanın" kontrolü ile sınırlı olduğunu belirtmiştir.

Her iki açıdan da, 3984 sayılı yasanın koyduğu yayın ilkelerinin 2954 sayılı yasada yer alan ve TRT'nin kamu hizmeti yayıncılığını tanımlayan yayın esasları ve ilkelerine benzetilmiş olması doğru değildir.

Bu nedenle, 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanununda yer alan, yayın esasları ve ilkeleri yeniden ele alınarak, bu ilke ve esaslar doğrultusunda TRT'nin sağladığı mevcut hizmetlerin ve gelecekte sağlayacağı yeni hizmetlerin daha fazla bir açıklıkla tanımlanması ve üretilen kamusal değerin, objektif, şeffaf ve net bir temele dayandırılarak ölçülmesini mümkün kılacak yeni bir sistemin oluşturulması gerektirmektedir.

3.2.2 3093 sayılı TRT Gelirleri Kanunu

Ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründeki kamu hizmeti yayın kuruluşu olan TRT Kurumunun gelirleri, 4.12.1984 tarih ve 3093 sayılı Kanunla düzenlemiş bulunmaktadır. Amacı, "Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna devamlı ve yeterli gelir kaynağı sağlamak" olarak saptanan kanunun bazı maddeleri, özü korunarak, 6.7.1999 tarih ve 4397 sayılı Kanunla değiştirilmiştir.

3093 sayılı Kanun, 2/b maddesi hükmünde, TRT Kurumunun geliri olarak "elektrik enerjisi hasılatından bu kanuna göre ayrılacak payları" belirlemiş, 6.7.1999 tarih ve 4397 sayılı Kanunla Değişik 3/ c maddesi hükmünde payın miktarını "gayri safi hasılatın.% 3.5 oranı" olarak saptamış, yine yukarıdaki kanunla Değişik 3/d maddesi hükmünde, oranı "yüzde

yüzüne (% 100) kadar artırma ve eksiltme" yetkisini Bakanlar Kuruluna bırakmıştır. Bu yetki çerçevesinde, Bakanlar Kurulunca 2003 yılı başında bu oran %3,5'ten %2'ye indirilmiştir.

Avrupa Birliği Müktesebatında, üye devletlerin kendi kamu yayın sistemlerini, tanımlamak, örgütlemekle ve finansmanını sağlamakta özgür olsalar bile, finansman düzenlemeleri konusunda iki temel kıstasın uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır:

Bunlar "ölçülülük" ve "açıklık"tır. Ölçülülük, kamusal fonların sadece kamu hizmeti faaliyetleri için sağlanması ve bu bakımdan gerekli olan neyse onun verilmesi ve ötesine geçilmemesi gerektiğini, açıklık ise, üye devletlerin kamu hizmeti görevinin ne olduğunu açık bir şekilde tarif etmeleri, mali açıklığın sağlanması ve kamu sektörü işletmecilerinin tamamen ticari olan faaliyetlere girdiği yerlerde ayrı muhasebeleştirilmesi gerektiğini ima etmektedir.

Ancak, kamu hizmeti yayıncılığının finansmanı sadece mali bir nitelik taşımamaktadır. Finansman kaynağı ve bunun temininde uygulanan yöntem, yayının içeriğini ve kuruluşlarının temel yapısını ve özerkliğini de doğrudan ilgilendirmektedir.

Temel gelirin doğrudan hükümet bütçesinden temin edildiği durumda, mevcut hükümet olmasa bile, kamu otoritesi veya siyasi partiler ya da yeni hükümetler, bu gücü yayın politikaları üzerinde etkin olmak için kullanabilirler. Hatta bu şekilde bir girişim olmasa bile, yayın kuruluşu, kendi finansmanı üzerindeki gücü "memnun etme" eğilimi içinde olabilir.

Temel gelir kaynağını reklâm ve sponsorluk gelirine dayandırmak zorunda kalan kamu yayıncısı ise farklı veya azınlık sayılan beğenilere ve beklentilere hizmette zorlanacak ve ticari yayıncıların sunduğundan farklı ve kaliteli bir program karması oluşturması mümkün olamayacaktır.

Avrupa kamu hizmeti yayın kuruluşlarının finansmanında, çoğunlukla aşağıda belirtilen gelir türlerinin oluşturduğu karma bir model uygulanmaktadır. Bunlar;

Yayın Bedeli: Uygulamada ülkeden ülkeye farklılık gösteren bu gelir, genellikle Birleşik Krallık, Almanya, Fransa ve İsveç gibi pek çok batı Avrupa ülkesinde, radyo ve televizyon yayınlarını alabilen cihazlara sahip hanelerin ödemek mecburiyetinde olduğu yıllık sabit bir ücrettir. Ancak, idari alt yapının ödemenin doğrudan yapılmasına uygun olmadığı bazı güney ve doğu Avrupa ülkelerinde, Yayın Bedeli, Yunanistan, Makedonya olduğu gibi, elektrik faturasına veya Çek Cumhuriyeti, Polonya ve Macaristan'da olduğu gibi telefon faturasına ilave edilen sabit bir ücret olarak tahsil edilmektedir. Hollanda'da 2000 yılından

itibaren uygulanan yöntemde ise yayın bedeli gelir vergisi içerisinde ayrı bir kalem olarak ilave edilmiştir. [15]

Reklam/Sponsorluk: Radyo ve televizyon yayınlarında reklam yayınları için tahsis edilen sürenin satışından veya şirketlerle yapılan sponsorluk anlaşmaları ile elde edilen gelirlerdir

Ticari faaliyet: Kamu hizmeti yayın kuruluşunun ortaklık şeklinde veya kendi başına görsel-işitsel sektörde yaptığı ticari faaliyetlerden elde edilen gelirlerdir.

Diğer kamusal kaynaklar: Avrupa'da sadece İspanya ve Portekiz'de kullanılan ve özel fon veya destek programı şeklinde kamu hizmeti yayın kuruluşunun hükümete borçlanması ile elde edilen gelir türüdür.

[15] Ülkemizde uygulamada, elektrik enerjisi hâsılatının %2 si yayın bedeli olarak TRT'ye aktarılmaktadır. Benzer bir uygulama Yunanistan'da ve Makedonya'da da uygulanmaktadır.

Ancak her iki uygulama da bir birinden farklıdır. Yunanistan'da Yayın Bedeli olarak tahsil edilen, sınaî kuruluşlar ve haneleri ayırmaksızın her elektrik sayacı başına tahakkuk ettirilen sabit bir ücrettir. Makedonya'da ise bu sabit ücret sadece hanelere ait elektrik faturalarına ilave edilmektedir.

Tablo-5 Avrupa Ülkelerinde Kamu Hizmeti Yayıncılığının Finansmanı

Toplam Gelir içinde Reklam ve sponsorluk payı	Diğer Kamusal Kaynaklar	Yayın Bedeli	
Yok	Avusturalya (ABC) ABD (PBS)	Finlandiya (YLE) Danimarka (DR) Japonya (NHK) Norveç (NRK) İsveç (SVT) Birleşik Krallık (BBC)	
Var	Kanada (CBC) Portekiz (RTP) İspanya (RTVE)	Belçika (VRT,RTBF) Danimarka (TV2) Fransa (F2, F3) Almanya (ARD, ZDF) İtalya (RAI) Yeni Zelanda (TVNZ) Güney Afrika (SABC) İrlanda (RTE) Avusturya (ÖRF)	Yunanistan (ERT)[1] Makedonya(MPT)[1] Cezayir(ENTV,ENRS)[1] Fas(MA/RTM)[1] Mısır(ER,EE/ETV)[1] Romanya(ROR, RO/TVR)[1] Polanya (TVP)[2] Çek Cumhuriyeti (CT)[2] Hollanda (NOS)[3]

Temel Finans Kaynağı

[1] Elektrik Faturası ile toplanan vergi olarak
[2] Telefon Faturası ile toplanan vergi olarak
[3] 2000 yılında gelir vergisine ilave bir vergi olarak düzenlenmiştir.

The Funding of Public Service Broadcasting,EBU,2000

Kaynak: The Funding of Public Service Broadcasting EBU, 2000

Yayın bedeli, Avrupa'da karma gelir kaynakları içinde, kamu yayıncılığının amacına en uygun ve en ağırlıklı gelir kaynağı olarak kabul edilmektedir. Burada yayın bedeli kavramı ile, ulusal mevzuattaki nitelendirmeye bakılmaksızın, izleyici/dinleyiciden alınan doğrudan ve dolaylı, kısmen ya da tamamen kamu hizmeti yayın kuruluşunun finansmanında kullanılan ve vergi niteliği taşıyan her türlü kamusal kaynak kastedilmiştir. Kamu hizmeti yayın kuruluşunun yayınını alan hanelerin, söz konusu ücreti ödeme yükümlülüğünün, bu yayını almak isteyip istememesi ile ilgisi yoktur. Bu, rızaya bağlı olmaksızın alınan, toplumsal dayanışmaya yönelik kamusal bir yükümlülüktür. Bu kaynak, doğrudan izleyici ve dinleyici tarafından ödendiği için, kamu hizmeti yayın kuruluşu ile hizmet etmekle yükümlü olduğu kamu arasında psikolojik bağ kurulması yönünden avantajlıdır. Bu sistemde yayıncılar, sürekli olarak programların kimler için yapıldığının ve hedef kitlenin ihtiyacını karşılamak zorunda olduğunun bilincindedir. Aynı şekilde dinleyici ve izleyiciler de ne için ödeme yaptıklarının bilincindedir ve kendi paraları ile yapılan kamu hizmeti yayıncılığına ilişkin meşru taleplerini ifade edebilirler. Yayın bedelinin diğer bir avantajı ise, kamu hizmeti yayın kuruluşunun siyasi otoritenin ve piyasanın iradesinden bağımsız, kendi kaynakları ile kamusal görevinin gerektirdiği özerk bir yapıyı mümkün kılmasıdır.

Radyo ve televizyon yayınlarını alabilen cihazlara sahip hanelerin ödemek mecburiyetinde olduğu ve yıllık sabit bir ücret olarak kanunla belirlenen "lisans ücreti", ülkemizde, yayıncılığın ilk yıllarından itibaren "ruhsat ücreti" olarak 1984 yılına kadar kullanılmıştır. Ülkemizin ilk yayın kuruluşu olarak 1926 yılında 150.000 lira sermaye ile kurulan Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketinin gelirleri de bu esasa dayandırılmıştır.[16]

Dolayısıyla, radyo ve televizyon kuruluşunun gelirlerinin, doğrudan veya dolaylı "vergi geliri" olarak öngörülmesi; en azından bizim hukuk düzenimiz bakımından, yanlış değildir, tersine tutarlı bir düzenlemedir. Ancak yanlışlık, elektrik faturalarına eklenen "TRT payı"nın bir tüketim vergisi niteliği taşımasıdır. [17].

Bu durumda, Kurumun finansman kaynağının, yapılacak yeni yasal düzenleme ile tamamen reklâm gelirlerine dayanmayan, politik ve ticari etkilenmelere karşı TRT'nin bağımsızlığını da garanti altına alabilecek, rekabetçi bir pazarda yaşayabilmesini mümkün kılacak ve kamu hizmeti mecburiyetlerinin yerine getirilmesine izin verecek, ancak bugünkü haliyle elektrik enerjisi kullanımına ve görsel ve işitsel cihazların satışına bağlı bir "tüketim vergisi" olarak değil, doğrudan veya dolaylı bir "maktu vergi" olarak belirlenmesi yerinde olacaktır.

[16] "Radyo ahizesi kullanan kimsenin şirketten ruhsatname alarak yılda 10 lira ücret ödemesi, resmi dairelerle hayır müesseselerinden yılda 5 lira ücret alınması ve bundan başka memlekete ithal edilen radyo ahizelerinin fatura bedelinden tahsil olunacak yüzde yirmi beş gibi miktarın Şirkete ait olması mukarrerdi.

Eşhastan tahsil olunan 10 liranın 3 lirası ve resmi dairelerle hayır müesseselerinden alınan 5 liranın 1,5 lirası PTT Umum Müdürlüğü'ne ait olacak ve memleket dâhilinde abone miktarı 15.000 i aştığı takdirde temin edilecek fazla gelirin yarısı idareye ödenecekti. Radyomuz 15 Yasında Fuat Münir Bener Radyo Dergisi Cilt I sayfa 4

[17]Prof. Dr. Zeki Hafızoğulları, Kamu Yayıncılığı ve TRT Kurumu, 20-21 Şubat 2003 İletişim Şurası, Kişisel Rapor Ankara Baro Dergisi sayı:2003/4 Yıl:61

3.3 Tam Olarak Uyum Sağlanması Halinde Beklenen Etkiler

AB ile yapılan görüşmeler sürecinde Ülkemizde yayıncılık sektörünü ve özellikle de regülasyon kurumlarını bağlayıcı nitelikte üç temel düzenleme ile karşılaşılacaktır. Amsterdam Protokolü, STTD ve Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesidir.

Bunun dışında Avrupa Anayasasındaki temel hükümler de yine bu süreci belirleyici rol oynayacaktır.

Bu düzenlemeler, yukarıda, bir bölümüyle de aşağıda detaylı olarak açıklandığından, burada ayrıca değinilmeyecektir.

3.4 Diğer Ülkelerin Talep Ettiği ve Aldığı Derogasyonlar

En son üye olan on ülkeden Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Polonya, Macaristan, Kıbrıs Rum Kesimi, Malta, Estonya, Letonya ve Litvanya ile müzakerelere devam eden diğer iki aday ülke Bulgaristan ve Romanya derogasyon talebinde bulunmamıştır.

Slovenya, Sınır Tanımayan Televizyon Yönergesine uyum için kotalarda 2 yıllık dönem için geçiş süresi talep etmiştir, ancak derogasyon talebi reddedilmiştir. Derogasyon talebi; Avrupa eserlerine ve bağımsız yapımcıların eserlerine yayınlarda yer verme kotalarına ilişkin bir iki yıllık geçiş süreci üzerinedir. Slovenya AB'ne üye olduktan sonra AB eserleri ile kendi eserlerine ayrılacak bütçelerinin rekabete yeterli olmaması ve ulusal eserleri koruma amacı ile bu talepte bulunmuştur.

Genelde derogasyon taleplerine sıcak bakılmamaktadır.

3.5 Ayrıntılı Etki Değerlendirmesi Yapılması Önerilen Müktesebat

Anayasanın, 133. maddesinde, radyo-televizyon yayıncılığını düzenleyen buyruğu, kanun koyucu tarafından, yeni bir düzenleme olan 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluşu ve Yayınları Hakkında Kanun çıkarılarak yerine getirilmeye çalışılmıştır. Öte yanda, zaten yürürlükte bulunan 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nda ise bugüne kadar hiç bir değişiklik yapılmamıştır.

Ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründeki bu iki yasal düzenlemenin ve 4.12.1984 tarih ve 3093 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Gelirleri Kanununun, AB Müktesebatına uyumunun mevcut düzeyini değerlendirirken, söz konusu müktesebatın oluşmasında kaynak olarak kullanılan ve paralellik sağlanmasına özen gösterilen Avrupa

Komisyonu Bakanlar Komitesinin tavsiye kararlarının da göz önünde bulundurulması uygun olacaktır.

AB mevzuatına uyum için aşağıda yer alan çalışmaların yapılması düşünülmektedir.

Televizyon yayıncılığıyla ilgili Üye Devletlerdeki kanun, yönetmelik veya idari kurallarda yer alan belirli hükümlerin koordinasyonu konusundaki 89/552/EEC sayılı Konsey Yönergesine değişiklik getiren 30 Haziran 1997 tarih ve 97/36/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi (Sınır Tanımayan Televizyon Yönergesi) için

- *3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda Değişiklik Tasarısı,*
- *Küçüklerin Korunmasına İlişkin Sınıflandırma Sistemi Hakkında Yönetmelik,*
- *Önemli Olayların Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik ve*
- *Avrupa Eserleri Kotası Hakkında Yönetmeliğin çıkarılması planlanmaktadır.*

Televizyon sinyallerinin iletiminde kullanılan standartlar hakkında 24 Ekim 1995 tarih ve 95/47/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi için

- *29 Mart 2001 tarihli Uydu Yayın Lisans ve İzin Yönetmeliği ve*
- *28 Mart 2002 tarihli Kablo Yayını Lisans ve İzin Yönetmeliğinde değişiklik yapıması düşünülmektedir.*

3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda Değişiklik Tasarısının ilgili maddelerinde aşağıda belirtilen AB kararları doğrultusunda uyum hedeflenmiş olmakla birlikte kanun değişiklikleri henüz onaylanmamıştır.

- *Sayısal çağda Avrupa görsel-işitsel politikası için kurallar ve rehber ilkeler hakkındaki Konsey Sonuç Kararı (42000Y0712(01)),*
- *Küçüklerin ve insan onurunun korunmasında güçlü ve etkili bir seviyenin elde edilmesine yönelik ulusal çerçeveleri geliştirerek Avrupa görsel-işitsel ve bilgi hizmetleri endüstrisinin rekabet edebilirliğinin geliştirilmesi hakkındaki 24 Eylül 1998 tarihli Konsey Tavsiye Kararı (31998H0560),*
- *Sayısal görsel-işitsel hizmetlerin gelişmesinin ışığında küçüklerin korunması hakkındaki 17 Aralık 1999 tarihli Konsey Sonuç Kararı (32000Y0112(05)),*
- *Yeni medya hizmetlerinin gelişimi çerçevesinde öz-denetimin rolü hakkındaki 27 Eylül 1999 tarihli Konsey Sonuç Kararı (31999Y1006(02)).*

Görsel-işitsel alanda AB mevzuatına, özellikle Sınır Tanımayan Televizyon Yönergesine uyum sağlanması ile ilgili olarak RTÜK'ün aldığı tedbirler şunlardır:

- *Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, mevcut 3984 sayılı yasanın AB Mevzuatına uyumu amacıyla ilgili maddelerde değişikliği içeren bir taslak hazırlamış ve 3 Haziran 2004 tarihinde ilgili Devlet Bakanlığına göndermiştir. Yasa değişikliğinin Meclis tarafından kabulünü takiben hazırlanacak yönetmelik çerçevesinde 2006 yılında yayıncılar ve konuyla ilgili kamu kurumlarına yönelik bilgilendirme seminerlerinin düzenlenmesi öngörülmüştür.*
- *Türkiye'de karasal sayısal yayıncılığın 2006 yılında deneme yayınlarına başlayacak olması nedeniyle, 2006 yılı içerisinde bilgilendirme ve eğitim seminerlerinin düzenlenmesi planlanmaktadır.*
- *Küçüklerin korunması için televizyon programlarında sınıflandırma sisteminin kullanımı hakkında konferans ve eğitim seminerlerinin düzenlenmesi ile ilgili olarak çalışmaları RTÜK bünyesinde başlatılmış olan Hollanda Hükümeti ile ortaklaşa yürütülen MATRA Projesi çerçevesinde bilgilendirme ve eğitim seminerleri düzenlenecektir. Bu amaçla 26 Kasım 2004 tarihinde İstanbul'da yapılan "Şiddete Duyarlılık Paneli" bünyesinde Sembol Sistemi ve Uygulanışı hakkında yayıncı kuruluş temsilcilerine bilgi verilmiştir. Bu tür bilgilendirme toplantılarına 2006 yılı içerisinde de devam edilecektir.*

4. GELECEĞE DÖNÜK STRATEJİ

4.1 2013 Vizyonu

Telekomünikasyon ve yayın teknolojilerinin kesiştiği ve bilgi teknolojilerinin yönlendirdiği yeni iletişim sektöründe piyasaya arz edilenin yarattığı toplumsal değeri, etkin rekabet ortamında maksimize etmek.

4.2 Vizyona Dönük Temel Amaç ve Politikalar

Bu plan, ilk 7 yıllık Kalkınma Planı uygulaması olacaktır. Özellikle yayıncılık gibi teknolojinin çok hızla değiştiği sektörde 7 yıllık perspektif çizmek ve 2013 yılı için sektöre vizyon çizmenin zorluğu ortadadır.

Görsel-işitsel sektörü sıradan bir ekonomik faaliyetin çok ötesinde bir faaliyet olarak değerlendiren ve sektörün toplumda hayati bir rol oynadığı kabul eden Komisyon yukarıda belirlediği vizyonu gerçekleştirecek temel politikaları belirlerken hem özel sermaye, hem de kamusal kaynaklarla finanse edilen yayın kuruluşlarının yer aldığı Ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründe uygun rekabet koşullarının geliştirilmesini sağlayacak politikalar ile kamu hizmeti yayın kuruluşu TRT'nin özerkliğini zedelemeden ve diğer kamu iktisadi kuruluşlarına benzetilmesine gerek kalmadan verimli bir işletme olarak yarattığı kamusal değerin ölçülebilmesini mümkün kılarak hesap verebilirliğini sağlayacak politikalar üzerinde yoğunlaştırmıştır.

Politika No: 1

Ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisinde 1990 yılında başlayan serbestleşme süreci içerisinde, Ülkemizin tek kamu hizmeti yayın kuruluşu olan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu gelişmelere zamanında tedbir alamamıştır.

TRT, kamu hizmeti yayın kuruluşu olarak sektörün biçimlendiricisi olma işlevini yerine getirmek amacıyla, geç de olsa, 1998 yılında başlattığı Yapısal Değişim Programı ile öncelikli olarak mevcut organizasyonel yapısını ve üretim süreçlerini en azından bir yayın kuruluşunda olması gereken bir yapıya taşımaya çalışmış, ancak tekel dönemine ait 2954 sayılı yasasının 14 ve 16.maddelerinde yer alan düzenlemenin dışına çıkamamıştır. Daha da

önemlisi, 2954 sayılı yasanın söz konusu maddelerinde yapılması gereken değişiklik maalesef bugüne kadar gerçekleştirilememiştir.

Dolayısıyla, Kanunundaki kısıtlamaların yanında, politik baskılar, keyfi tercih ve beğeniler sebebiyle zaman içerisinde oluşan aşırı bürokratik bir düşüncenin ürünü olan mevcut organizasyonel yapısı ve üretim süreçleri ile TRT'nin, 15 yıldır serbest bir piyasanın kuralları ile işleyen ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisindeki etkisizlik konumundan kurtulması mümkün olamamıştır.

Ancak, serbest bir piyasanın, tüketici taleplerine odaklanmış üretimleri ile tek başına günümüz çok kanallı radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründe arzu edilir bir toplumsal değerin yaratmasının mümkün olamayacağı görülmüştür.

Ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığının bu yeni dünyasında, kamusal finans kaynağı kullanan yayın kuruluşu olarak TRT doğal olarak, 3984 sayılı yasanın 4.maddesinde yer alan ilkeler doğrultusunda yayın yapacaktır. Ancak ulusal hayatımızın kamusal alanı içinde yer alan kamu hizmeti radyo ve televizyon yayıncılığının, çok önemli 3 ilkesi daha bulunmaktadır. Bunlar;

-Yayın hizmetlerini tüm topluma ulaştırmak: kamu sağlığı ve eğitim sistemleri, parklar, müzeler ve kütüphaneler gibi diğer pek çok kamusal alanda olduğu gibi, yaşı, cinsiyeti, ırkı, dini ne olursa olsun veya nerede yaşıyorsa yaşasın herkesin, yüksek kaliteli yayın hizmetlerine sahip olma hakkıdır.

-Hakkaniyet ve uygunluk: yüksek kaliteli yayın hizmetleri, kamusal bir mal olarak kollektif bir şekilde üretilmeyi gerektirdiği için tüm farklı kullanıcıların beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılayan söz konusu hizmetlerin, hakkaniyet ve uygunluk esası içinde gerçekleştirilmesi gerekir.

-Hesap verebilirlik: iki temel ilke doğal olarak bir üçüncü ilkeyi yani, hesap verebilir olmayı üretmiştir. Bu da tüm ulusa, söz konusu yayın kuruluşuna hesap sorma ve onun geleceğini yönlendirme ve performansını ölçme gücünü ve hakkını vermektedir.

Dolayısıyla ticari yayın kuruluşları için önemli olmayan bu üç temel ilkeyi esas alan bir kamu hizmeti yayın kuruluşunun, kamusal çıkarların bir yediemini veya kamu parasının vekilharcı olarak görev yapan bağımsız bir guvernörler kuruluna veya bir mütevelli heyetine sahip olması çok önemlidir.

Bu amaçla, Mevcut 2954 sayılı yasada, TRT Yönetim Kurulu'nun görevlerini tanımlayan 12.maddede yapılacak bir değişiklik ile TRT Yönetim Kurulu, günlük işleyiş ile ilgili kararlardan uzaklaşıp, BBC'deki Guvernörler Kurulu gibi, performansı değerlendiren, hedefleri ve politikaları onaylayan bir kurul olarak, Kurumun yarattığı kamusal değerin ölçme görevini de üstlenebilir.

Bu durumda Koordinasyon Kurulu'nun görevlerini tanımlayan ve Kurul üyelerini belirleyen 14.maddesinin de yeniden düzenlenerek, söz konusu kurulun Yönetim Kurulu'na strateji ve iş planları öneren ve onaylanan hedeflerin gerçekleştirilmesinden sorumlu olan bir İcra Kurulu'na dönüştürülmesi gerekmektedir.

Doğal olarak bu, TRT İcra Kurulu üyelerinin belirlenmesinde, görevleri ve çalışma usul ve esaslarının yeniden düzenlenmesinde ve İcra Kurulu üyesi olan ünite başkanlıklarına yapılan atamalarda, Yönetim Kurulu'nun çoğunluklu onayının alınmasını gerektirecektir.

Sonuç olarak, TRT Yönetim Kurulu, diğer kamu iktisadi kuruluşlarının yönetim kurulları gibi, Kurumun kâr eden bir kuruluş olması için çalışan bir Kurul değil, Kurumun sağladığı toplumsal yararların maksimize edilmesi için çalışan, TRT bünyesinde ancak TRT yönetiminin dışında bir kurul olacaktır. TRT'nin kamu tüzel kişisi olarak diğer iktisadi kamu kuruluşlarından ayrıldığı nokta da burasıdır.

TRT'nin siyasi erkten bağımsız ve içerik üretiminde ticari kaygılardan uzak, özerk, aynı zamanda hesap verebilir bir yayın kuruluşu olarak ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisindeki merkezi konumu yasal düzenlemeler ile güçlendirilecektir.

Politika No:2

Ülkemizde 16 milyon televizyon sahibi hane mevcut olup, bu hanelerden yaklaşık %32'sinde sayısal uydu alıcısı mevcuttur ve karasal vericilerden sayısal yayın konusunda alınan kararlar ile evlerdeki sayısal alıcılar artacaktır.

Yaklaşık 1,4 milyon hanede ADSL aboneliği olduğu ve servis sağlayıcı olan Türk Telekom'un IPTV çalışmaları göz önüne alındığında internet yayıncılığının (IPTV) Türkiye'de de güçlü bir potansiyelinin olduğu açıktır.

Telekomünikasyon sektöründeki serbestleşme, sektördeki rekabeti artırmıştır. Türk Telekom'un özelleştirilmesi ile ülkemizde radyo ve televizyon yayıncılığı sektörünü de etkileyecek yeni bir dönem başlamıştır. Bünyesinde yüksek hızda veri transferi, internet hizmetleri ve mültimedya dâhil birçok uygulamayı barındıran ve UMTS adıyla anılan 3.nesil telsiz iletişim sistemi ile bugün, Cep-TV alıcıları (DVB-H), karasal sayısal TV yayınlarını izlemek mümkündür..

Sonuç olarak, tüketicinin seçenekleri çoğalmıştır ve çok geniş kapsamlı içerik çeşitlerine pek çok farklı iletişim ortamları üzerinden ulaşılması mümkün olabilmektedir.

Gelişen yayıncılık teknolojisi ve telekomünikasyon ile bilgi teknolojileri endüstrisi arasındaki yakınsama göz önüne alınarak etkin rekabet ortamında kamu yayın hizmetinin, izleyici ve dinleyiciye seçme hakkı tanıyacak şekilde tüm yurt sathına kaliteli bir şekilde ve toplumun farklı kesimlerinin beklentilerine cevap verecek nitelikteki içerliklerle ulaştırılması temin edilecektir.

Politika No:3

Sayısal teknolojinin ortaya çıkışıyla birlikte artan televizyon kanalı sayıları tüm dünyada içerik üretimlerine olan ihtiyacı artırmıştır. Büyük bir ekonomik gücü elinde bulunduran ABD çok uluslu firmaları dünya pazarını ele geçirmiştir. Avrupa'daki özel televizyonların en ucuz maliyetle en fazla izleyiciye ulaşma istekleri de bunda etkili olmuştur. Kendi ulusal pazarında maliyetini fazlasıyla çıkaran ve kar eden Amerikan ürünleri çok ucuz fiyatlarla Avrupa pazarına girmişler ve egemen olmuşlardır ve bu durum Avrupa kültürünün tek tipleşmesi tehlikesini getirmiştir.

Kültürel farklılığın korunması hedefinde olan Avrupa Birliği bu durum karşısında önlemler almak adına çeşitli düzenlemeler getirmiştir. Bunun sonucunda Sınır Tanımayan Televizyon Yönergesinin 1-9 maddelerinde televizyon programların yapımı ve dağıtımları ile ilgili hükümler ve kotalar getirmiştir. Yönergenin 4. maddesi, haber, spor yayınları, yarışmalar, reklamlar, tele alışveriş ve teletekst yayınları dışında bulunan yayın zamanlarının çoğunu (%50) Avrupa yapımlarına ayıracaklarını, bu orana aşamalı olarak ve uygun ölçütler

çerçevesinde ulaşacaklarını, 5. madde de ise yayın sürelerinin ve program bütçelerinin %10'nun bağımsız yapımcıların ürettiği Avrupa yapımlarına ayrılması gerektiğini bildirmiştir.

Uluslararası yayıncılık pazarına ihraç edilebilecek nitelikte program ve formatlar üreterek ulusal görsel-işitsel endüstrimizin güçlü bir konuma sahip olabilmesi temin edilecektir..

Politika No:4

Ülkemizde radyo ve televizyon yayın bantlarında gerekli frekans planlamalarını yapmak üzere, 3984 sayılı yasa da tadilat yapan 4756 sayılı yasa ile Telekomünikasyon Kurumu görevlendirilmiştir. Bu Kurumumuz gerekli teknik çalışmaları yaptıktan sonra, ulusal, bölgesel ve yerel bazda tahsis edilebilecek frekansları da işaret ederek onay için HYK'na gönderdikten sonra alınacak onayla birlikte RTÜK'de yine aynı kanun gereğince bazı Kurumlara tahsisleri yaptıktan sonra geriye kalan frekansları özel yayıncılara tahsis etmesi gerekmektedir.

Gerek analog gerekse de sayısal yayınların sağlıklı gerçekleştirilebilmesi için, ilgili Kurumlar bazında eşgüdümün sağlanması, bunun için öncelikle iş modellerinin ortaya konulmasından sonra paralel çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. İlk aşamada; HYK, TK, RTÜK, HGM, TRT gibi kurumlarımız yanında yayınların izleyiciye erişimi noktasında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, TSE, Rekabet Kurumu gibi kurumlarımızın koordinasyonuna ihtiyaç duyulmaktadır.

Yayıncılık teknolojilerinde ve iş modellerindeki gelişmelere paralel olarak, gerekli teknolojik dönüşüm, tüm paydaşların eşgüdümü içerisinde ve rasyonel bir sürede gerçekleştirilecektir.

4.3 Temel Amaç ve Politikalara Dönük Öncelikler ve Tedbirler

Politika No:1	**Öncelikler ve Tedbirler**
TRT'nin siyasi erkten bağımsız ve içerik üretiminde ticari kaygılardan uzak, özerk, aynı zamanda hesap verebilir bir yayın kuruluşu olarak ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisindeki merkezi konumu yasal düzenlemeler ile güçlendirilecektir.	TRT, verimli faaliyet göstermeli ve dolaylı da olsa halkın sağladığı finansman kaynağını kullanarak sağladığı yararın ölçülebilir olmasını temin etmelidir. Bu temel hedefin gerçekleştirilmesi için, her şeyden önce TRT'nin mevcut organizasyonel yapısının, sadece stratejik hedeflerin belirlendiği ve üretim süreçleri içerisinde yer almayan ünitelerden oluşan bir "Kurumsal Merkez" ile üretim süreçleri içerisinde işlevlerine göre ayrılmış ve performans ölçümlerinin yapılabileceği iş birimlerinin oluşturduğu yeni bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bu organizasyonel yapı ve bu yapı üzerinde kurulacak yeni üretim modeli, maliyetlerin ortaya çıkmasını sağlayarak, sağlıklı bir performans ölçümünü mümkün kılacak ve bu yolla Kurumun verimliliğini ve etkinliğini artıracak bir rol oynayacaktır. 2954 sayılı kanunun, "Başarılı bir gelecek için değişim programı"nda öngörülen organizasyonel yapının ve yeni üretim modelinin hayata geçirilmesine izin verecek şekilde yenilenmesi ve Kurumun, "Radyo televizyon yayıncılığı işkoluna" uygun insan kaynaklarına ve teşkilat yapısına kavuşturulması bir mecburiyettir.

	Kurumun finansman kaynağının, yapılacak yeni yasal düzenleme ile tamamen reklâm gelirlerine dayanmayan, siyasi erkten bağımsız ve ticari etkilenmelere karşı TRT'nin bağımsızlığını da garanti altına alabilecek, rekabetçi bir pazarda yaşayabilmesini mümkün kılacak ve kamu hizmeti mecburiyetlerinin yerine getirilmesine izin verecek, ancak bugünkü haliyle elektrik enerjisi kullanımına ve görsel ve işitsel cihazların satışına bağlı bir "tüketim vergisi" olarak değil, doğrudan veya dolaylı bir "maktu vergi" olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Politika No:2	**Öncelikler ve Tedbirler**
Gelişen yayıncılık teknolojisi ve telekomünikasyon ile bilgi teknolojileri endüstrisi arasındaki yakınsama göz önüne alınarak etkin rekabet ortamında kamu yayın hizmetinin; izleyici ve	TRT'nin karasal vericilerden sayısal yayınlara dönüşüm konusunda HYK'nın 29 Mart ve 7 Ekim 2005 tarihlerinde aldığı kararlar çerçevesinde "sayısala dönüşüm master planı" hazırlaması gerekecektir. Bu dönüşüm kapsamında eski teknoloji genlik modülasyonlu radyo vericileri ile dönüşüm sürecinde yayınların kesintiye uğramaması için karasal analog TV vericilerinin de işletmelerinin sağlıklı yapılması gerekmektedir.

Politika No:2	Öncelikler ve Tedbirler
dinleyiciye seçme hakkı tanıyacak şekilde tüm yurt sathına kaliteli bir şekilde ve toplumun farklı kesimlerinin beklentilerine cevap verecek nitelikteki içeriklerle ulaştırılması temin edilecektir.	Radyo yayınlarında vericilerden analogdan sayısala geçişin daha uzun yıllar alacağı dikkate alınarak, eski teknoloji özellikle yüksek güçlü genlik modülasyonlu radyo vericilerinin gerek daha kaliteli yayın yapmak, gerekse de yedek malzeme harcamaları ile elektrik sarfiyatında tasarruf sağlamak amacıyla bir program dahilinde yenileri ile değiştirilmesi çalışmalarına devam edilecektir. Analog FM radyo yayıncılığının sayısala dönüşümünün daha uzun yıllar alacağından ve bu aşamada henüz sayısal yayına geçilmesi konusunda karar alınmamış olduğundan, eskiyen analog FM vericiler yeni nesil vericilerle değiştirilecektir.
	Analog televizyon yayınları devam ederken, sayısal televizyon yayınlarına başlanması konusunda kabul edilmiş geçiş takvimi TRT'ye belirli sorumluluklar yüklediği gibi, önemli bir yatırım ihtiyacını da ortaya çıkarmaktadır. TRT'nin bu dönüşümü gerçekleştirilebilmesi için (TRT'ce yaklaşık 100 Milyon Euro olarak hesaplanmıştır) yatırımla orantılı olarak yıllara sari gerekli kaynak tahsisatı sağlanacaktır.
	Sayısal TV yayınlarına geçiş öncesi ve sonrasında ihtiyaç duyulacak set üstü kutuların ve IdTV'lerin (sayısal TV yayınlarını almaya uygun alıcılar) standartlarının belirlenerek ulusal kaynaklarla üretimi ve katma değer yaratacak şekilde planlamaların yapılması, üreticilerin zamanında üretim ve yatırım planlamaları yapmalarına imkan tanınması bakımından olduğu kadar pazar paylarının yurt içinde ve dışında artırılması ve set üstü kutuların karşılanabilir fiyatlarla sağlanması yönünde tedbirler alınacaktır,

Politika No:2	**Öncelikler ve Tedbirler**
	Sayısal TV yayınlarına sağlıklı geçiş için analog ortamın düzenlenmesi, frekansların tahsis edilmesi, tahsis aşamasında sayısal TV yayınları için ayrılacak bant/kanallardan sayısal TV yayınlarının yapılarak geçiş döneminde analog/sayısal yayınların bir arada birbirlerini bozmadan yayın yapılması ve nihayet tamamen sayısal yayın ortamı için ihale ile frekans tahsislerinin yapılarak lisanslar çerçevesinde dönüşüm tamamlanacaktır.
	Yeni gelişen teknolojilerden de faydalanarak, toplumun farklı kesimlerinin beklentilerine cevap verecek nitelikte, programların çeşitlendirilmesi ve içerik yönünden zenginleştirilmesi sağlanacaktır.

Politika No:3	Öncelikler ve Tedbirler
Uluslararası yayıncılık pazarına ihraç edilebilecek nitelikte program ve formatlar üreterek ulusal görsel-işitsel endüstrimizin güçlü bir konuma sahip olması temin edilecektir.	Yerli ve yabancı kaynaklı televizyon programları yapımı ve dağıtımlarına ilişkin kotalar geliştirilecek ve bu yolla dış yapımların yarattığı kültür emperyalizmi tehdidinin önüne geçilecektir.
	Bağımsız içerik üreticilerinin gerek nitelikli gerekse de miktar olarak yeterli yerli televizyon programları üretmeleri hususunda teşvik mekanizmaları geliştirilecektir. Bu organizasyonel yapı ve bu yapı üzerinde kurulacak yeni üretim modeli, maliyetlerin ortaya çıkmasını sağlayarak, sağlıklı bir performans ölçümünü mümkün kılacak ve bu yolla Kurumun verimliliğini ve etkinliğini artıracak bir rol oynayacaktır.

Politika No:4	Öncelikler ve Tedbirler
Yayıncılık teknolojilerinde ve iş modellerindeki gelişmelere paralel olarak, gerekli teknolojik dönüşüm, tüm paydaşların eşgüdümü içerisinde ve rasyonel bir sürede gerçekleştirilecektir.	İlgili kanunlar sayısal yayıncılığı ve bu sektöre yakınsayan sektörlerdeki hizmetleri de içerecek şekilde revize edilecektir,
	HYK'nun 29 Mart ve 7 Ekim 2005 tarihlerinde sayısal televizyon yayıncılığına geçişle ilgili aldığı kararlar çerçevesinde, öncelikle deneme yayınlarından elde edilen veriler ve ITU RRC 06 konferansının sonuç bildirgesindeki teknik parametreler göz önünde bulundurularak Türkiye Ulusal Sayısal Frekans Planı revize edilecektir,
	Revize Planının HYK'nda onayından sonra 3984 sayılı Kanunda belirtilen kurumlara tahsisler yapıldıktan sonra geriye kalan frekanslar ulusal, bölgesel ve yerel bazda özel kanallara tahsis edilecektir,
	Sayısal yayına geçiş sürecinin öncelikle tüm unsurları ile birlikte modellenmesi ve ilgili süreçlerinin tanımlanması, ilgili tüm kurumlarda gerekli farkındalığın yaratılması amacıyla tüm tarafların katılımıyla "Türkiye Sayısal Yayın Platformu" oluşturulacaktır (HDTV, sıkıştırma tekniği gibi özelliği ve etkinliği olan konularda bütün alternatifleri ile fizibilite çalışmaları yapılarak).
	Radyo ve televizyon kuruluşlarının verici hizmetlerinin tek elden ya da ortak kurulup-işletilmesine dair yapılabilirlik ekonomik ve hukuki yönleriyle araştırılacaktır.

5. UYGULAMA STRATEJİLERİ

5.1 Mevzuat Düzenlemeleri

Radyo ve televizyon yayıncılığı, telekomünikasyon ve bilgi teknolojileri arasındaki teknolojik duvarların ortadan kalkması, üç ayrı endüstrinin buluşması sonucunu doğurmuştur. Günümüzde evdeki geleneksel seyirciye ve/veya tüketiciye, sadece radyo ve televizyon kuruluşları değil, telekomünikasyon, veri hizmetleri, dağıtım şirketleri ve bankalar da ürün taşımaktadırlar.

Genişband televizyon yayıncılığı, bugün artık televizyon kanallarının evdeki tüketiciye ulaştırılmasında muhtemel ve güçlü bir alternatif olarak görülmektedir. Uydu, kablo ve karasal dağıtım sistemlerini kullanan sayısal yayın hizmetlerinde gelişme devam ederken, Telekomünikasyon ağlarının bir parçası olan Genişband şebekeler, sayısal televizyon hizmetlerinin dağıtımını yapabilen dördüncü bir platform haline gelmiştir.

Dağıtım şebekelerindeki bu teknolojik yakınsamayı dikkate alan Avrupa Birliği, 2002 yılında Bölüm 3.1.4 de detaylı olarak açıklanan "Elektronik İletişim Ağları ve Hizmetleri için Yasal Çerçeve" Direktifini kabul etmiş ve söz konusu Direktifin 2003 yılı itibariyle üye devletlerin ulusal yasalarına taşınmasını istemiştir.

Teknolojilerdeki yakınsamaya cevap olarak hazırlanan ve "Çerçeve Direktif" olarak da anılan direktif elektronik iletişim hizmetlerinde kullanılan sabit ve mobil telekomünikasyon ağlarını, kablo veya uydu televizyon ağlarını ve elektrik şebekelerini kapsamaktadır.

Sonuç olarak ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığını düzenleyen 3984 sayılı yasa ile telekomünikasyon sektörünü düzenleyen 406 sayılı yasanın yukarıda belirtilen durum karşısında yeniden ele alınması gerekmektedir.

Diğer yandan, teknolojideki bu gelişmeler karşısında Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun da bu yeni unsurların kendi mevcut hizmetlerine entegre edebilmek için stratejik pozisyonunu ve stratejilerini belirlemek ihtiyacı içinde olması gerekmektedir.

Ancak her şeyden önce, TRT'nin Kamu Hizmeti Yayıncılığını radyo ve televizyon yayıncılığının bu yeni dünyasında Anayasa'da öngörülen çizgide yürütebilmesi için Avrupalı diğer kamu yayın kuruluşlarında olduğu gibi, güvenli, sürekli ve sektördeki işlevini gerçekleştirmede ve özellikle sayısal yayına geçiş dönemi için yeterli olabilecek bir finansman kaynağına kavuşturulması gerekmektedir.

Bu sebeplerden dolayı, 1983'lerden kalan "tekelci zihniyetin ürünü" mevcut kanunların tümden yenilenmesi en uygun yöntem olacaktır.

5.2 Kurumsal Düzenlemeler

Yukarıda 4.3 bölümünde detaylı olarak verildiği üzere, TRT'nin yeniden yapılandırılması faaliyetlerinde hedef bir sürenin belirlenerek çalışmaların yürütülerek; TRT'nin siyasi erkten bağımsız ve içerik üretiminde ticari kaygılardan uzak, özerk, aynı zamanda hesap verebilir bir yayın kuruluşu olarak ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisindeki merkezi konumu yasal düzenlemeler ile güçlendirilmesi gerekmektedir.

Bu arada, 3984 sayılı yasanın, AB'nin aldığı tavsiye kararları doğrultusunda, AB Müktesebatına uygun olarak değiştirilmesi yönünde başlatılan çalışmaların sonuçlandırılması gerekmektedir.

5.3 Mali Kaynaklar

TRT'nin özerklik ve yayında tarafsızlık kriterlerine göre kamu yayıncılığı faaliyetlerini sürdürmesi için finansman ihtiyacının; uzun ve orta vadeli kaynak-yatırım ve kaynak-harcama imkanları ile personel ve girdilerde yapılabilecek tasarruf imkanlarını belirleyecek bir Master Planı hazırlanarak kurumun mali, ekonomik ve teknik imkan altyapısının bir bütün olarak değerlendirilmesi, yasal düzenleme ile gelişmiş ülkelerin kamu yayın kuruluşlarında olduğu gibi uzun yıllar değişkenlik göstermeyecek istikrarlı bir kamusal kaynağa kavuşturulması, kaynağın özerkliğe uygun ve zarardan kurtaracak boyutta olması, Devlet politikası gereği sürdürülen kamu yayın hizmetlerine ait mali yükün karşılanması yanında özel görevler için yayınının devamlılığını sağlayacak ek finansman ihtiyaçlarının karşılanması (yurt dışına yapılan yayınlar için gerekli harcamalar, sayısal dönüşüm harcamaları gibi) gerekmektedir.

TRT'nin finansman kaynağının, yapılacak yeni yasal düzenleme ile tamamen reklâm gelirlerine dayanmayan, siyasi erkten bağımsız ve ticari etkilenmelere karşı TRT'nin bağımsızlığını da garanti altına alabilecek, rekabetçi bir pazarda yaşayabilmesini mümkün kılacak ve kamu hizmeti mecburiyetlerinin yerine getirilmesine izin verecek, ancak bugünkü haliyle elektrik enerjisi kullanımına ve görsel ve işitsel cihazların satışına bağlı bir "tüketim vergisi" olarak değil, doğrudan veya dolaylı bir "maktu vergi" olarak belirlenmesi gerekmektedir.

TRT'nin sayısal yayına geçiş sürecinde yapacağı yatırımlar ile geçiş sürecinde muhafaza edilecek analog yayınlara ait vericilerden kaynaklanacak işletme giderlerinin birlikte değerlendirilmesi sonucu, sayısal yayın yatırımlarına başlanması ile analog yayınlara son verilecek tarihe kadar (2014 olarak öngörülmüştür) gerek yatırım gerekse analog/sayısal verici işletme maliyetlerinin getireceği mali yükün hesaplanmasından sonra yıllara sari olarak yeterli ödeneğin tahsis edilmesi gerekmektedir.

Bu arada, RTÜK tarafından frekans ihalelerinin yapılması ile birlikte halen reklamdan aldığı paylara ilaveten, yıllık frekans kira bedelleri yoluyla önemli miktarlara varan kaynakların tahsil edilerek kamuya kaynak temin edilmesi gerekmektedir. Gerek analog gerekse de sayısal yayın için RTÜK'nun frekans ihaleleri sonucu elde edeceği kaynaklar, kamu için önemli kazanımlar olacaktır.

5.4 İnsan Kaynakları

TRT, yayıncılık sektörünün çok uzun yıllar okulu olarak kabul edilmiştir. Ancak zaman içinde sektör kendi personelini yetiştirmiştir. Bugün için Ülkemizdeki yayıncı sayısı göz önünde bulundurulduğunda onbinler seviyesinde yetişmiş sektör çalışanından söz edilebilir. Ülkemizdeki mevcut İletişim Fakülteleri ve bunların önemli bir bölümündeki Sinema ve Televizyon Bölümleri yanında KKTC ve diğer yurt dışı benzer eğitim kurumlarında okuyan ya da mezunlarla birlikte konu değerlendirildiğinde, çok büyük bir potansiyelin varlığı kuşkusuzdur.

1990 Yılından bu yana yayıncılık alanında Ülkemizde var olan ikili sistemin (kamu-özel yayıncılık) ilk yıllarında özel sektör ağırlıklı olarak yetişmiş işgücü ihtiyacını TRT'den karşılamıştır. Ancak aradan geçen sürede kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere personel yetiştirmiş ve bugün itibariyle çok iyi yetişmiş bir sektör işgücü oluşmuştur.

Sayısal yayıncılık yanında bağımsız içerik üreticilerinin de desteklenmesi ve teşvik edilmesi ile birlikte var olan potansiyelin bu kanallara yönlendirilmesi durumunda eğitimli aynı zamanda tecrübeli bir sektör çalışan kitlesi yaratılmış olacaktır.

6. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

6.1 Temel Amaç ve Politikalar ile Öncelik ve Tedbirlerin Gelişme Eksenleri Bazında Tasnifi (Matris Şeklinde)

	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonomide Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklılıklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaştırılması	Fiziki Altyapının İyileştirilmesi
TRT'nin siyasi erkten bağımsız ve içerik üretiminde ticari kaygılardan uzak, özerk, aynı zamanda hesap verebilir bir yayın kuruluşu olarak ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisindeki merkezi konumu yasal düzenlemeler ile güçlendirilecektir. *1.TRT, verimli şekilde faaliyet gösterecek ve kamusal kaynakları kullanarak sağladığı yararın ölçülebilir olmasını temin edecektir..* *2.Kurumun finansman kaynağı, yapılacak yeni yasal düzenleme ile tamamen reklâm gelirlerine dayanmayan, siyasi erkten bağımsız ve ticari etkilenmelere karşı TRT'nin bağımsızlığını da garanti altına alabilecek, rekabetçi bir pazarda yaşayabilmesini mümkün kılacak ve kamu hizmeti mecburiyetlerinin yerine getirilmesine izin verecek, ancak bugünkü haliyle elektrik enerjisi kullanımına ve görsel ve işitsel cihazların satışına bağlı bir "tüketim vergisi" olarak değil, doğrudan veya dolaylı bir "**maktu vergi**" olarak belirlenecektir.*	-----	TRT'nin verimli bir işletme olarak sektörde yer alması rekabet gücünü artıracağı gibi, sektördeki diğer oyuncuların da kendi aralarındaki rekabetine olumlu katkı sağlayacaktır. Kendi içinde rekabetçi ve yenilikçi bir yayıncılık sektörü, uluslar arası rekabette de avantaj kazanacaktır.	Artan rekabet ortamı ile nitelikli elemana olan ihtiyaç artacaktır. TRT, piyasa ortamında risk olabilecek programlar üreterek sektördeki insan kaynağının yaratıcılığını geliştirerek kalitesini artıracaktır.	Etkin ve verimli çalışarak ve toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yayın yaparak sosyal içermenin güçlendirilmesi sağlanacaktır.	Yerel, ulusal ve evrensel kültürü yaymada; kitlelere bilimin verilerini ulaştırmada; onları bir uygarlık değeri olan etik, estetik ölçüler içerisinde eğitme, öğretme ve eğlendirmede; bireylere kişi, vatandaş olma bilinci ile birlikte "dünya insanı olma" bilincini kazandırmada etkin rol oynayacaktır.	Kamusal finans kaynağı kullanan TRT'nin, kendisini finanse eden kamuya hesap verebilir duruma gelmesi, kamuya iyi bir örnek teşkil edecektir. Yaratacağı toplumsal münazaralarla TRT, kamunun istek ve beklentilerine kamu yönetimine ulaştırabilecektir.	Finansman yönünden sağlıklı yapıya kavuşturulacak TRT, bu yolla aynı zamanda üretim ve iletim ortamlarındaki fiziki altyapılarını iyileştirecektir

	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonomide Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklılıklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaştırılması	Fiziki Altyapının İyileştirilmesi
Gelişen yayıncılık teknolojisi ile bilgi ve iletişim teknolojileri endüstrisi arasındaki yakınsama göz önüne alınarak; etkin rekabet ortamında kamu yayın hizmetinin; izleyici ve dinleyiciye seçme hakkı tanıyacak şekilde tüm yurt sathına kaliteli bir şekilde ve toplumun farklı kesimlerinin beklentilerine cevap verecek nitelikteki içeriklerle ulaştırılması temin edilecektir. 1. *Radyo yayınlarında vericilerde analogdan sayısala geçişin daha uzun yıllar alacağı dikkate alınarak, eski teknoloji özellikle yüksek güçlü genlik modülasyonlu radyo vericilerinin gerek daha kaliteli yayın yapmak, gerekse de yedek malzeme harcamaları ile elektrik sarfiyatında tasarruf sağlamak amacıyla belirli bir program dahilinde bu vericilerin yenileri ile değiştirilmesi çalışmalarına devam edilecektir.* 2. *Analog FM radyo yayıncılığının sayısala dönüşümü daha uzun yıllar alacağından ve bu aşamada henüz sayısal yayına geçilmesi konusunda karar alınmamış olduğundan, eskiyen analog FM vericiler yeni nesil vericilerle değiştirilecektir.* 3. *Analog televizyon yayınları devam ederken, sayısal televizyon yayınlarına başlanması konusunda kabul edilmiş geçiş takvimi TRT'ye belirli sorumluluklar yüklediği gibi, önemli bir yatırım ihtiyacını da ortaya çıkarmaktadır. TRT'nin*	Yeni yapılacak yatırımlar ve yaratılacak yeni istihdamlarla, büyümeye katkı sağlanacaktır.	TRT, yapacağı teknolojik yatırımlarla, sektörü yönlendireceğinden ve geliştireceğinden, topyekün yayıncılık sektörünün tüm hizmet sağlayıcılarla birlikte rekabet gücünü artıracaktır.	Yeni yayın teknolojilerinin adapte edilmesi ile birlikte sektörün topyekün insan kaynağı da buna paralel olarak gelişecektir. Bilgiye erişim imkanı çeşitlenecek ve kolaylaşacaktır.	Coğrafi olarak Ülkenin bütün bölgelerine kaliteli yayın hizmeti götürülecek, toplumun farklı kesimlerinin beklentileri çeşitli, kaliteli ve etkileşimli programlarla karşılanacak, bu sayede sosyal içerme güçlendirilecektir.	Coğrafi gelişmişlik farklılıkları gözetilmeksizin, toplumun tüm kesimlerinin yeni yayın teknolojileri kullanılarak kaliteli ve çeşitli içeriklere erişimi sağlanacaktır. Böylelikle bölgeler arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıkların önüne geçilmeye çalışılacaktır.	Yeni teknolojilerin sağladığı geri dönüş imkanları sayesinde, kamu yönetimleri kendilerini daha iyi değerlendirebilecekler ve toplumun beklentilerini daha iyi karşılayabileceklerdir.	Daha kaliteli ve daha fazla sayıda yayının, gerek yenilenmiş altyapı gerekse de kıt kaynak olan frekans spektrumunun daha verimli kullanımı sayesinde izleyicilere ulaştırılması sağlanmış olacaktır. Radyo ve televizyon yayınları, alıcılara ileri teknoloji transmisyon ortamlarından iletilirken kalite artırılacak ve eski teknolojiye yapılan işletme harcamalarından da tasarruf

	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonomide Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklılıklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaştırılması	Fiziki Altyapının İyileştirilmesi
bu dönüşümü gerçekleştirilebilmesi için (TRT'ce yaklaşık 100 Milyon Euro olarak hesaplanmıştır) yatırımla orantılı olarak yıllara sari gerekli kaynak tahsisatı sağlanacaktır. 4. *Sayısal TV yayınlarına geçiş öncesi ve sonrasında ihtiyaç duyulacak set üstü kutuların ve IdTV'lerin (sayısal TV yayınlarını almaya uygun alıcılar) standartlarının belirlenerek ulusal kaynaklarla üretimi ve katma değer yaratacak şekilde planlamaların yapılması, üreticilerin zamanında üretim ve yatırım planlamaları yapmalarına imkan tanınması bakımından olduğu kadar pazar paylarının yurt içinde ve dışında artırılması ve set üstü kutuların karşılanabilir fiyatlarla sağlanması yönünde tedbirler alınacaktır,* 5. *Sayısal TV yayınlarına sağlıklı geçiş için analog ortamın düzenlenmesi, frekansların tahsis edilmesi, tahsis aşamasında sayısal TV yayınları için ayrılacak bant/kanallardan sayısal TV yayınlarının yapılarak geçiş döneminde analog/sayısal yayınların bir arada birbirlerini bozmadan yayın yapılması ve nihayet tamamen sayısal yayın ortamı için ihale ile frekans tahsislerinin yapılması ile lisanslar çerçevesinde dönüşüm tamamlanacaktır.* 6. *Yeni gelişen teknolojilerden de faydalanarak, toplumun farklı kesimlerinin beklentilerine cevap*							sağlanmış olacaktır.

	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonomide Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklılıklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaştırılması	Fiziki Altyapının İyileştirilmesi
verecek nitelikte, programların çeşitlendirilmesi ve içerik yönünden zenginleştirilmesi sağlanacaktır.							
Uluslararası yayıncılık pazarına ihraç edilebilecek nitelikte program ve formatlar üreterek ulusal görsel-işitsel endüstrimizin güçlü bir konuma sahip olması temin edilecektir. 1. *Yerli ve yabancı kaynaklı televizyon programları yapımı ve dağıtımlarına ilişkin kotalar geliştirilecek ve bu yolla dış yapımların yarattığı kültür emperyalizm tehdidinin önüne geçilecektir.* 2. *Bağımsız içerik üreticilerinin gerek nitelikli gerekse de miktar olarak yeterli yerli televizyon programları üretmeleri hususunda teşvik mekanizmaları geliştirilecektir.*	---	Geliştirilecek nitelikli yapım ve yeni formatlarla sektörün yapısı ve rekabet gücü ulusal ve uluslar arası anlamda güçlendirilecektir.	Yeni yapım teknolojilerinin adapte edilmesi ve yaratıcılığın teşvik edilmesi ile birlikte sektörde yeni ve farklı becerilere sahip işgücü imkanı ve kaynağı yaratılacaktır.	Yerli yapımların artırılması yönünde konulacak kotalar sayesinde dilimizin ve kültürümüzün korunması, geliştirilmesi ve genç kuşaklara taşınması sağlanacak, toplumun farklı kesimleri sosyal açıdan yakınlaştırılarak müşterekleri artırılacaktır.	---	---	Yayıncılık endüstrisinin ihtiyaç duyacağı altyapılar (film platoları, efekt-grafik sistemleri gibi) oluşturulacak ve güçlendirilecektir

	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonomide Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklılıklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaştırılması	Fiziki Altyapının İyileştirilmesi
Yayıncılık teknolojilerinde ve iş modellerindeki gelişmelere paralel olarak, gerekli teknolojik dönüşüm, tüm paydaşların eşgüdümü içerisinde ve *rasyonel bir sürede gerçekleştirilecektir.* 1. *İlgili kanunlar sayısal yayıncılığı ve bu sektöre yakınsayan sektörlerdeki hizmetleri de içerecek şekilde revize edilecektir.* 2. *HYK'nun 29 Mart ve 7 Ekim 2005 tarihlerinde sayısal televizyon yayıncılığına geçişle ilgili aldığı kararlar çerçevesinde, öncelikle deneme yayınlarından elde edilen veriler ve ITU RRC 06 konferansının sonuç bildirgesindeki teknik parametreler göz önünde bulundurularak Türkiye Ulusal Sayısal Frekans Planı revize edilecektir,* 3. *Revize Planının HYK'nda onayından sonra 3984 sayılı kanunda belirtilen kurumlara tahsisler yapıldıktan sonra geriye kalan frekanslar ulusal, bölgesel ve yerel bazda özel kanallara tahsis edilecektir,* 4. *Sayısal yayına geçiş sürecinin öncelikle tüm unsurları ile birlikte modellenmesi ve ilgili süreçlerinin tanımlanması ve ilgili tüm kurumlarda gerekli farkındalığın yaratılması amacıyla tüm tarafların katılımıyla "Türkiye Sayısal Yayın Platformu" oluşturulacaktır (HDTV, sıkıştırma tekniği gibi özelliği ve*	---	Dönüşümün doğru zamanda ve eşgüdüm içinde tüm aktörleri hazırlayarak gerçekleştirilmesi sektörün rekabet gücünü artacaktır.	---	---	---	---	Sözkonusu dönüşümün tamamlanması ile transmisyon, verici gibi altyapılar geliştirilirken aynı zamanda mevcut altyapının da daha etkin kullanılması sağlanabilecektir.

	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonomide Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklılıklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaştırılması	Fiziki Altyapının İyileştirilmesi
etkinliği olan konularda bütün alternatifleri ile fizibilite çalışmaları yapılarak). *5. Radyo ve televizyon kuruluşlarının verici hizmetlerinin tek elden ya da ortak kurulup-işletilmesine dair yapılabilirlik ekonomik ve hukuki yönleriyle araştırılacaktır.*							

6.2 Dokuzuncu Kalkınma Planı Açısından Temel Yansımalar

Bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün bir alt kolu olarak düşünülen ülkemiz radyo ve televizyon yayıncılığı sektörü izlediği tarihsel gelişim sonucunda bugün yeni bir endüstri, bağımsız bir yatırım alanı, rekabetin çok yüksek düzeyde yaşandığı bir "pazar" olarak biçimlenmiştir.

Son 15 yıldır tüketici egemenliğinin hâkim olduğu ve serbest piyasa kurallarının uygulandığı bu pazarı düzenleyecek olan yasal mevzuat ise, 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanununda olduğu gibi, yenilenememiş ve çıkarılan yeni yasalar da, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun ve söz konusu Kanunun pek çok maddesini değiştiren 4756 sayılı Kanunda olduğu gibi, yayın teknolojisindeki hızlı gelişmeler karşısında yetersiz kalmıştır.

Ülkemizde sayısal uydu ve sayısal kablo yayınları, 1999 yılında hazırlanan "Sayısal Yayıncılığa Geçiş Konsepti" ile başlamıştır. Karasal sayısal yayının başlatılmasına, geçiş sürecine ve nihayet analog yayınların sonlandırılmasına ilişkin bir uygulama planı ise Haberleşme Yüksek Kurulu tarafından , 29 Mart ve 7 Ekim 2005 tarihlerinde alınan kararlar çerçevesinde belirlenmiştir.

Buna göre 2006 yılında Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde deneme yayınları yapıldıktan sonra düzenli yayınlara, özel kanalların da katılımı ile, geçilecek ve 2014 yılında Ülkemizde karasal vericilerden yapılan analog TV yayınlarına son verilecektir.

Analog yayınların sonlandırılarak karasal sayısal yayıncılığa geçilmesiyle hem kıt bir kaynak olan frekans spektrumunun etkin bir şekilde kullanılması sağlanacak, hem de yayınların daha kaliteli ve etkileşimli olarak son kullanıcıya ulaştırılması mümkün olacaktır. Frekans spektrumunun daha etkin kullanılmasıyla, diğer telekomünikasyon hizmetleri için fırsat yaratılacaktır. Ayrıca, yayıncılık endüstrisinin değer zincirinde farklı katma değerli faaliyetler yaratılabilecek ve sektörde yeni yatırımlar ve istihdam olanakları mümkün kılınacaktır.

Haberleşme Yüksek Kurulu Kararlarında karasal vericilerden sayısal radyo yayınına (T-DAB) ilişkin bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle Ülkemizde sayısal radyo yayınlarına geçişle ilgili bir takvim ya da uygulama planı da bu aşamada mevcut değildir.

Diğer yandan radyo ve televizyon yayıncılığı endüstrisindeki teknolojik gelişmeler devam etmektedir. Bir yandan uydu, kablo ve karasal dağıtım sistemlerini kullanan sayısal yayın hizmetlerindeki gelişmeler sürerken, diğer yandan telekomünikasyon ağlarının bir parçası olan ses ve veri iletişiminde kullanılan "Genişband Şebekeler" günümüzde sayısal televizyon hizmetlerinin de dağıtımını yapabilen dördüncü bir platform haline gelmiştir. "Genişband televizyon yayıncılığı", bugün artık televizyon kanallarının evdeki tüketiciye ulaştırılmasında muhtemel ve güçlü bir alternatif olarak görülmektedir.

Tüm bu gelişmeler, tüketicinin seçeneklerini çoğaltacak ve seyircinin geniş kapsamlı içerik çeşitlerine pek çok farklı iletişim ortamları üzerinden ulaşmasını mümkün kılacaktır. Tüketici ve/veya seyirci istediği hizmete, kendine en uygun olan zaman dilimi içerisinde erişebilecek ve iki yönlü iletişimin etkileşimli olarak kullanılmasının imkanlarından yararlanabilecektir.

Doğal olarak bu durum, televizyon programlarına piyasada arz edilen "özel mal" olma niteliği kazandıracak ve abonelik yöntemiyle gerçekleştirilen hizmetlerin artmasını sağlayacaktır.

Bu da izleyici kitlesinin giderek parçalanmasına ve toplumda ücret ödeyerek, demokratik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilen ve bilgiye erişebilen "varsıllar" ile bu ücreti ödeyemediği için bunlardan yoksun kalan "yoksullar" olarak iki ayrı kesimin oluşmasına neden olacaktır.

Ancak radyo ve televizyon yayıncılığının, "kültürel kimliği şekillendirici" bir rolü de bulunmaktadır ve bu nedenle de başka hiçbir endüstriye benzememektedir ve üretimi de doğası gereği özeldir ve diğer endüstrilerde olduğu gibi pazarda satılan ürünler üretmez.

Bu bakış açısına göre, tüketici egemenliğinin hâkim olduğu bir radyo ve televizyon yayıncılığı sektöründe piyasaya arz edilenin, hem bireysel tercihleri, hem de geniş sosyal amaçları karşılaması için özel ve kamu ayrımı yapmadan, sektördeki tüm yayıncıların görevlerini hangi düzeyde yerine getirebildiğinin ölçülebilmesi ve sektörde üretilen kamusal yararın değerlendirilmesi gerekmektedir.

TRT, kullandığı kamusal finans kaynağı ile ticari bir pazar için risk olabilecek yüksek bütçeli programlar üreterek, bir yandan izleyicilerin ve dinleyicilerin seçeneklerini artırırken, diğer yandan da sektördeki tüm yayıncıları daha özenli bir yayın içeriği üretmeye mecbur bırakarak, sektörün toplam kalitesinin yükselmesine yardımcı olacaktır.

Bu nedenle de "TRT'nin Yapısal Değişim Programı"nda öngörülen organizasyonel yapının ve yeni iş süreçlerine ilişkin modelin uygulamaya konulması için 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanununun 14 ve 16.ıncı maddelerindeki gerekli düzenlemenin bir an önce yapılması ve ardından Kanun bazındaki – 2954 ve 3093 sayılı Kanunlar- tüm TRT mevzuatının, Anayasanın 133. maddesinde koyduğu ilkeler esas olmak üzere, münferit her bir müesseseye ve hükme inilerek değerlendirilmesi, böylece, kanun bazında, TRT mevzuatının Anayasaya uygun bir hale getirilmesi, çağdaş bir kamu yayın kuruluşu olarak TRT'nin diğer adımları atabilmesi ve değişimin sürekliliğini sağlayarak, kendi kendini yenileyebilmesi için bir zorunluluktur.

Ancak her şeyin ötesinde ülkemizde, geniş kitlelere ulaşabilen ve geniş kitleler tarafından kullanılabilen; herhangi bir görüşün etkisinde olmadan veya herhangi bir çıkar grubu tarafından kontrol edilmeden toplumun çoğulcu yapısını yansıtan; gerek kişisel ve gerekse toplumu ilgilendiren tercihlerin, bilgiye dayalı olarak yapılmasını sağlamak için, bireylerin bilgiye erişimini mümkün kılan; özgür ve demokratik toplum yapısını güçlendiren kamusal münazaraların yapılmasına zemin yaratacak araçları temin eden özelliklere sahip bir görsel-işitsel sektörün oluşturulması için sektörün yasal düzenleyici otoritesi olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun görev tanımı, işlevi ve işleyişinin de yeniden ele alınması gerekmektedir.

Sonuç olarak, her ne kadar medya politikaları ulusal düzeyde ele alınması gereken konular olsa da, yukarıda sözü edilen tüm yasal düzenlemelerde, batı Avrupa kamu yayıncılığının son 25 yıllık tecrübesini yansıtan ve Avrupa Birliği'nin görsel-işitsel sektörle ilgili politikasının temel taşı olan "Sınır Tanımayan Televizyon" Direktifi ve 2002/21 EC sayılı Elektronik İletişim Ağları ve Hizmetleri için Yasal Çerçeve ile Birliğin kamu yayıncılığına ilişkin ilkelerini birincil düzeyde bir mevzuat olarak düzenleyen Amsterdam Protokolü'nün göz önünde bulundurulması uygun olacaktır.

Kaynakça

1. Avrupa Konseyi Kitle Haberleşme Uzmanlar Komisyonu, Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının Karar, Yönetim ve Denetim Yapıları ve İşleyişi, 5 Kasım 1977
2. Paul Smith, The Politics of UK Television Policy: The Introduction of Digital Television, International Journal of Communications law and Policy Issue 3, summer 1999,
3. A Report from the EBU Digital Strategy Group, MEDIA WITH A PURPOSE, Public Service Broadcasting in the Digital Era, May 2003
4. Developments in the Digital Television in the European Union, EUROPEAN AUDIOVISUAL OBSERVATORY
5. Communication from the commission to the council, the European Parliament, the economic and social committee and the committee of the regions, principles and guidelines for the community's audiovisual policy in the digital age Brussels, 14.12.1999 COM(1999) 657
6. Report of the Committee on Financing the BBC (1986) The Future Funding of the BBC, Report of the Independent review Panel Chairman: Gavyn Dvaies July 1999
7. Estaban Arribas Reyes, The 'Europeanisation' of Public Service Broadcasting Policy in Brtian : An Examination, 1979 to 2004, Universidad Europe de Madrid, June 2004
8. COM(2002) 778, Directive "Television without Frontiers" Direktifi (89/552/EEC).
9. The Digital Age: European Audiovisual Policy, Report From The High Level Group on Audiovisual Policy
10. Radyo ve Televizyon Yayıncılığı'nın Değişen Dünyası ve TRT'nin Yapısal Değişim Programı, Ahmet Arif Tarakçıoğlu, TRT Radyo Televizyon Dergisi, Şubat 2002
11. 2002 REGULAR REPORT ON TURKEY'S PROGRESS TOWARDS ACCESSION COM(2002) 700 final
12. Norman Molsk, European Public Broadcasting in the Digital Age; Financial Times. Media & Telecoms. 1999 FT Business Limited
13. Legal Guide to AudioVisual Media in Europe, European Adiovisual Observatory, 1999

14. Nasıl Bir TRT ve Bir Kamu Tüzel Kişisi Olarak TRT'nin Özerkliği ve Tarafsızlığı Meselesi, Prof. Dr. Zeki Hafızoğulları, Ahmet Arif Tarakçıoğlu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1998 Cilt:47, Sayı:1–4
15. "Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık (2001-2005) Kalkınma Planı
16. Public Service Broadcasters Around the World: a McKinsey Report for The BBC, January, 1999
17. Treaty of Amsterdam-Protocol on The System of Public Broadcasting in the Member States-
18. İletişim Şurası (20-21 Şubat 2003), Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, ISBN 975-19-366-8
19. Kamu Yayıncılığı ve TRT Kurumu, 20-21 Şubat 2003 İletişim Şurası, Kişisel Rapor Prof. Dr. Zeki Hafızoğulları' İletişim Şurası 20 –21 Şubat 2003, Ankara, Başbakanlık, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
20. Değişim Ofisi'nin Teşkili ve Çalışmalarına ilişkin Usul ve Esasları Yönetmeliği, TRT, 1998
21. Extending Choice,The BBC's Role in the new broadcasting age, BBC Corporate Affairs, 1992
22. Ofcom Review of Public Service Television Broadcasting: Phase 1 Report, A BBC response June 2004
23. Building Public Value, Renewing the BBC for a digital World,
24. Resolution of The Council and of The Representatives of The Goverments of The Member States, Meeting Within The Council of 25/01/1999 concerning public service broadcasting (1999/C 30/01)
25. The Financial Situation of Public Radio-Television in Europe is deteriorating, Audiovisul Observatory Press Release 9 April 2002,
26. The Funding of Public Service Broadcasting and State Aid Rules, European Broadcasting Union,
27. Avrupa Konseyi Bakanlar Konferansı, "Kamu Hizmeti Yayıncılığının Geleceği" hakkındaki 1-No'lu karar. 7-8 Aralık 1994

28. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi:Bakanlar Komitesinin Üye Ülkelere Kamu Yayıncılığının Bağımsızlığını Garanti Altına Alınması ile İlgili Tavsiye Kararı: (96)10, 1996
29. Avrupa Parlamentosu'nun "Multimedya Toplumunda Kamu Hizmeti Televizyonunun Görevi" hakkındaki 19 Eylül 1996 tarihli Karar
30. Developments in Digital Television in the European Union, EUROPEAN AUDIOVISUAL OBSERVATORY
31. The Development of the Market for Digital Television in the European Union, COM (1999) 540 9 November 1999
32. 2002 REGULAR REPORT ON TURKEY'S PROGRESS TOWARDS ACCESSION {COM(2002) 700 final}
33. Avrupa Birliğinde Medya Mevzuatı, RTÜK, TVYD, 1 Nisan 2005
34. Avrupa'da Televizyon Düzenleme, Politikalar veBağımsızlık, İzleme Raporu, 2005

Avrupa Birliği ve Türkiye'de İletişim Politikaları, Pazarın Düzenlenmesi, Erişim ve